

Jilem

Almanach obce

© 2004

Almanach obce Jilem

Zpracoval Jar. Polívka, učitel v.v., Ing. Rudolf Zachariáš, vydává Obecní úřad v Jilmu

Užité materiály:

- Časopis pro dějiny venkova s přílohou Selský archiv, ročník 16
- Berní rula kraje Čáslav
- Katastr obce Jilmu a Rankova – Josefínská fassa¹⁾ – Státní archiv Praha
- Farní kronika farního úřadu Čachotín – využity záznamy o počátku školství a o válce Prusko-rakouské
- Kronika obce Jilmu, Zápisy ze schůzí MNV, OÚ, SDH aj.
- Školní kronika školy obecné v Jilmu
- Handwörterbuch des Königreich Böhmen, Prag 1845
- Zevrubný popis rozdělení země Království českého – oznámeno nařízením 9. prosince 1854
- Václav Kotyška: Úplný místopisný slovník Království českého, Praha 1895
- Dr. Antonín Profous: Místní jména v Čechách, díl 2., str. 118, 1895
- Batův místopis zemí koruny české – Čech, Moravy a Slezska, rok 1900, str. 112, rok 1907
- Poche: Umělecké památky Čech, díl I. str. 598 (A-J ČSAV)
- Paměti babičky Kavalírovy
- Chramosta, Horák : Cesta Liběcká
- Život v minulém století podle paměti paní Filomény Kolářové
- Statistická hlášení

Poznámka vydavatele:

Předložený text byl z velké části převzat z rukopisu dlouholetého jilemského občana, učitele, pana Jaroslava Polívky, který jej sepisoval po několik let z různých historických pramenů a vyprávění pamětníků. Prosíme čtenáře, aby omluvili drobné nepřesnosti v některých částech díla, způsobené nečitelností či nesrozumitelností rukopisu. Protože pan Polívka již před časem zemřel, jsou nejnovější údaje zpracovány podle dochovaných dokumentů, především zápisů ze schůzí a paměti místních občanů. Údaje nebyly ověřovány a jsou tudíž bez záruky.

Úvod:

Předkládáme vám pojednání o vzniku a historii jedné z mnoha vesnic, které zasídlují krajinu České republiky, ve které žijí a pracují lidé, starající se o obhospodařování polí, luk a lesů. Touto vesnicí je Jilem, malá obec na Českomoravské vysočině.

Aby nebylo zapomenuto.

Převratné události posledních 50 let dokonale změnily ráz naší vlasti a našeho venkova zvláště. Zmizely doškové chaloupky, kdysi opěvované básníky, z drobných políček zmizely kravské potahy. Chaloupky nahradily vilky, políčka byla spojena v lány a na těch se pohybuje mohutná zemědělská technika. Před vesnickými domky se objevila osobní auta. To vše je charakteristické i pro starodávnou obec Jilem. Zabývejme se tedy Jilmem.

Ráz kraje.

Pahorkatina Českomoravské vysočiny se níží do údolí Doubravky, aby zase dál k severu dala vystoupit hřebenu Železných hor. Zde, jižně od Jilmu, je také nejvyšší bod katastru – Podhoří – s nadmořskou výškou 580 m. Severním směrem klesá krajina zpočátku mírně, ale od další vyvýšeniny – Klenku – prudce k říčce Sázavce až do nadmořské výšky 480 m.

Podkladem ornice je tu rula, na ní leží jíla a na místech vystavených porывům větru „Moraváku“, který tu zvláště v zimě nemilosrdně pole bičuje, je rula krytá pískem se slabou vrstvou ornice.

Po ústupu poslední doby ledové, tedy asi v době před 10 000 lety, tu vyrostly smíšené lesy, v nichž vedle jehličnanů, borovic a smrků šuměly břízy, jilmy a buky a košatily se lísky. Podél potoků se usadily olše. Tento základní ráz lesních porostů zůstal i tehdy, když majitelé lesů začali s monokulturní výsadbou smrků a borovic.

Kraj byl osídlen již v pravěku, jak nás o tom přesvědčily občasné nálezy, například na „Klenku“ byla při dobývání písku nalezena pravěká popelnice, bohužel z neznalosti či neopatrnosti byla zničena. Podobně u lesa „Březin“ byla při výkopu rýhy pro drenáže odkryta jáma vyplněná černou zeminou, snad sídelní místo nějaké pravěké lovecké tlupy. Podobných památek by se jistě při systematickém výzkumu našlo více, jako ostatně v celé naší vlasti.

Jilem leží na severním okraji Českomoravské vrchoviny, uprostřed České republiky, v kopcovité krajině s nadmořskou výškou kolem 550 m, v klimaticky velmi nepříznivé oblasti. To se odráží zvláště v zemědělské výrobě, která po staletí poskytovala, a mnohým jejím obyvatelům dodnes poskytuje, živobytí.

Na výřezu z mapy na následující stránce je vidět poloha obce ve vztahu k známějšímu městu Chotěboř. Od té je obec vzdálena asi 6 km směrem na západ.

Historie

Předpokládáme, že Jilem byl založen brzy po vzniku cesty, která tudy vedla z jižní Moravy ku Praze, a byla vlastně odbočkou cesty Liběčké, jež si vybrala schůdnější cestu údolím Doubravy. Nejstarší zmínku o Jilmu máme zatím z roku 1318, kdy tu žil **Martin z Jilmu**. Bylo to za vlády Jana Lucemburského, manžela Elišky Přemyslovny. Jan Lucemburský tehdy koupil Choťeboř od pánů z Lichnice a v srpnu 1331 jí udělil městská práva, tedy i právo zřídit městské hradby. Tím podstatně vzrostla nejen bezpečnost města, ale i celého kraje.

Po husitských válkách náležel Jilem k panství **tupadelskému**, to bylo v roce 1464, kdy ho vlastnil **Beneš z Tupadel**, v roce 1534 byl dvůr v majetku pana **Jiřka Břístského z Bříství**. Z roku 1536 pak pochází také první zpráva o jilemské tvrzi, kdy ji Jiřikova manželka **Dorota z Dlouhé Vsi** po Jiříkově smrti prodala **Mikuláši ze Štútného**.

Byla to pohnutá doba po smrti krále **Ludvíka Jagellonského**. Na český královský trůn se tehdy svobodnou volbou českých pánů dostal **Ferdinand Habsburský**. Při vstupu na českou půdu u Jihlavy slíbil sice na „Císařské louce“, že bude zachovávat všechna práva a smlouvy země České, ale brzy nato se s šlechtou a hlavně s městským stavem krvavě vypořádal.

Jilemská tvrz tehdy stála mezi nynějšími rybníky **Nohavkou a Židovnou**, které jí skýtaly něco bezpečnosti. Na tomto místě bývala potom obecní školka. Po první světové válce školka zanikla, prostor byl srovnán a při tom bylo nalezeno něco zrezavělého železa, podkov a zbytky zdí.

Šestnácté století bylo dobou zvýšeného útlaku venkovského obyvatelstva. Pozemkovým pánům již nestačí pozemková renta „úrok“ z půdy pronajaté pracujícím zemědělcům. Chtějí žít lépe, stavějí zámky, vybavují je přepychem, a na to je třeba peněz. Cesta k nim už nevede přes válečnou kořist, ale intenzivnějším hospodařením. Šlechta zakládá rybníky, první manufakturní podniky a hlavně chce získat více prostředků obhospodařováním svých velkostatků a dvorů.

Takovým dvorem byl i Jilem. Dvůr stál na místě nynějšího popisného čísla 49, kde nyní hospodaří Halamovi, pod stodolou tohoto hospodářství je zasypána bývalá panská studna (obrázek vlevo).

Konírny byly na místě bývalého popisného čísla 51, v předválečných letech tam bydlel rolník Emanuel Kubát (stavení je nyní zbořeno), ovčín byl na místě nynějšího čísla 45, kde bydlí pan Stanislav Hospodka. Ještě před několika roky byly na domovním stavení patrné klenby bývalých stájí, špejchar²⁾ byl v místě popisného čísla 46, kde žije rodina Havlíčkova a panské obytné stavení bylo na místě nynějšího čísla 4, patřícího rodině Zachariášově, která tu až do združstevnění provozovala kovářské řemeslo.

Od *Tomáše ze Štítného* koupil jilemské panství roku 1546 pan *Diviš Hostačovský z Petrovic*. Ten na něm však dlouho nehospodařil a již roku 1554 je prodal panu *Václavu Doubravskému z Doubravic*. Ale již roku 1571 držel zdejší zboží pan *Jan Měděnec z Ratibořic*. Po pánech Měděncích přešel Jilemský statek před rokem 1591 do rukou pánů *Trčků z Lípy* a byl to pravděpodobně pán na Světlé a podkomoří království Českého pan *Burián Trčka*, který Jilem pak připojil k panství světelskému a později k chotěbořskému.

Tehdy bylo v Jilmu 11 poddaných, z nich bylo:

8 s potahy

2 bez potahů

1 domkář³⁾

K jilemskému zboží náležely dva rybníky a 3 leče lesů.

Pan Burián Trčka měl za manželku hraběnkou *Kustošovu ze Zubří*, po její smrti se pan Burián oženil s *Marií Vančurovou*, dcerou pana *Vančury z Řehnic*. Po jeho smrti zdědil panství, k němuž náležela i Chotěboř, roku 1591 pan *Maxmilián Trčka*. Byl to syn pana Buriána Trčky z prvního manželství, ale dlouho se z dědictví netěšil. Zemřel již roku 1597 a po jeho smrti se v dědictví uvázal jeho vlastní bratr pan *Rudolf Trčka*. Ten byl povýšen do panského stavu a byl mu udělen titul hrabě.

Byla to nebezpečná doba, na jedné straně oživily náboženské spory a na druhé hrozily války s Turky. Tehdy vládl v Čechách *Rudolf II.*, poslední český král, který sídlil v Praze trvale. Po něm nastoupil na trůn jeho bratr *Matyáš*. Náboženské spory se vyhrcovaly. Tehdy platila zásada „cuius regio, eius religio“ čili česky: „Čí panství, toho víra“. Král byl římsko katolického náboženství a trval na tom, aby se poddaní i šlechta hlásili k jeho náboženskému vyznání a omezoval částečnou náboženskou svobodu, kterou do určité míry poskytoval obyvatelstvu jeho bratr *Rudolf II.* Vše se ještě vyostřilo po Matyášově smrti 20. března 1619, kdy měl na císařský trůn nastoupit *Ferdinand II. Habsburský* zvolený českými stavy za českého krále 6. června 1617. Již před tím, v roce 1618, došlo v Praze k bouřím, které nakonec vyústily k volbě pro-

tikrále českého; byl jím mladý Fridrich **V. Falcký**, korunovaný za krále 4. listopadu roku 1619. To byly počátky největšího neštěstí té doby – války třicetileté.

Třicetiletá válka

Ze zprávy o městě Bydžově od Václava staršího Vratislava z Mitrovic a na Humburcích a Václava Měnického z Červené Vsi o vpádu vojska kurfiřta Saského do Čech roku 1634.

„Město ležíc na otevřené silnici k Slezsku a ku Praze trpělo hrozně za této války jak vpády nepřátelskými, tak stálým vydržováním vojska císařského, jež buď na zimu v bytech v městě i ve vesnicích jeho stále přebývalo, a nebo ještě častěji tudy procházelo. Mnozí obyvatelé pro nátisky vojáků raději ušli z města, takže jich roku 1632 jen 10 v městě zůstávalo, kteří ještě nad to, byvše od vojáků vyjedeni, nemohli ani na svém hospodařiti.

Daleko hůře bylo roku 1634 a 1636, kdy město od lidu nepřátelského všechno bylo vypáleno. L. P. 1634 učinil kurfiřtský lid sasský vpád do země české a v úterý na den Nanebevzetí Panny Marie (15. října) dvě kompanie rajterstva kurfiřtského, vypálivše město Chlumec nad Cidlinou vpadly do města Nového Bydžova, kde nejprve na obci 108 tolarů říšských výpalného vynutily. Obdrževše peníze, hned s hrozným křikem všecko město, kostel, rathaus a jiná všecka místa výsadní do nejmenší chaloupky vyplenily, klenoty kostelní, jež předkové naši s velikým nákladem pracně shromáždili – až na dva kalichy – jakožto i na rathouze všechny platné věci, v nic obrátili, sirotčí a sousedské věci tam složené a schované a na vozy naloživše pryč odvezly. Dobytek hospodářům všecken do nejmenšího kusu odňaly a pryč zahnalý. Sousedy do naha svláčely a nekřesťansky s nimi nakládaly, kteřížto obávajíc se většího ještě trýznění, nic na sobě nemajíc po lesích, bažinách, kde kdo mohl, se ukryli, jen aby alespoň své životy přichránili. Město pak zůstalo po dvě neděle pusté a prázdné, nejinak jakoby všichni obyvatelé byli vymřeli. Bída byla taková, že konšelům nezbylo ani tolik, aby svou nahotu přikryli, když jíti měli k povinnostem svým na rathaus do residencí. Chrám Páně jest všech ozdob zbaven a od téhož lidu sasského nejinak než od nějakých pohanů zhanoben a zpusťoš.

Sotvaže nepřátelský lid kurfiřtský odtáhl, hned zase celý regiment pěšího lidu císařského vtrhl do města a ti neohlížejíc se na to, že město nedávno před tím bylo vypleněno, znovu je sužovali, kde co naši, pobrali, obilí, co poli zůstalo, sklídili a pryč odváželi. Vůbec město Bydžov, pokud vojsko císařské zůstávalo v zemi české, nikdy ho nebyl prost „nýbrž mnohé oficíry s soldateskou jejich na hrdle mítí musil.“

Poznámka: Albrecht z Valdštejna a hrabě Trčka měli v nejbližším okolí své statky. Kdykoliv tedy za jejich živobytí se vojsko octlo ve zdejší krajině, nesměl ani jeden soldát na grunty jejich nohou páchnouti, než pokaždé nejinak, než jako

branou nějakou skrze město Nový Bydžov na zhoubu této obce všechno se valilo a ložirovalo.

Jan Trčka během třicetileté války zemřel (v roce 1633) a jeho nástupcem se stal **Adam Trčka z Lípy**. Ten měl za manželku **Maxmiliánu**, dceru hraběte **Harracha**. Pan **Adam Harrach** byl přítelem císařova vojevůdce **Albrechta z Valdštejna**. Tento obratný politik přestoupil včas ke katolickému vyznání a při konfiskacích majetku evangelických pánů nahromadil takové bohatství, že mu patřila celá čtvrtina Čech a mohl proto císaři nabídnout, že vyzbrojí a povede císařská vojska. Ve válce proti evangelíkům, podporovanými Švédy, měl úspěchy, ale vzbudil císařovo podezření, že se hodlá spojit proti císaři se Švédy a byl svými důstojníky jako těžce nemocný 25. 2. 1634 zavražděn. S ním zahynul i Adam Trčka. Trčkův rod byl potrestán konfiskací jmění a Chotěbořsko bylo potom – prý za zrady na Valdštejnovi – prodáno 10. 9. 1636 panu **Jaroslavu Sezimovi Rašínovi z Riezemburku**.

Pan Rašín dostal panství lacino, zaplatil za ně 39 701 zlatých a 40 krejcarů. Jaroslav Rašín měl za manželku hraběnkou **Helenu Mitrovskou z Nemyšle** a jejich syn a nástupce **Rudolf Karel Rašín** se oženil s **Františkou Zárubovou z Hustiřan**. Tento po sobě zanechal v okolí i v Chotěboři nepěknou památku. Byl velmi tvrdý k poddaným. Ti prý museli i trní do otýpek vázat a své robotníky si zvykl překvapovat při práci na polích. Z té doby se tu zachovalo úsloví „Jede jako Rašín“. Však se mu chotěbořští pomstili. Vyprávěli si o něm, že jezdí po smrti o půlnoci po Chotěboři kočárem, ve kterém jsou zapřaženi čtyři černí koně, jimž šlehá z nozder plamen a oči jim svítí. V kočáře se vezou s Rašínem ďáblové. Chotěbořští se nakonec tohoto strašidla zbavili, pozvali si z Prahy kata, strašidlo chytily a kat je potom stal. Na místě, kde se to stalo, vytryskl potom pramen. Jiná pověst vypráví, že Chotěboř zbavil strašidla kovářský učeň.

Po Rašínově smrti prodaly jeho sestry Chotěboř 22. 2. 1662 paní **Alžbětě, hraběnce z Vrtby**, rozené Kinské, její dcerou byla **Františka Rozálie Beatrix**, jejím manželem byl **Vilém Leopold, hrabě Kinský**.

Byla to doba nejkrutějšího útisku selského lidu, v paměti dosud žijí velká selská povstání ve východních a západních Čechách roku 1680 a povstání Chodů v 90. letech 17. století. Po smrti Viléma Leopolda Kinského dostal Chotěbořsko roku 1710 pan **František Ferdinand Kinský z Vchynic a Tetova**.

Roku 1719 koupil chotěbořské panství **Jan Bedřich, hrabě ze Silernu a Aspanu** a od něho je opět získal koupí roku 1782 **Karel Jáchym, hrabě z Bredy**. Ten ještě přikoupil od hraběte Bechyně z Lažan Nemojov a Počátky a připojil je k chotěbořskému panství, ale nehosподаřil tu dlouho, panství

prodal za 240 000 zlatých baronu **Janu Františku Václavovi z Kaisestejna**. Poddaní se radovali, že se dostali z moci tvrdého pána, o němž si zpívali: „Běda nám, běda, koupil nás Breda, z bohatých sedláků nadělá žebráků“, ale neradovali se dlouho. Již roku 1723 koupil chotěbořské panství s Kněžicemi a Nemojovem zpět **Karel Jáchym z Bredy**. Po pěti letech, roku 3. května 1728, koupila toto panství kněžna Voršila z Tescheinu, rozená z Bokumu a od ní je pak za 240 000 zlatých 10. srpna 1739 koupil hrabě **Gustav Hannibal z Obersdorfu**, který však prodloužené panství musel prodat v dražbě a 30. května 1732 je koupil **Jan Pavel Zebo z Brachfeldu**. Ten později nabyl i Dobkova a znovu vytvořil chotěbořské panství, po jeho smrti je zdědila jeho neteř **Johana**, provdaná za **Josefa Vančuru z Řehnic**. Tato majitelka panství zemřela roku 1811 a po její smrti držel panství manžel, ten pozbyl zraku. Po jeho smrti zdědily panství roku 1827 nezletilé děti, a to **Jan Jindřich, Aloisie** a **Karla**, jejich poručíkem byl baron **Emanuel Schirding**.

Jan Jindřich Vančura zemřel 5. února 1824 jako poslední mužský potomek tohoto rodu. a dne 5. října 1836 se nejstarší Vančurova dcera **Marie Vančurová z Řehnic a Brachfeldu** zasnoubila se svobodným pánem **Janem Dobrzenským z Dobřenic**, jemuž 30. 3. 1842 postoupila polovinu panství. Po její smrti roku 1847 připadlo potom rodu **Dobrzenských** panství celé. Pozemkovou reformou ve dvacátých letech minulého století byla část panství rozparcelována, po roce 1948 byl zestátněn i zbytek panství, z toho pak byl vytvořen Státní statek Chotěboř, hospodařící na části pozemků pánů z Dobřenic až do roku 1990. V té době však Jilemsko již nepatřilo k chotěbořskému katastru, v roce 1957 zde bylo založeno JZD, které se postupně slučovalo nejdříve se Sedletínem a Veselou, potom s Kamenem.

Tolik zhruba o historii vrchností, které vládly i v Jilmu. Píši o nich proto, že se domnívám, že mnozí z čtenářů nebudou mít možnost ani příležitost se s touto částí naší historie seznámit, a chci ukázat, jak pomíjívá je každá „vrchnost“, která nemá spojení s lidem a nevyrůstá z něho.

Věnujme se nyní historii pracujícího lidu obce Jilmu, jak ji z různých pramenů zjišťujeme.

Zařazením obce do většího celku a spojením s obcí Sedletínem a později s obcí Kamenem tato historie nekončí. Právě ve spojení sil dochází k ekonomickému i společenskému růstu, k uvědomění, které nakonec vyústilo ve veřejně prospěšných pracích, o nichž snily generace, jako je například zřízení vodovodu nebo kulturního domu, tedy k akcím, kdy všichni pracovali pro všechny.

Vesnice sama má pohnutou historii, nevyhnuły se jí žádné zlé události, jimiž v minulosti Česká země tolik trpěla. Hmatatelný důkaz máme tu v zániku sousední obce Střítež, která zanikla za třicetileté války, v povědomí obyvatel Jilmu žije dále ve svém pojmenování místa, kde stála, je to les Stříteže. Ještě před třiceti lety tam ještě bylo možno nalézt tarasy, které kdysi oddělovaly humna od obdělávaných polí, zbytky sklepů a zarostlé koleje cest. V potůčku, který tu teče, se nacházely zbytky mramoru.

Dnes tyto památky nenávratně mizí, neboť mohutný rozmach zemědělské výroby a růst životní úrovně milosrdně skrývá upomínky na staré neidyllické časy, kdy feudální pán říkal o poddaném „Sedlák je jako vrba, čím více ho obrůbáš, tím více obrůstá“ anebo „Sedlák více než hovado vydržeti může“, proto měl poddaný na polední odpočinek při robotě hodinu, dobytek dvě hodiny.

Podívejme se na naši vesnici po stránce rozvoje zemědělství a růstu počtu obyvatelstva. Uvědomme si, že začínáme po třicetileté válce, tedy v době, kdy počet obyvatelstva poklesl až o 2 třetiny. Vlady se mnohde ujímala nová vrchnost, která nahrazovala bývalé české pány, kteří se pro víru museli z Čech vystěhovat nebo jimž bylo jmění zkonfiskováno jako chotěbořským Trčkům.

Nová šlechta si hleděla nahromadit jmění, aby se vyrovnala bohatým rodům, vlastnicím své jmění již po staletí. K tomu jí měli pomoci robotníci. Ti měli odvádět starý úrok, platit berni⁴⁾ a hlavně robotovat. Znovu poznamenávám, že udržování všeho státního aparátu bylo převážně na bedrech poddaných, ale ne všechny prostředky, které poddaný platil, se dostaly do císařské pokladny. Úrok zůstával vrchnosti a i o berni se nedalo říci, že jde tam, kde jí bylo třeba. Vrchnosti udávaly menší počet poddaných a rozdíl mezi skutečným stavem a hlášeným stavem berně šel do pokladny vrchnosti.

Aby podobným nepořádkům zabránil, vydal císař nařízení o povinném soupisu poddaných, o velikosti jejich usedlostí a počtu dobytka poddanými chovaného. Tento soupis se nazýval „Berní rula“ a ve zdejších kraji ho provedli:

Matouš Ferdinand z Bilebergu, opat od sv. Mikuláše, Jan Arnošt Šavgoč z Kinastu a Jiří Rygh, primátor v Berouně.

Polní míry uvedené v berní rule:

Štyrch (jinak korec) – je dutá míra o obsahu 93,36hl nebo též plošná míra 1/2 jitra,

Jitro 3.782 metrů čtverečných

Lán selský 18,6 ha, zemský 18,158 ha (= 48 jiter)

V následující tabulce je výpis z Berní ruly LO, kraj Čáslavský I, autor vydání Dr. Fr. Beneš, SPN Praha 1953, str. 74 a 75:

Jilem – letecký pohled

Jména měst, městeček a hospodářův	Role má	Na žirnu seje	Na jaro seje	Potahův		Dobytek chová				Pohořali, pustí dokonce, mlýny, lesy, porostliny, přípisy, údaje přes rubriky
				Chovat může	Nyní chová	celkem	koně	voly	krav	
Ves Jilem Rolníci, jenž kvalitates osedlého mají	Str.v	Str.v	Str.v	Celkem	koně	voly	krav	jalovic	ovcí	sviní
Martin Bulánek ítem týž drží druhéj grunt	30 20	16	15	4	-	4	4	5	-	5
Matěj Prokeš	35	10	10	4	-	4	2	2	5	1
Jan Musil	40	10	10	4	-	4	3	4	5	3
Tomáš Lacina	35	12	10	4	-	4	3	2	7	1
Jakub Kubát	35	10	10	4	-	4	3	4	-	1
Mikuláš Pleskař (Pleskač) ítem týž drží grunt Černovský	35 35	20	20	4	-	4	3	4	2	2
Rolnický grunt prostý Jana Čapky	265	81	77	24	-	24	18	21	19	13
Václav Šimků	2 lány									
Jiřík Pipek	3/4 lánu									
Jiřík Řešitko	1 1/2 lánu									
Jan Klouda	1 lán									
Jan Bachačovský	1 lán									
Jan Doležálek	1/4 lánu									
Valentovský	1 1/4 lánu									
Chalupníci, jenž 4 za osedlého										
Václav Benda – ítem týž drží chalupu Bednářskou	10 10	5	5	-	-	1	2	2	2	1
Jan Kovář ítem týž drží chalupu Jana Jehňátka	10 10	5	5	-	-	-	2	4	-	-

Summa rolníků, jenž qualitates osedlého mají 8	
Pustých 8	Na těchto tolikéž jsou
Chalupníků, jenž 4 za osedlého 4	jenom 2 hospodáři, ale
	zvrchu psané o rolnících
	příčiny za 4

Berní rula však neměla jednotné měřítko pro oceňování poddaných. Je zajímavé, že převládal názor, že poddaní v horských krajích jsou na tom lépe, než sedláci z nížin, protože v horách prý mají možnost výdělků v lese a větší možnost pastvy. Po dlouhém dohadování došlo k revizi Berní ruly.

Podívejme se, co nám říká taková „revisitace“, čili „zdání“ o poddaných v Jilmu. Týká se jenom majitelů statků, z nichž se platila berně. Revisitace byla provedena 3. května 1678 a našla:

Předešlí hospodáři	Nynější hospodáři	Hospodáři na strychů
Martin Bulánek	Jan Bulánek	39
Matěj Prokeš	Mikuláš Prokeš	25
Jan Musil		30
Tomáš Lacina		20
Jakub Kubát	Václav Morávek	20
Mikuláš Pleskač		50 *)
Václav Benda	Mikuláš ze Svinného	15 **)
Jan Kovář	Ondřej Kovář	20 ***)

*) Načisto pusté stavení, sešlý hospodář do Moravy r. 1671 zběhl, vrchnostenských polí okolo 20 korců

***) Připojeno jedno místo od chalupy Bednářovy

****) Jest k témuž připojeno místo chalupy Jana Jehňátka

Tito hospodáři chovali:

	vlastních	najatých
volů	1	8
krav	5	13
jalovic	3	6
ovcí	5	10
prasnic	5	

Poznámka z vrchnostenské kanceláře: Tato vesnice velmi zpustlá se nachází. Sedláci udávají, že při tej vesnici sotva se zrno navracuje.

Poznámka k najatému dobytku: Jedná se o tzv. „železné krávy“, které vrchnost sedlákům zapůjčovala, a které byly pro poddané rovněž zátěž.

Druhá polovina 17. století byla dobou největšího útisku poddaných. Ti se nakonec proti nespravedlivým vrchnostem bouřili. Všichni známe vyprávění o povstání na Chodsku, ale i ve zdejších kraji došlo k mohutné selské vzpouře, největší byla na Litomyšlsku. Byla krutě trestána. Po jejím potlačení císař Leopold nařídil, aby roboty sedlákům byly sníženy na 3 dny v týdnu, ovšem vrchnosti každé nařízení zase dovedly využít k svému prospěchu.

Těživou okolností byly berně. Podívejme, kolik museli platit jilemští v roce 1682 podle zápisu z panské kanceláře.

Gylem (Jilem)		
Martin Bulánek	1 *)	
Matěj Prokeš	5/8	
Jan Musil	3/7	
Tomáš Lacina	1/2	
Jakub Kubát	1/2	
Mikuláš Pleskač	5/8	
Václav Benda	1/2	Týž drží chalupu Bednářovu
Jan Kovář	1/2	Týž drží chalupu Jana Jehňátka

*) Není udáno, kolik obnášela berně na jednotku u Bulánka.

Z tohoto zápisu je zřejmé, že se Mikuláš Pleskač vrátil nebo byl na svůj grunt vrácen. Zběhy vrchnosti pronásledovaly a vracely je na jejich hospodářství, potřebovaly je k robotám. V té době ovšem v Jilmu zůstávalo ještě 8 statků bez majitelů.

Z počátku 18. století máme seznam polí vesnice Jilmu:

Vobčina	polí 18	Špatné
K Sedletínsku	polí 16	
Na Příčce k Čachotsku	polí 16	Z vopuky
Zadní hony k Štejdochu	polí 28	Pod vysrálky
Za Lacinovic	polí 60	Stříteží
Za Kubátovic	polí 40	Stremenist
Za zahradama před hony	polí 40	
Zadní hony	polí 28	Czebiny
Na Cebinách u Sruž. rybn.	polí 10	
Na Štejdochu k Rankovu	polí 16	
Na Parachty u Černýho	polí 4	
U mlejna před potokem i u rybníčku za mlejnem	polí 20	
Celkem všech polí strychů	296	

Louky, počet:

U Vokrouhlíku	1
Za Vopuky	1
Pod Vysrálky	1
U Semenišť	1

Je zřejmé, že podobné soupisy nemohly být přesné a panským úředníkům dávaly možnost vyměřovat povinný úrok, desátek a kontribuci podle vlastní úvahy. Aby v tomto případě nedocházelo ke křiklavě nesprávným výměrům, nařídila Marie Terezie provést přesný soupis vsí půdy. Tomuto soupisu říkáme „**Tereziánský katastr**“, na jeho podkladech byla potom znovu vyměřována robota, která mnohde znamenala citelné ulehčení současného stavu.

Podobný soupis vsí půdy se potom opakoval ještě třikrát, a tak vedle tereziánského katastru rozeznáváme ještě „**Katastr Josefínský**“ z roku 1817 a „**Reambulovaný katastr**“ z roku 1881.

Josefínský katastr znamená značný pokrok oproti dřívějším soupisům zemědělské půdy, je na něm zachycena i půda nezemědělská. Míry jsou provedeny v tehdy platných měrových jednotkách, v jitrech a sázích. U jednotlivých dílů, čili parcel, jsou udány i výnosy. Zajímavé na tomto katastru je to, že vyměřování prováděli sami zemědělci, zdá se, že pečlivě, jak je možno pozorovat na topografickém značení jednotlivých parcel.

Zde uvádím výňatek z Josefínského katastru, čili jak se tenkrát říkalo z „Josefínské fasse“, a to tzv. *summu I.* tj. topografii vnitřní obce. Zajímavé na ní je to, jak se liší od stejnojmenného katastru zachovaného v archivu zámku v Chotěboři. Tento původní katastr uložený ve státním archivu je mnohem přesnější a podrobnější.

Klesl tedy podle záznamů berní ruly počet hospodářů v Jilmu na polovinu. Je zajímavé sledovat, jak tomu bylo v sousedních vesnicích. Podívejme se alespoň na dvě sousední vsi, na Sedletín a Veselou.

V Sedletíně nalezla komise následující hospodáře:

Jméno osedlého:

Václav Novotný

Jiřík Valů

Matěj Volšů

Jan Lacina

Šimon Jecha,

Matěj Kaláš

K tomu komisaři poznamenali: *Tito dobře sedějí jak na vejsevcích, tak i na potazích a dobytčích možní jsou. Půda dobrá, žitná.*

K tomu nově osedlí:

Tomáš Klouček

Martin Přenosil

Martin Bulánků

Martin Hospodka

Rolník na živnosti zkažený: Jan Dvořák

Porovnejme ještě poměry ve Veselé. Zde podle „Berní ruly“ byli nalezeni tito osedlí:

Jiřík Zsiška Item týž drží grunt Doležalovský

Jan Melhuba Item týž drží grunt Halšovský

Martin Synovec

Rolník na živnosti zkažený: Jiří Piskač

Poznámka komise: Těch pět gruntů, ačkoliv na nich toliko 3 hospodářové jsou, proto se pokládá, že po dvou gruntech drzejí, náležitě užívají a dobře vším na živnostech zaopatření jsou, za slušné jsme uznali, aby ten, jenž za dva drží, tolikéž ze dvou potažen byl. Půda dobrá žitná.

Při pouhém srovnání opuštěných gruntů poznáme, že Jilem byl třicetiletou válkou postižen nejvíce a že sem také vrchnost získávala těžko nové osídlenec.

Společenské poměry na vesnici za feudalismu

(od počátku 2. tisíciletí do zrušení roboty r. 1848)

Příloha k almanachu obce Jilmu

Poznámky k hospodářským a správním poměrům venkova ve středověku a počátkem novověku

Abychom pochopili vývoj venkova, musíme si uvědomit, že absolutistický panovník považoval veškerou půdu ve státě za své výhradní vlastnictví, se kterým smí nakládat, jak chce. Své družině rozdával celé kraje. Podobně obdarovával duchovní. Šlechta mu za to měla sloužit zbraní, duchovní svými modlitbami a vedením lidu k poslušnosti. Páni ani duchovní půdu sami neobdělávali, ale zpravidla ji svěřovali drobné šlechtě a ta ji potom pronajímala těm, kdo na ní skutečně pracovali. Celý tento systém pronájmu půdy se jmenuje cizím slovem feudum, česky léno, odtud tedy český název tohoto systému feudalismus.

Z pronajaté půdy platili zemědělci roční nájem, říkalo se mu úrok. Ten byl vybírán dvakrát ročně, polovina na jaře o sv. Jiří, druhá polovina na podzim o sv. Havlu. Tento způsob hospodaření k nám přišel ze západu z Německa s osadníky, které k nám počátkem 2. tisíciletí zvali čeští králové i šlechta. V podstatě šlo o toto: pozemkový pán svěřil vhodnému člověku „lokátorovi“ právo, aby k nám dovedl nové osadníky, těm pak vykázal určité území, kde by si založili město nebo vesnici a vybudovali své usedlosti. Pokud to byli zemědělci, povolil jim určitou lhůtu, po níž nemuseli odvádět nájem. Památku na tuto dobu máme zachovanou v názvu vesnic Lhůta, Lhotky, Lhotice atd. Jinak na zakládání vesnic v této době upomínají názvy Nová Ves, Víška, Dlouhá Ves a podobně. Když se noví osadníci zahospodařili, začali platit pánovi roční plat, úrok. Ten byl zpravidla 1 groš z jitra polí. **Jitro** byla míra polí, které byl schopen dobrý orač zorat za den. Jednomu zemědělci bývalo přidělováno po 40 jitrech. Takové rozloze pozemků se někde říkalo **lán**. Protože takový způsob hospodaření byl pro pozemkového pána výhodný, nutil potom obyvatele starých rodových vesnic i obyvatele jinak vzniklých vesnic „kolony“, aby přijali podobný systém, jak si jej přinesli noví osadníci z Německa a jak je zorganizoval jejich vůdce „lokátor“, který za své úsilí potom dostával odměnou úřad vesnického rychtáře. Úřad rychtáře byl dědičný, to znamená, že po jeho smrti se v rychtářství uvazovali jeho potomci a někde za nedospělé děti i manželka rychtáře – vdova. Rychtářství mohl být ovšem i rychtář zbaven, pokud by se dopustil nečestného činu. V tom případě

a stejně i v případě, že rod rychtářův vymřel, jmenoval statkový pán rychtáře nového, takovému se říkalo **rychtář sázený**. V některých obcích si poddaní vymohli, že svého rychtáře volili. Tu a tam měl rychtář zvláštní právo soudní, takovému právu se říkalo náprava a rychtář by byl nápravník. Na větších panstvích mívál rychtář na starosti i více vesnic, v takovém případě ho ve vesnici, kde nebyl, zastupovali vrchností ustanovení konšelové „šepové“.

Hlavní povinností rychtáře bylo, aby tvořil spojení mezi pánem a poddanými, jimž měl předávat pánova nařízení a naopak pro pána vybírat úrok. Ke své pomoci měl ještě 12 konšelů, šepů. Za svou práci byli rychtáři odměňováni, jak už bylo řečeno. Smlouvy o tom však za husitských bouří vzaly mnohde za své, a tak se rychtáři v 15. století snažili o jejich obnovení. Jako ukázkou, jak taková smlouva byla sestavena, uvádím tu smlouvu hrušovského rychtáře pana Viktorína s Janem, opatem zbraslavským, z roku 1461. Podle ní byla rychta o **nepoplatném polání**, příslušela k ní svobodná krčma, z níž rychtář těžil pronájem. V té krčmě bylo čepovati pivo na vysokomýtskou míru spravedlivě jak bohatému, tak chudému a nikomu ze vsi se nedovolovalo kupovati pivo jinde. Rychtář směl ke své potřebě na středu a pátek lovit ryby v řece, též ke své potřebě chovati dva chrtý, dvě vyžlata, krahujce a mítí tři telata. Jeho důchod se skládal z těchto kusů: Dva zahradníci, tj. domkáři usídlení na blízku mlýna, byli povinni dávat mu na místo vrchnosti roční plat, celkem dva groše. Obec mu měla dávat k Velikonocům, když byla vybírána plece poctou pánovi, devátou plece a k Vánocům dvě slepice. Z pokutních peněz, jež platili viníci po soudní výpovědi ve vsi, mu připadala třetina a z pokuty kopy grošů, které propadl ten, kdo byl přistižen, že přináší pivo do Hrušové, též třetina. Stavného bral rychtář po groši, přípovědného po penízu, vzdavného po dvou penězích, příjemného po dvou haléřích, zárožného z púta, čili ze „spútaného koně“ groš, z velkého dobytčete dva peníze, z malého halěř, z hus peníz, smazného při skládání ročního platu pánovi po penízu. Byl-li zajímán dobytek pro nesložení ročního platu pánovi, náleželo rychtáři z velkého kusu 4 peníze, z malého halěř. Také díl z peněz, jež se sešly pokutou od sedláků, kteří nedbali jeho obeslání pro obecní nebo panskou potřebu mu připadal. Měl pak tu výhodu, že domkáři svrchu dotčení měli v jeho hospodářství pracovati za obvyklou mzdu, byli-li aspoň večer před dnem k tomu vyzváni.

V jiných obnovních listech jsou práva rychtářův obdobná, nadto mívají připomínku, že rychtář má dostat od místních řemeslníků – ševce, kováře a pekaře roční plat. V Janově to bylo po 13 groších. Mimoto měl kovář zdarma podkovati rychtáři koně chovaného k panské potřebě, zkovati mu pluzní železa, „jež do púdy jdou“, ostříti a nadívati pluh a nic více za to nebrati mimo železa.

Podobných listin bylo v 15. století vydáno mnoho. Někde mezi povinnostmi bylo uvedeno stavění válečného vozu (1455), jinde ochrana kostela. Mnohde měl rychtář uloženo, aby dohlédl, aby poddaní nekupovali pivo jinde než z panského pivovaru. Došel-li panský úředník do vsi na soud, měl se rychtář postaratí o jeho ubytování a stravování. Když obec vypravila posly k pánovi, měl rychtář jít s posly jako přední osoba. Znamením rychtářské moci byla právní žíla nebo palcát. Jestliže svolával rychtář sousedy pro obecní radu, poslal po nich svůj palcát. Účast na obecních hromadách (schůzích) byla povinná, kdo by nepřišel z vlastní viny, měl dát na pokutě pánovi 10 grošů a obci 4 groše. Jednání mělo odpovídati řádům, které pro rychtáře stanovila vrchnost. Rychtář sám s konšely měl na sobě ukazovati vzor poctivého chování, neměl pobývati v krčmě, leč by to bylo z pilné potřeby, neměl se dávati ve hru a v tanec. Na sousedy, zvláště na ty, kteří jsou ve svém hospodářství nedbalí nebo své jmění utrácují, měl s konšely dohlédati a je k hospodárnosti napomínati. Nemají dopouštěti, aby kdo utiskoval sirotky a vdovy a sami jim křivd nedělali. I k lidem nepoddajným se mají chovati klidně a vážně a na nikoho nekřikati. Podobnými napomenutími a výstrahami je naplněn celý řád pro rychtáře a konšele.

Podívejme se nyní na přečiny a zločiny, které rychtář nesměl soudit, na rožmberském panství to byly: vražda, trávení, zabití, zranění, loupež, krádež, neoprávněný lov plaché zvěře, koupě kradených věcí, zatajení nalezených peněz nebo pokladu, žhářství, cizoložství, smilství, páchání čarů a kouzel, neodůvodněné nařčení ze zločinů, pro které pachatel pozbýval cti. Rychtář byl povinen, jakmile zvěděl o zločinci ve vsi, zejména o lupiči, zloději a žháři, jmouti jej s pomocí konšelů a „vší obce“ a dodati ho do panského vězení. Tresty za zločiny bývaly kruté. Za úmyslné žhářství byl trest upálení, za cizoložství stětí hlavy, stejný trest za násilí na ženě nebo za její únos, za konání kouzel, směřovalo-li k ohrožení života, nebo poškození zdraví, stětí u muže nebo zahrabání za živa u ženy, stejný trest byl za zabití dítěte.

Zvláštní opatření bylo proti zemským škůdcům, tj. proti lupičům a odpovědníkům, kteří se sami vydali na mstění křivd jim způsobených. Venkovští lidé je měli pod vedením rychtářů honit a dodat do panského žaláře. Velikým proviněním bylo způsobení požáru panských lesů, viník byl potrestán na hrdle a pozbyl veškerého majetku. Jako zločin se trestalo pytláctví. Pastýři, kteří používali psa k pasení, museli mu useknout přední tlapu, aby nehonil zvěř, zakázáno bylo sedat v době sucha u studánek. Nebylo dovoleno dělati jámy na chytání zvěře, leda jen na vlastním pozemku, a to jen na lišky a vlky.

Trestati zločince na hrdle směl jen pán nebo město, kteří měli „pravu“. Trest směl prováděti jen kat, za jednu popravu dostával kopu grošů.

Vrchnostenské soudy a městské soudy hrdelní trvaly až do doby panovnice Marie Terezie, od té doby převzal právní ochranu občanů stát.

Obecní záležitosti spravované rychtářem a koňšely

Šlo hlavně o obecní majetek, tím byly v první řadě lesy, a ty byly trnem v oku pozemkovým pánům. Příčinou byla lovná zvěř, která se z panských lesů zatoulávala do selských a do obecních. Císař Maxmilián II. požadoval na svém lovcím roku 1568: „Ježto některým vsím náležejí lesíky sousedící na naši škodu s naším lesem a oborami, v nichž se chová zvěř, nechať náš nejvyšší lovcí s pomocí hejtmanů se o to přičiní a k tomu prostředek vyhledá, jak by pohnul dotčené vsi a poddané, aby oholili své obecní lesíky, nebo prodali je naší komoře a jak by bylo lze za tamní dříví vydávati jim dříví z našich lesů, kdež by se to mohlo díti bez škody a újmy našeho lesa“.

Podobně ukládal i císař Rudolf II., ale již roku 1603 bylo vydáno moudřejší nařízení hejtmanům, že nemá krom zvláštní a důležité potřeby býti dopuštěno poddaným lidem, aby před časem mýtili a sekali své lesy, nýbrž, že je přidržovati jich k tomu, aby si lesy zachovali k příštím nevyhnutelným potřebám.

Dalším obecním majetkem byly cesty, říkalo se jim svobodné cesty, každý majitel pozemku se měl starati o cestu přiléhající k jeho pozemku, jinde bylo dohlíženo na to, aby chodili pěšinou přes jejich pozemky, ale nepovolili tudy jízdu povozem.

Jiným obecním majetkem byla náves „občina ve vsi“. Máme zprávy o městišti v obci Košíře, kde obec košířská dala Michálkovi, jeho ženě Kačce a synovi Hablovi místo k stavení. „A na to dali psané obci džber a ten sú pili na paměť“.

Jiným majetkem obce bývala pastouška, někde i lázeňský domek a pazderna. Většina obcí si najímala pastýře a uzavírala s ním nájemní smlouvu. Pastýř bydlel v pastoušce. Jeho roční plat sestával z naturálií, k nimž míval kus obecního pole, na kterém sil zeleninu a hrách. Mohl si chovat drůbež. Hospodáři mu byli povinni půjčit potah, aby si mohl přivézt na zimu dříví. Vydatným vylepšením jeho poměrů bývala vánoční koleda. Že vesničané dovedli své pastviny brániti, vysvítá ze pře, kterou měli sedláci ve vsi Opatově s tamním farářem Kryštofem Heinzem. Pozvali faráře do schůze na rychtě v krčmě, aby dal souhlas, že bude odváděti svůj podíl pro pastýře sedlákům, když farář odmítl s tím, že se o plat bude sám smlouvat s pastýřem, zakázali pastýři brát farářův dobytek do svěřeného stáda. Pana faráře se ujala vrchnost s tím, že má 4 x více pozemků než sedláci, a že vše zůstane přitom,

aby si sám sjednával za svůj dobytek mzdu s pastýřem, kdo by se proti tomu bránil, že propadne pokutou 5 kop grošů pánovi.

Obce mívaly také své lázeňské domky. Takový domek býval co nejprostší. Koupající se mohl v něm použít studené i teplé vody. Lázeňskému bylo uloženo, aby použitou vodu vypouštěl na suchá místa tak, aby nikomu nedělala škody. Do lázně nesměli lidé s kožními chorobami nebo nemocní nakažlivou nemocí.

U vesnic bývaly zřizovány i pazderny. Léta páně 1540 nařizováno rychtářům na rožmberském panství „ltem konopí a lnu, ať žádný ve své jizbě nebo domu nesuší pod skutečným trestáním a propadnutím jeho pánu a pokuty 5 kop míšeňských, než mějte při každém městečku a vsi konopnici“.

K vesnickému jmění náležely dále louky, palouky, někde hlinišťe a rybníky, jež bývaly předmětem sporů, jak o tom vypráví pověst z jižních Čech o Kubatovi.

Velká obec měla své účastenství i ve správě církevního jmění, a to tak, že kněz byl vydržován z jeho výnosu, ale o opravu kostela se měli starat obyvatelé obcí ke kostelu příslušných, kolaturníci. Mělo se to dít podle smluv jednou sjednaných. Jak vidíme, docházelo tu k nesrovnalostem, a tak roku 1479 až 1502 došlo ke sporu mezi Komořanskými a Třebošickými o opravu kostela v Souši, když Komořanští chtěli na Třebošických zvýšenou úhradu na opravu kostela, Třebošičtí odmítli: „Proto my, rychtáři a šepové a celá obec, uzavřeli jsme jednomyslně, bylo – li by co stavěti nebo spravovati na svrchu uvedeném kostele, že jsme hotovi přispěti k tomu dílu tou měrou, kterou od pradávna přispívali naši předkové a co ostatní osadníci na to dají, že dáme i my bez zdráhání, ale nejsme povinni dávatí více a nedáme.“ Jinou povinností obcí bylo přivéztí duchovního správce s jeho zavazadly, když nastal čas jeho nastoupení v úřad.

Venkovští obyvatelé se dělili na usedlé a neusedlé. Usedlí byli všichni, kdo měli v obci svůj příbytek, a to téměř vždy s kusem pole. Pastýři, čeledíni, nájemci mlýnů nebo krčem a podruzi byli lidé neusedlí. Osedlí měli platit berně, zemské dávky. Ta činila roku 1567 po 15 groších z domu a měla být rozhrnuta spravedlivě tak, aby bohatší platili více, a tak chudším nápomocni byli. Neplatilo se z kovářských, ovčáckých pastuší a lázeňských chalup. Berně byla původně vypočítána tak, že z každých 100 kop majetku mělo být placeno 72 grošů, král však požadoval z každého venkovského domu oceněného na 100 kop grošů míšeňských 100 grošů míšeňských (50 grošů českých). V této době podle daňového odhadu měly Čechy 129.943 venkovských obytných domů.

Je nutno vysvětlit pojem „usedlý“ a „podsedek“. Usedlí byli původní osadníci, kteří obhospodařovali lány o výměře cca 40 jiter. Vrchnost měla

zájem na tom, aby takových to větších hospodářů bylo co nejvíce, neboť měli v robotní povinnosti zorati pánovi dvě role ročně, a to jednu na podzim a druhou na jaře, a mimo to, vozit kolem sv. Havla čtyřspřežím dříví. Podsedky nemohl pán k potažní robotě nutit.

Zato měli podsedci, to je chalupníci a čtvrtníci, ruční robotu. Výslovné zmínky o chalupnících máme od počátku roku 1264. Tehdy dal olomoucký biskup Bruno svému služebníku Tomášovi v léno ves Čivice se vším příslušenstvím, zejména s ročním platem, desátkem, poplužním dvorem, rychtou, berní, lesy, loukami, pastvišti, mlýny, vodami, rybolovem, zahradami, dvorečky, chmelnicemi, ornými i neornými pozemky.

Co byly dvorečky vysvětluje z listiny z roku 1286, kde se říká, že ve vsi Šardicích na Moravě má býti dáno faráři po malém desátku z každého úročního lánu po beránku a z městič, čili dvorečků, jichž jde do lánu čtyři nebo více, též po beránku.

Na konci 13. století se pro tyto malé hospodáře objevuje jméno zahradníci, protože skutečně museli své pozemky obdělávat ručně jako zahradníci a pěstovali na nich zeleninu, a proto je ohrazovali plotem.

Při zakládání vsí měli nájemci možnost si vybrat rozlohu pozemků, jakou mohli obdělávat, bývalo to 40 jiter, pozdější osadníci se museli spokojovat s menší výměrou a nezbývalo jim, než aby své příjmy doplňovali prací na polích vrchnosti. Podsedky usazovali na svých přidělených statcích i kněží a brali od nich plat za pronájem. Následující zápis nám ukazuje, kolik takový podsedek ze své chalupy platil: Roku 1452 platil Mikeš Hrdlička v Běchovicích z podsedčí chalupy a z chmelnice k ní náležitě 38 grošů českých. Nikl, podsedek v Kunraticích 10 grošů ročně, dva podsedci z Dubové platili dohromady o sv. Jiří 12 grošů a o sv. Havlu 13 grošů. Tři zahradníci v Kamenici nad Lipou platili roku 1519 po 4 groších ročně.

Zvláštní postavení měli mlynáři, kováři a krčmáři. Poplatky mlynářů se počítaly podle počtu mlýnských kol. Tak např. mlynář ze mlýna pod Selicí nad Radbuzou platil z jednoho kola ročně 1 a půl kopy grošů stříbrných, mlynář v Modřanech 50 grošů a 10 grošů z ryb v pátek po křížových dnech, tolikéž v pátek po sv. Jakubu a 4 kapouny, mlynář pod sv. Petrem u Kladrub 84 grošů, v Černošicích nad Mží kopy. Mlynář v Lánech u Dašic měl právo čepovati pivo a platil ještě vedle platu z mlýna posudné po dvou malých penězích ze sudu.

V druhé polovině 16. století začala vrchnost omezovat svobodu v budování mlýnů a zakazovala poddaným voziti obilí jinam, než do panských mlýnů, aby žádný nenosil krom do panských náhlebních, kdo by pak přestoupil, aby bečkou soli propadl a tejen v kabátě (těžkém žaláři) seděl.

Potřebným řemeslníkem ve vsi byl kovář. Kde měl statkový pán svého kováře, tam dávali sedláci práci jemu, někde měl rychtář právo usaditi ve vsi kováře jako podsedka. Takový kovář míval ke kovárně pozemky, jako například kovář Petr ve Velechvíně, kde měl ke stavení tři čtvrti pole pod roční plat 48 grošů, 16 grošů berně a 7 a půl groše robotného, dovídáme se také, že kovář Jíra v Opočně držel lán, kovář v Osicích měl lán a chalupu a podobně.

Zvláštní kapitolou bylo by vyprávění o krčmářích. Za válečných let v 15. století přibyl v Čechách mnoho nových krčem. Proto, když v roce 1453 byl napravován zemský řád, bylo usneseno, aby „krčem nových nebylo“. Stejná záповeď byla vydána o 9 let později, ale protože taková varování vyznívala naprázdno, bylo roku 1479 krčemníkům uloženo, aby platili daně: „S krčem, které jsou svobodně a vysazené, z té každé aby puol kopy míšeňských bylo dáno a kteréž jsou krčmy nové, ježto vysazené nejsou, z těch aby po jedné kopě grošuo v míšeňských dáno bylo, a to proto, že jsou šefíkovali nejměvše k tomu právo a více, aby nešeříkovali“. Toto nařízení bylo opakováno ještě v roce 1490.

V roce 1497 se o krčmách jednalo znovu, povoleno bylo, aby zůstaly krčmy, které jsou starší 30 let, na nové krčmy byla stanovena pokuta 2 hřiven. Statkoví páni krčmy bránili, protože z krčem měli stálý příjem a dávali své povolení pro své krčmy schvalovati králem.

V té době se začalo jednat i o vaření piva. To nebylo ještě omezováno, ale města těžce nesla, že se pivo vaří po vesnicích a vymohla zákaz vaření piva mimo město. O tom máme doklad z roku 1540 v řádě rožmberským rychtářům: „Pivo na šefík nebo na prodaj žádný nevař, leč by na to vejsadu měli, ale z toho nešeříkuj, ani neprodaj...“ páni nakonec donutili sedláky, aby odebírali často podřadné pivo z panských pivovarů.

Mezi drobné zemědělce se také počítali rybáři. Na doklad toho urbární zápisy hlubockého panství z roku 1490. Při tamní vsi Opatovicích byly rybářské chalupy, jež svým majetkem měli Dušek, Jílek a Kotrček, ve vsi seděli rybáři Míka, Kubeš a Vít, z nich první čtyři jmenovaní užívali stálého oprávnění lovit ryby po vší řece Vltavě, pokudž k Hluboké příslušela i platili z něho ročně po půl kopě grošů o sv. Havle. Ostatním dvěma propůjčovalo se právo ryb lovu též po vší řece pronájmem, a to vždy na rok za nájmem po 20 groších, splatných o sv. Havle. Míka držel pololání, z něhož platil ročně 32 groše, polovici té sumy o sv. Jíří, druhou o sv. Havle a 5 grošů robotních peněz o sv. Janu. Kubeš byl majetníkem čtvrtlání a platil o polovici méně než Míka. Vít držel tři čtvrti lánů, z nichž platil tolik, kolik Míka a Kubeš dohromady. Z dalších zápisů je patrné, že rybáři platili z nájmu rybolovu, ale i pozemků, podle jejich velikosti. To se netýkalo rybářů v Komořanech

u Mostu, i oni se zabývali při rybnářství zemědělstvím, ale platili jen rybnářský „šos“ a říkali o sobě, že „sedí na královské almužně.“

Vesnické soudy

V obci, kde byla rychta, se jednou do roka konal obecní, čili veliký soud. Na něm se soudily spíše věci správní než trestní. Předsedal mu buď statkový pán nebo úředník jím pověřený a měli mu obcovati všichni hospodáři a hlavy rodin příslušných k rychtě. Soud konal rychtář jako soudce a s ním kmeti, zpravidla po čtyřech z každé vsi. Přítomen byl i písař, který jednání zapisoval do knih soudního řízení a zpravidla i do knih pozemkových, purkrachtních. Soudci snad zasedali ve čtyřech lavicích – lávách, jak je zřejmo ze zápisů, jak se nám zachovaly z „Řízení žernoseckého.“

Soud obecní držán ve vsi Žernosecích v outery před sv. Matějem I. p. 1568, s povolením urozeného pana Jana Všeboha Kameytského z Elstiboře a na Žernosecích za soudce Mikuláše Píči rychtáře, Jiřika písaře a při přítomnosti kmetův níže psaných: z Žernosek: Jan Bernáš, Pavel Brožovič, Petr Duchanovi, Jan Bartoň Kalendovic: Ze vsi Žalostic: Bartoň Pánek, Jan Sedláček, Jan Valdův, Jan Rybákův.

Matěj Krejčíkův seznává tímto zápisem, že jest je mu Jiřík Svorníček sumu peněžitou za vinici položenou vedle panský, kteráž se mu pod tímto právem scházela, zouplna a docela zaplatil. Protož on Matěj jeho Jiřika z toho kvituje, prázdna a svobodna činíc i na místě budoucích svých více nenapomínati slibuje obyčejem aniž právem nižádným na časy budoucí.

Jiný zápis z téhož roku:

Eva Svobodová seznává tímto zápisem, že jest jí Douša za kostelem sumu peněžitou, spravedlnost jí náležitou, kteráž se jí pod tímto právem za vinicí scházela, zouplna docela zaplatil. Protož on jeho Doušu z toho kvituje i na místě budoucích svých více nenapomínati slibuje obyčejem aniž právem nižádným na časy budoucí.

Jiný zápis. Mikuláš Píča, rychtář Žernosecký, od jeho milosti pána s plnou mocí vyslaný, předstoupil před čtyři lávy soudu hájeného, tu, kdež moc a právo, odevzdávaje vinici položenou v trhovici pod vinici Mincarovu a to Vítovi Duchanovi v též meze a práva, jakž toho jiní v držení a užívání byli, v panské poplatky, v sousedské pořádky k jmění držení, k dědičnému užívání to jemu slibuje spravovati a zsvoboditi vedle práva a soudu tohoto panství. Stalo se svolením panským.

Další zápis z téhož roku: Barcza Šilhavý seznává tímto zápisem, že jest jemu Valenta Vlček vinici zouplna a docela zaplatil. Protož on jeho Valentu z takového zouplna doplacení kvituje, prázdna a svobodna činíc i na místě budoucích svých více nenapomínati slibuje obyčejem aniž právem nižádným na časy budoucí.

Takto se tedy řešily majetkové převody před obecními soudy.

Jilem – Hospodkův rybník a Nohavka – snímek z roku 1965

Konec středověku

Shrme-li, vidíme, že první polovina 15. století znamenala posílení českého živu a dočasného uvolnění tlaku na venkovské obyvatelstvo, jak si ho vynutily husitské války, ale hned po nich se vše vracelo do bývalých poměrů. Konec 15. století je poznamenán oslabením královské moci za Jagellonců. Druhé čtvrtletí 16. století znamenalo nástup Habsburků na český trůn. Ferdinand, který se mohl opřít o moc svého bratra Karla, císaře římského, a o nesmírné bohatství plynoucí tehdy císařskému dvoru z Ameriky, obral města o práva, která si získala za husitských válek, pokořil drobnou šlechtu a donutil i vyšší šlechtu k poslušnosti. Bohužel šlechta nebyla jednotná, náboženské spory vytvořily dva tábory. Jedním z nich byl tábor císařského dvora – to je katolíků, druhým byl tábor protestantů, hlásící se k učení Martina Luthera, hlásajícího podobné učení, jak to činil před sto lety veliký církevní a sociální reformátor Jan Hus. Po smrti císaře Maxmiliána nabyli většiny mezi českým panstvem přívrženci učení Martina Luthera, provedli volbu nového českého krále, málo významného Friedricha Falckého. Císař Ferdinand, který si osoboval právo být českým králem snadno nalezl proti českým rebelům pomoc. Došlo k nešťastné třicetileté válce, která skončila roku 1648 Vestfálským mírem. Mírem, který potvrdil poměry předválečné, tj. habsburské panství nad českými zeměmi, ale znamenal nesmírné zbídačení českého venkova a výměnu české šlechty – z velké části za cizince povýšené do šlechtického stavu a obdarovávaných statky, jež císař konfiskoval českým odbojníkům. Země byla z poloviny vyliďněná nejen válečnými událostmi, ale i odchodem evangelíků do sousedních zemí, kde nebyl náboženský útisk.

Nová šlechta hospodařila podobně jako její předchůdci a snažila se co nejvíce nahospodařit. K tomu jí sloužila nepravdivá hlášení o stavu obyvatelstva, udáváním menšího stavu obyvatel získávala část peněz, které tito měli platit jako zeměpanskou dávku kontribuci. Aby tomu zamezil, dal císař zrevidovat venkovské i městské usedlosti, jejich soupis, nazývaný „berní rula“ byl dokončen roku 1653 a ukázal skutečně katastrofální stav obyvatelstva. Berní rula byla podrobena revisitaci v letech 1668, přitom bylo zjištěno, že stavy zemědělské půdy, které měli sedláci podle „ruly“ obhospodařovat neodpovídají pravdě, byly nižší, a že poddaní z půdy utíkají, neboť nemohou stačit robotním povinnostem a kontribucím. Mnohde se venkovský lid bránil povstáním. Tak tomu bylo v západních Čechách na Karlovarsku a ve východních Čechách na Litomyšlsku v roce 1680.

Povstání byla krutě potlačena: „Věčné mlčení“, jak bylo nařízeno např. Chodům trvalo až do roku 1775, kdy došlo zase ke vzpourám selského lidu, tenkrát se již pokusili robotníci o organizovaný odpor, ve východních

Čechách jej vedl rtýňský Chvojka, povstání bylo uhašeno krví robotníků v bitvě u Chlumce nad Cidlinou. To však již bylo za vlády Marie Terezie, která se stala císařovnou v roce 1740. Neutěšený stav monarchie spolu s novými myšlenkovými proudy ji přivedly k osvícenským reformám. Jejich první vlna ve 2. pol. 18. a na zač. 19. stol. se týkala správy monarchie, další byly uskutečněny po sedmileté válce a zasáhly školství (povinná školní docházka), soudnictví, hospodářství a dotkly se sociálních poměrů venkovského poddaného obyvatelstva.

Panovnice zasáhla i do právních poměrů. Zakázala mučení při výsleších a odebrala měštům a vrchnosti právo odsuzovat k smrti. To bylo nadále svěřeno hrdelním soudům. Vrchnosti měly mít pro právní potřebu úředníky ovládající zákony, justiciáry.

Její syn Josef II. pokračoval v matčiných reformách, z nich nejdůležitější bylo zrušení nevoľnictví a toleranční patent, umožňující poddaným vyznávat podle své vůle i náboženství evangelické, lutheránské nebo pravoslavné. Židé nemuseli nosit zvlášť označený oděv. Jeho zvláštní péče směřovala ke zintenzivnění všeho hospodaření. Na venkově dal nově zřídít soupis veškeré půdy i grafickým znázorněním, byl to tzv. katastr Josefský, zdaňující nyní stejně i půdu panskou. Zemědělce nutil, aby obdělávali i bývalé pastviny a úhory, aby pěstovali nové plodiny jako řepu, jetel a brambory, průmyslové plodiny barvířské, dále aby chovali bource, včely a ovce. Na státních statcích zrušil robotu, duchovní měli si svá kázání pro věřící psát, aby je mohli předložit ke kontrole, bohoslužby měly být konány národním jazykem. I když jeho některé reformy neměly dobré výsledky, jako např. překotné rušení klášterů a zabírání jejich majetku nebo nařízení o pochovávání mrtvých v plátěných pytlích, nebo zavádění němčiny do veřejných úřadů, a panovník je musel na smrtelném loži odvolat, přece základní myšlenky o svobodě myšlení a právo na svobodné jednání zajistilo Josefu II. čestné místo v našich dějinách.

Našli se i následovníci, kteří v jeho reformách chtěli pokračovat, jedním z nich byl např. rytíř Joachim ze Stettenhofenu, ten při svém nástupu na panství budišovské a sasovské dne 1. prosince 1794 pronesl k poddaným toto: „Přeji si vás všechny vůbec a každého zvlášť šťastným učiniti. Z té příčiny chci rustikální či katastrální grunty, které obděláváte, vám do majetku za polovici ceny jich vyceněné odevzdati, úroční pole, jichž za plat užíváte, lacino vám chci prodat. Těm, kteří již své grunty zakoupili, polovinu tržní ceny splatili, druhou dlužnou polovinu té ceny prominu. Na výpomoc a ke snazšímu provedení tohoto úmyslu opatřil jsem zdejšímu úřadu sirotčímu peníze, od něhož si je můžete vypůjčit na obyčejný úrok. Je nutno, ano potřebné to je, aby každý svůj katastrální grunt, jež obdělává, měl zakoupený...“.

Dále pokračoval: „ Má snaha je, abyste nejen své statky a úrokové pozemky zakupovali, nýbrž abyste se z robotní povinnosti vyvazovali.“ Bohužel snaha budišovského pána vyzněla naprázdno, neboť krátce na to se roznemohl a po uzdravení ponechal správu panství, jak to bylo dříve.

Robotní patent, který Marie Terezie vydala, nebyl univerzálním lékem na těžkosti venkovského lidu. Roboty jim byla sice snížena na tři dny v týdnu, ale byla tím zároveň uzákoněna i tam, kde byla dříve požadována v menším rozsahu. Zato třetí robotní den byl dnem placené roboty. Podívejme se na to, jak se míra roboty pro jednotlivé vrstvy venkovského obyvatelstva změnila.

Celolánici:

S jedním párem potahu týdně 3 dny, ročně 138 dní (po roce 1775 ročně 154 dny). Ruční roboty týdně 3 dny, ročně 137 dní (po roce 1775 ročně 14 dní)

Pololánici:

Potažní roboty týdně 2 dny, ročně 144 dny (po roce 1775 žádný den). Ruční roboty týdně 1 den, ročně 52 dny (po roce 1775 ročně 128 dní)

Čtvrtlánici:

Ruční roboty týdně 3 dny, ročně 156 dní (po roce 1775 ročně 103 dny)

Podruzi⁵⁾:

Ruční roboty týdně 1 den, ročně 52 dny (po roce 1775 ročně 13 dní)

Podruhyně:

Ruční roboty 0 dní (po roce 1775 ročně 13 dní)

Pokud byli robotníci nuceni pracovat na panském třetí den v týdnu, bylo jim tento den placeno 7 krejcarů mzdy.

Císařovna Marie Terezie se snažila o pozvednutí venkovského lidu podle zásad osvícenství, ale neodvážila se sáhnout na dávná „práva“ vrchností ve věci zdanění vrchnostenských pozemků. To udělal teprve její syn Josef II. svým nařízením o výměře všech pozemků – tedy i vrchnostenských a jejich zdaněním.

Dále uvádím soupis dávek vybíraných v roce 1787. Zde se již objevuje pojem „daň z dominikálních“, tedy panských pozemků a zdanění církevního majetku.

Soupis zeměpanských dávek v Čechách z roku 1787 (archiv ministerstva
vnitra)

Zeměpanské dávky vybírané pod jménem kontribuce⁸⁾ se dělily na 5 rubrik a to:

1. Daň z pozemků a z půdy:		
Daň z domikálních pozemků.....	676.435 zl	17 ¼ kr
Z rustikálních pozemků	2.939.396 zl	15 kr
Suma	3.615.831 zl	32 ¼ kr
2. Daň z poplatků a dávek vybíraných šlechtou a duchovenstvem od poddaných		
a) z roboty ruční a potažné	153.785 zl	59 kr
b) ze stálých úroků	87.161 zl	51 kr
c) z rostoucích a klesajících úroků ...	100.367 zl	22 ¼ kr
d) z desátků a horního práva		neudáno
d) z odchodného a zápisného	1.916 zl	3 ¾ kr
Suma:	343.231 zl	16 kr
3. Z výlučných práv (výčepného a zápisného)		neudáno
4. Z domů a mlýnů:		
a) od šlechty a duchovenstva z domů, jež jsou dominikálně odhadnuty	9.493 zl	24 kr
b) od měšťanů ve městech – z domů	102.955 zl	18 ¾ kr
– z mlýnů	2.631 zl	33 ¾ kr
c) od poddaných ve vsích – z domů	15.330 zl	56 ¼ kr
– z mlýnů	4.773 zl	45 kr
Suma:	135.184 zl	57 ¾ kr
5. Z řemesel:		
a) od měšťanů ve městech	111.570 zl	
b) od poddaných ve vsích	10.456 zl	52 ½ kr
Suma:	122.026 zl	52 ½ kr
Vší kontribuce tedy celkem úhrnem je	4.216.274 zl	38 ½ kr

Proti tomu fond určený k náhradě živelných škod kontribuentům byl 200.400 zl, z něho vypláceno ročně 152.686 zl

Kromě výše uvedené kontribuce platily se ještě tyto zeměpanské dávky:

- příspěvek na ubytování vojska ročně..... 102.738 zl 42 kr
- pivní dávka (malzeranlage) podle výtahu o pivě
 po 3 kr ze sudu, ročně činí
- kořaleční ták (Brandweintaz)

– hudebné, od výčepníků ročně	41.112 zl
– nápojová daň z várečného práva	1.874.259 zl
– trestní ták, po 1 zl ze sudu piva plac. král. městy .	115.609 zl 16 kr
Suma:	252.260 zl 39 kr
Úhrnem tedy všech zeměpanských daní	6.468.553 zl 17 1/2 kr

Vykupování z roboty nebyla snadná záležitost. Tak čtvrtláník zaplatil za stálý výkup z roboty 450 zlatých, půlláník 600 zlatých. Za výkup z roboty na půl roku zaplatil láník 6 zlatých. Byly to značné sumy, když uvážíme, že v té době stála kráva 6 zl, husa 18 krejcarů, kachna 6 krejcarů, jehně 24 kr, krocan 18 kr, sele 15 kr, máz mléka 2 kr, libra másla 10 kr, libra hovězího masa 4 kr, jehněčího 4 kr, telecího 5 kr, kopa slepičích vajec 15 kr, máz kořalky 9 kr, libra štik 11 kr atd.

Řemeslníci nepracovali na robotě, ale museli se z ní vykupovat, výkup je stál 6 zlatých ročně.

Třetí robotní den, jak bylo v patentu z roku 1775 uvedeno, byl dnem placené roboty, bylo to vlastně znevýhodněním pro ty obce, kde bylo robotováno jen dva dny. Poddaní proto nechtěli na třetí robotní den přistoupit, i když jim nakonec na místo 7 krejcarů denně, vyplácela vrchnost v červenci až září 15 krejcarů za jeden pracovní den této roboty. Spory se táhly dlouho, sedláci raději platili pokuty nebo se nechali věznit, než by šli na robotu. Nakonec vrchnost povolala vojsko, které museli poddaní ve vzpouzejících se vsích živit, a tak se rebelové nakonec vzdali a třetí den robotovali. Ale to již byl blízko robotám konec, za čtvrt století v roce 1848 bylo poddanství zrušeno.

Zrušením nevolnictví nebyly odstraněny všechny bolesti prostého lidu, na venkově se objevila další nesnáz – alkoholismus, který nezkušené hospodáře zavlékal do dluhů – a na druhé straně růst velkých hospodářství. Nevyrovnané poměry trvaly vlastně až do druhé světové války a teprve socializace venkova vytvořila nový typ zemědělce, sebevědomého hospodáře v družstevní zemědělské výrobě.

Josefínský katastr, takzvaná Josefínská fasse.

Originál je uložen ve státním archivu v Praze, odtud je opsána tak zvaná Suma I., obsahující topografické označení samotné obce Jilmu, tj. domovní čísla se zahradami k nim náležejícími.

Souhrn ostatních dílů katastru tvoří dalších 7 částí, v tomto soupisu jsou udány jenom ve svém součtu, jitrech a výnosech. Ohledně jejich umístění odkazují čtenáře na jejich jmenovitý výpis v další části „Almanachu“

Obec Jilem, obsah I.

Nr. top. poř.	Jméno držitele psaného gruntu Nr. Stavení	Vyměřeno skrze sedláky: Pole		Louky Výnosek (centěře)			
		jiter	sáhů	jiter	sáhů	sena	otavy
1.	Obec jilemská, obsah I., ve kterém se nachází pastviště a průhon mezi křížními cestami, pak hlavišťata obecní	13 4/6 36 --- 32 5/6 15 2/6 16 4/6 33 5/6 23 1/6 43 --- 36 4/6 21 --- 6 --- 11 ---	8 1/6 13 4/6 10 --- 3 4/6 4 1/6 11 2/6 15 5/6 33 5/6 15 1/6 5 5/6 3 --- 2 3/6	3	185	11,22	
2.	Hlavatník vrchnostenský	8 4/6	10 1/6		88	0,10	
3.	Vrchnostenský rybníček za stodolou	29 ---	7 5/6		227 1/6	0,81	0,22
4.	Obecní rybníček za vrchnostenským	10 ---	6 2/6		325	0,81	
5.	Rybník u flusárny vrchnostenský	40 ---	7 3/6	1	229 4/6	6,50	
6.	Vrchnostenské stavení č. 1						
7.	Martina Potměšila stavení č. 24						
8.	Jakuba Svobody stavení č. 25						
9.	Martina Machky zahrád. u stav. č. 9	9 ---	7 1/6		7 1/6	64,01	0,15
10.	Václava Kvasila stavení č. 26						
11.	Za tím stavením zahrada	13 5/6	6 3/6		89 5/6	0,12	0,06
12.	Josefa Karlíka stavení č. 23						

13.	Při tom stavení zahrada obecní	3 1/6	3 5/6		31 3/6	0,07	
14.	Václava Marka stavení č. 22						
15.	Při tom stavení zahrádka obecní	7	5		36 4/6	0,08	
17.	Při tom stavení zahrádka	6	2 4/6		16	0,04	
18.	Martina Synovce stavení č. 20						
19.	Při tom stavení zahrádka obecní	6 3/6	4 1/6		27	0,06	
20.	Vdovy Křivohlavé stavení						
21.	Při tom stavení zahrádka obecní	9	3		27	0,06	
22.	Václava Průši stavení č. 13						
23.	Při tom stavení zahrada	7 1/6	5 3/6		39 2/6	0,10	
24.	Václava Laciny stavení č. 14						
25.	Při tom stavení zahrada	5 4/6	5 3/6		31 1/6	0,07	
26.	Václava Bulánka stavení č. 1						
27.	Při tom stavení panská zahrádka	7	3 5/6		26 5/6	0,06	
28.	Jana Svobody stavení č. 2						
29.	Při tom stavení zahrádka za stodolou	32	18		576	2,16	0,72
30.	Těž zahrada pod alejí	15 1/6	8 3/6		128 5/6	0,30	0,01
31.	Těž zahrada u stodoly	6	2 3/6		15	0,04	0,01
32.	Marina Bulánka stavení č. 3						

33.	K tomu stavení zahrádka pod doly	8	3 1/6		25 2/6	0,06	0,01
34.	K tomu zahrádka za obcí	38 4/6	11 1/6		438 2/6	1,02	
35.	K tomu zahrádka za stodolou	41 1/6	20 4/6		850 4/6	1,02	
36.	Jakuba Musila zahrádka	33	15 3/6		522 3/6	3,08	1,06
37.	Vojtěcha Pleskače stavení č. 17						
38.	Za stavením Zahrádka	36 5/6	22 1/6		822 3/6	3,03	0,39
39.	Martina Musila stavení č. 5						
40.	Za stavením Zahrádka	5 9/6	4 1/6		25 1/6	0,06	
41.	Jana Piskače stavení č. 7						
42.	K tomu zahrádka pod okny Těž za stodolou	3 8/6 10 4/6	3 3		42 3/6	0,04	0,03
43.	Těž za stavením	25 4/6	8 1/6		200 3/6	0,31	
44.	Martina Machky zahrada za Piskač. Stavením	48 1/6	9		433 3/6	1,08	5,00
45.	Jakuba Musila zahrada za Tunhebrovými	19	5		95	0,024	0,05
46.	Jakuba Tunhebra stavení č. 8						
47.	Jakuba Tunhebra zahrada za stavením	10 17	7 3/6 8 3 3/6		243 2/6	0,60	0,27
48.	Těž za chlívem	23 1/6	6 5/6		160	0,60	0,20
49.	Martina Machky stavení č. 9						
50.	Martina Machky zahrada za stodolou	58 3/6	25 4/6		1501 3/6	3,76	1,10

51.	Zahrady u stavení	27 3/6 21 3/6 16 5/6 25 3/6	7 5/6 3 1/6 16 4/6 6 1/6		727 4/6	2,73	0,90
52.	Jakuba Poula stavení č. 18						
53.	Václava Průši stavení č. 13						
54.	Při tom stavení zahrada za špejch.	11 5/6	4 1/6		49 2/6	0,10	
55.	zahrádka za chlívkem	25	12 3/3		312 3/6	0,32	
56.	Těž za stodolou vedle panské maštale	13 1/6 44 3/6	8 21 4/6		1069 3/6	4,02	1,34
57.	Panský dvůr a jeho stavení č. 4						
58.	Při tom dvoře před okny 4 a půl sáhů	2 1/6	2				
59.	Panská zahrada k č. 4 proti dvoru Vedle Prokopovy Za alejí Musilovou až proti panskému poli za Prokšem	78 1/6 20 2/6 37 3/6 61 4/6	41 3/6 19 1/6 17 5/6 12	3	245 3/6	10,30	
60.	Václava Laciny stavení č. 14						
61.	Při tom stavení zahrádka pod okny	11 3/6	9		112 5/6	0,26	
62.	Za chlívem	3 4/6	2 3/6				
63.	Obecní stavení č. 15						
64	Panský dvůr stavení č. 27						
	Suma obsahu I.			13	1004 3/6	56,92	7,04

Poznámka vydavatele: Údaje jsou převzaty z rukopisu autora a mohou v nich být chyby způsobené špatnou čitelností originálů event. chybou při opisu.

Přehled o výměře, kulturách a jejich výnosu
v Josefském katastru, tzv. Josefské fassi, obce Jilem, kraj Čáslav

Nr.	Suma obsahů	Pole		Výnosek			Louky		Výnosek			Lesy		Výnosek dříví v sáhách	
		Jiter	Sáhů	Žito	Ječmen	Oves	Jiter	Sáhů	Sena	Otavy	Jiter	Sáhů	tvrdé	měkké	
1.							13	1004,5	56,92	7,04					
2.	158 $\frac{7}{8}$	77	7413 $\frac{3}{6}$	831 $\frac{12}{16}$	326 $\frac{11}{16}$	602	2	1351 $\frac{3}{6}$	10,40						
3.	229	120	661 $\frac{4}{6}$	841 $\frac{14}{16}$	238 $\frac{3}{16}$	1030 $\frac{8}{16}$	11	1113 $\frac{3}{6}$	42,51	8,24					
4.	202	106	741 $\frac{5}{6}$	993 $\frac{7}{16}$	121 $\frac{15}{16}$	1057 $\frac{12}{16}$	38	1486	83,91	8	8	77 $\frac{2}{6}$	$\frac{3}{4}$	7 $\frac{3}{16}$	
5.	169	89	390 $\frac{1}{6}$	727 $\frac{14}{16}$		940 $\frac{1}{16}$	11	511	23,10	0,48	2	1178 $\frac{4}{6}$	1 $\frac{5}{8}$		
6.	150 $\frac{1}{4}$	75	1031 $\frac{3}{6}$	754 $\frac{13}{16}$		912 $\frac{6}{16}$	132	631	435,74	54,82	16	674 $\frac{4}{6}$	11 $\frac{1}{4}$		
7.	228 $\frac{3}{8}$	119	201 $\frac{1}{6}$	1191		1320 $\frac{19}{16}$	64	6 $\frac{4}{16}$	193,34	25,37	1	706 $\frac{4}{6}$	1 $\frac{12}{16}$		
8.	6 $\frac{1}{4}$	3	360 $\frac{2}{6}$	12 $\frac{10}{16}$		33 $\frac{13}{16}$	49	739 $\frac{1}{6}$	233,12	46,84	190	1450	298 $\frac{9}{16}$		

Josefínský katastr obce Jilmu

Opis podle zámeckého katastru obcí uloženého v archivu zámku Chotěboř provedl učitel Kyjovský pro kroniku obce Jilmu:

Obec Jilem:

I. Obsah,

ve kterém se nachází pastviště a průhon mezi křížními cestami, pak hlavištata obecní.

Čís. topograf.

3. Vrchnostenský rybníček

4. Obecní rybníček

5. Vrchnostenský rybník u flusárny

6. Vrchnostenská stavení pro flusaře

Martin Potměšil	číslo domu	24
Jan Svoboda	- “ -	25
Václav Kvasil	- “ -	26
Josef Karlík	- “ -	23
Václav Marek	- “ -	22
Matěj Synovec	- “ -	20
Tomáš Fridrich	- “ -	21
Václav Bulánek	- “ -	1
Jan Svoboda	- “ -	2
Martin Bulánek	- “ -	3
Martin Prokeš	- “ -	16
Jakub Musil	- “ -	12
Jan Piskač	- “ -	7
Martin Machka	- “ -	9
Jakub Tunheber	- “ -	8
Josef Tunheber	- “ -	11
Jan Kvasil	- “ -	10
Vd. Křivohlavá	- “ -	19
Jakub Poula	- “ -	18
Vojtěch Pleskač	- “ -	17
Obecní stavení	- “ -	15
Václav Průša	- “ -	13
Panský dvůr	- “ -	4
Václav Lacina	- “ -	14
Martin Jonáš, mlýn	- “ -	27

II. Obsah – U hrušky

Začíná se na poli Martina Machky a vlevo vedle cesty z Jilmu do Čachotína až k rankovským hranicím Tomáše Chalupy, též Jakuba Doležala k poli, na východ se skončuje na louce Václava Kvasila u hranic rankovských

Čís. top.

71 panské pole za Prokšem

74 Na příčce

81 panská louka hornická

III. Obsah v Štejdochu

Začíná se na panském poli u Umrličí cesty a Zlámaného kříže, vzhůru k východu vpravo a cesty do Čachotína až k hranicím čachotínským na poledne, konec k západu na poli panském za stavením Martina Machky

82 panské pole u Umrličí cesty

83 panské pole v Předním Štejdochu

84 panské pole v Štejdochu

89 pastvina pod Prokšem

92 panské pole ve Stříteži

99 obecní pole na Mršníku

IV. Obsah v Stříteži

Začátek od stavení Jakuba Tunhebra od cesty z Jilmu do Sedletína a vedle cesty z Jilmu do Lysé až ke krupskému lesu, na poledne vpravo k půlnoci až k cestě z Jilmu do Sedletína k stavení Jana Svobody z Jilmu

136 louka v Boučí

149 Jandovka

154 rybník v Boučí

169 obecní louka na Podhoří

175 pole na Podhoří

199 pole za humny u Jeřábu

V. Obsah Na Chvalíkově

Začátek od pole Jakuba Tunhebra, hned od cesty z Jilmu do Sedletína a vpravo na západ až k sedletínským hranicím, vpravo k půlnoci k dvoru

samotnému sedletínskému panskému a k poli panskému U řeky, zpátky k polednímu vzhůru až k svatému kříži u vsi pod chvalíkovskou cestou.

212 samotný dvůr sedletínský

213 1/2 panské pole na Zadních Přivratach až k panskému poli U řeky

218 Na Klenku u dvora

219 Na Příčce

247 U ložku

VI. Obsah na Klenku

Začátek od jilemské hospody u pole Václava Průši pod cestou chvalíkovskou k půlnoci až k řece a vepříkovským hranicím, vpravo k východu až po les panský vepříkovský, k samotnému mlýnu jilemskému, zpátkem k polednímu podle cesty do mlýna až vedle panského pole za ovčínem Jakuba Tunhebra.

249 pole za hospodou

251 panský palouk pod křížkem u cesty

253 panské pole za starým ovčínem

268 panská louka dolní Vopuka

280 louka u Studánky

288 louka pod Březinou

294 pole na Pasekách

304 louka Široká

308 panská louka Šárovka

312 pole na rovině u lesa vepříkovského

313 U třešně

334 U kamena

339 Pod Klenkem

334 Na Klenku

350 louka na Dolíčkách

354 louka v Loučkách

388 pole na Kočičí hůrce

VII. Obsah za Pastoušky

Začátek pod flusovnou jilemskou na poli šenkýře Václava Bulánka a pod cestou do mlýna pořád k půlnoci až k lesu panskému jilemskému a vedle něj vzhůru k východu až k samotnému panskému ovčínu, pak výše panské grunty na Parachtě vedle lesa pořád až na panskou louku Kubátku,

vzhůru k polednímu, vedle hranic rankovských až k cestě z Jilmu do Chotěboře, konec na panském poli u Volšinky.

- 416 pole Černovský
- 417 pole na Štípku
- 418 pole ve Žlábku
- 431 louka Černovská
- 437 pole na Pasekách
- 443 obecní rybník na Dole
- 444 obecní louka na Dole
- 458 panská louka v Rybníčkách
- 465 obecní louka losy za Flusárnou
- 467 panský rybník pod Flusárnou
- 345 panské pastviště Oběšenka
- 477 pole u Pastoušky
- 489 panská louka v Okrouhlíku
- 508 obecní pole v Koutech
- 526 panské stavení pro ovčáka č. 28
- 528 panský rybníček u Pastviště
- 529 panské pole Parachta
- 540 panská louka Kubátka
- 542 louka v Cebínách
- 544 panská louka na Oběšeným

VIII. Obsah mezi lesem

Začátek les celý panský jilemský, konec lesa panská louka Trmeništata, rybník Beránek, Jilemská louka, rybník Sirotčí, Spálenský, Branecký, Jilemský mlýnský na západ, pak pole Jana Piskače a Jana Svobody po nejepínské hranice.

- 546 panská jilemská louka na Parachtě
- 548 panská louka Trmeništata
- 562 panský rybník Jilemský mlýnský (par. čís. 307/1)
- 553 rybník Sirotčí
- 549 panský rybník Beránek
- 555 panský rybník Spálenský, nyní kat.č. 467
- 559 panský rybník Bránecký

Jilem koncem 18. století

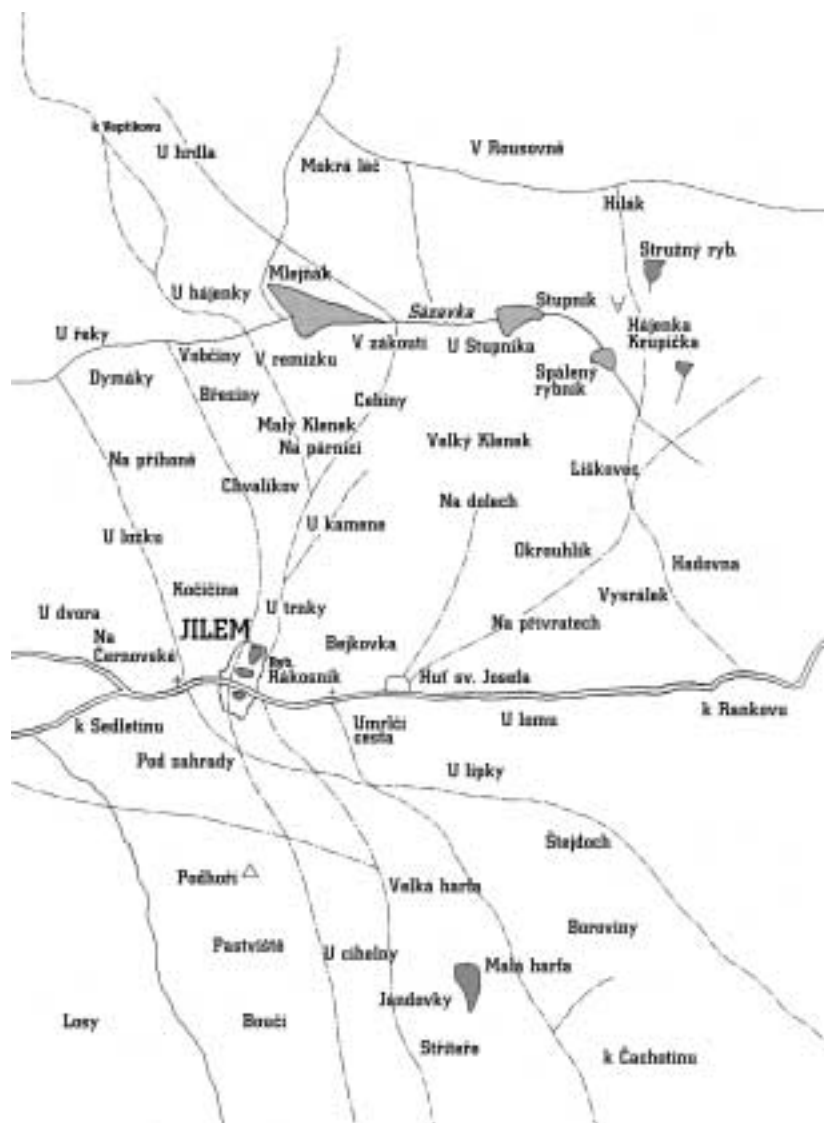
Podle zámeckého archivu chotěbořského bylo v Jilmu koncem 18. století 31 domů se 182 obyvateli, z nich bylo 179 křesťanů a 3 židé, rodina to nájemce skelné huti. Z obyvatel bylo 6 celolánků, 2 čtvrtlánici a 17 domkařů. Tažných zvířat bylo 6 koní a 30 volů.

Na pachtovném zaplatili obyvatelé velkostatku 47 zlatých 31 krejcar stříbra, z dědičného nájmu zaplatili 140 krejcarů, domovní daň byla celkem 1 zlatý a 18 krejcarů. Robotní povinnost byla 936 dní potažní roboty a 273 dny roboty ruční. Obyvatelé domků postavených na panské půdě měli 221 den roboty. Obdělávaných polí bylo 179 jiter a 319 čtvereč. sáhů. Polí střídavého hospodářství pastevního bylo 28 jiter 1210 sáhů, luk bylo 66 jiter 1057 sáhů, zahrad 9 jiter 645 sáhů, rybníků 29 jiter 1425 sáhů, pastvin 41 jitra 494 sáhy a lesů 90 jiter 494 sáhy.

Z těchto pozemků bylo panským služebníkům propůjčeno 27 jiter 1519 sáhů. Střídavému hospodářství bylo věnováno 7 jiter 1100 sáhů polí, 11 jiter 72 sáhy luk, zahrad 72 sáhy a pastvin 903 sáhy.

Na následující stránce jsou pomístné názvy katastrální obce Jilem do rozorání mezi a cest. Drobné nepřesnosti jsou způsobeny ručním překreslováním rukopisného náčrtku.

1. světová válka

První světová válka byla vlastně následkem sporů o nové rozdělení světa. Takzvané centrální mocnosti, to je Německo, Rakousko-Uhersko, Turecko a Itálie se chtěly podílet na rozdělení světa na úkor koloniálních národů, dnes bychom řekli nerozvinutých zemí, kde se již zabydly Velká Británie a Francie. Velká Británie s Francií a carským Ruskem vytvořily proti Německem vedenému Trojspolku takzvanou Dohodu s úmyslem zabránit Německu v jeho plánech. K dohodě se potom během války přidaly další státy jako Japonsko, Spojené státy a Itálie, která v roce 1915 vyhlásila také válku centrálním mocnostem. Německo hledalo příčinu k válce, našlo ji v zavraždění rakouského následníka trůnu Ferdinanda. Atentát na Ferdinanda a jeho manželku spáchal srbský student Gavrilo Princip, Rakousko-Uhersko vedené Německem vyhlásilo potom 28. 7. 1914 malému Srbsku válku. Srbska se ujalo Rusko, tomu vyhlásilo válku Německo jako spojenc Rakousko-Uherska, a tomu zase vyhlásily válku Francie a Anglie a s nimi i země na nich závislé. Plány centrálním mocnostem nevycházely a Německo sáhlo k ponorkové válce, začalo potápět lodí Dohody. Po potopení americké dopravní lodi vstoupily do války proti Německu i Spojené státy Americké. Imperialistický charakter války poznaly nejprve národy carského Ruska. Zde nejdříve propukla revoluce, která smetla cara, revoluce zpočátku buržoazního charakteru, přerostla v revoluci sociální a vyústila potom 7. listopadu 1917 v lidové povstání, které smetlo dosavadní vládu a nastolilo lidovou moc vedenou Vladimírem Iljičem Leninem. Zrodil se nový typ státu – stát dělníků a rolníků – Sovětské Rusko odmítající válku, jehož prvním revolučním zákonem se stal „Dekret o míru“. Je samozřejmé, že tato událost ovlivnila celý průběh válečných událostí na západě a ve střední Evropě, přesto se však válka ještě protáhla o celý rok a skončila porážkou Německa a rozbitím Rakousko-Uherska, na jehož troskách vznikl potom nové státy. Jedním z nich byla i naše vlast, nejdříve Československá, nyní Česká republika.

Válka znamenala veliké materiální i morální škody. V této světové reži proti sobě bojovalo na 70 milionů vojáků, z nich bylo 10 milionů zabito a 20 milionů bojovníků zraněno. Náklady na válku překročily 200 miliard dolarů. Vedle škod hmotných přinesla válka škody na zdraví – zaviněné hladem a nemocemi a nepříznivě ovlivnila i mravní vývoj mladé generace, surovost a zabíjení vedlo potom k neúctě k lidskému životu a bylo podhoubím, z něhož vyrůstal fašismus.

Zde uvádím, jak byli zásobováni pracující měst i venkova za první světové války. Všechny denní potřeby k výživě byly řešeny lístkovým hospodařením stejně tak ošacení a kuřivo bylo na lístky. Tenkrát se zkráceně a posměšně říkalo na –enky.

Na potravinový lístek na mouku si mohl pracující koupit týdně buď 1470 gramů chleba nebo 1500 gramů mouky nebo pečiva, a to na ústřížky po 25 gramech, tedy housku nebo rohlík, pokud ovšem je dostal, tedy pokud měli pekaři mouku a mohli péci

Tento systém zásobování dlouho řádně neplnil očekávání úřadů. Brzy se začalo všeho nedostávat, v prvé řadě to byly potraviny, a tak hlad vyháněl městské obyvatele na venkov, aby se tu pokusili získat něco k jídlu, i když to byly třeba jen brambory, pro které jezdili městští obyvatelé velmi daleko, na Českomoravskou vysočinu až z Prahy. V této době ztrácely peníze cenu a začal výměnný obchod, za potraviny dávali obyvatelé měst jiné potřeby, často vlastní šatstvo, přitom neměli záruku, že se dostanou s těžce sehnávanými potravinami domů, neboť nádraží byla obsazena četnictvem, které potraviny zabavovalo.

Hodnota peněz neustále klesala, dřívější zlaté, stříbrné i niklové mince se vytratily z obchodního styku a všude byly jen peníze papírové, jimiž se platily i nižší částky, nejnižším platidlem byly papírové zlatky, to je dvoukoruny, chtěl-li někdo zaplatit 50 haléřů, odstříhl čtvrtinu zlatky a tou platil. Pro obchodníky to mělo ovšem tu nepříjemnost, že museli při odvodu peněz zase postříhané slepovat. Později přibýly i železné dvacetihaléře. Z kostelů zmizely zvony, do té doby v každé vesnici býval bronzový zvon, který třikrát denně oznamoval vesničanům čas a doprovázel je při svátečních i smutných událostech denního života. Tyto zvony byly zabavovány, zabaven byl i zvoněk v Jilmu a tři chrámové zvony v Čachotíně.

Velmi těžce zasáhla válka mezi mužské obyvatelstvo vesnic i měst. Podívejme se, jak nastupovali obyvatelé naší obce k vojenské službě v rakousko-uherské armádě, kde na mnohé z nich čekala smrt.

Válka byla vyhlášena 26. července a již 27. července museli nastoupit vojenskou službu následující muži z obce Jilmu:

1. Josef Joukl, otec dvou dětí, truhlář (čp. 40)
2. Josef Hospodka, svobodný, cestář (čp. 40)
3. František Jindra, svobodný, krejčí (čp. 6)
4. Josef Včelák, svobodný, rolník (čp. 9)
5. Antonín Hospodka, svobodný, hosp. adjunkt (čp. 39)
6. Jan Málek, svobodný, rolník (čp. 17)
7. Antonín Chalupa, zemědělský dělník, ženatý (čp. 50)
8. Pavlas, ženatý otec dvou dětí, zemědělec (čp. 50)
9. Antonín Přenosil, ženatý, zem. děl., kočí (čp. 42)
10. Antonín Blažek, svobodný rolník (čp. 42)

V měsíci říjnu museli nastoupit do války následující muži:

1. Josef Remeš, svobodný, rolník (čp. 25)
2. Karel Hospodka, svobodný, rolník (čp. 54)
3. Antonín Bulánek, svobodný, rolník (čp. 28)

15. února 1915 nastoupili následující muži:
1. Antonín Pleskač, svobodný, rolník (čp. 13)
 2. Jan Karlík, svobodný, kovář (čp. 12)
 3. Antonín Šiška, ženatý, otec 3 dětí, rolník (čp. 35)
 4. Michal Štastný, ženatý, hostinský (čp. 1)

15. března 1915:
1. František Stýblo, svobodný, rolník (čp. 53)
 2. František Semrád, svobodný, rolník (čp. 7)

15. dubna 1915:
1. Josef Bezouška, svobodný, tkadlec (čp. 26)
 2. Josef Lankaš, svobodný, rolník (čp. 34)

21. června 1915:
1. Antonín Pavlík, svobodný, krejčí (čp. 37)
 2. Josef Pleskač, svobodný, zem. dělník (čp. 13)
 3. Štěpán Jágl, svobodný, zem. dělník
 4. Jan Lankaš, svobodný, rolník (čp. 34)
 5. Antonín Málek, svobodný, rolník (čp. 28)

16. srpna 1915:
1. Václav Pavlík, svobodný, rolník (čp. 37)
 2. Josef Blažek, svobodný zemědělec (čp. 43)
 3. Václav Prchal, rolník (čp. 19)

Dále nastupují starší muži, většinou otcové rodin, 15. října 1915:

1. Karel Bělohávek, rolník (čp. 48)
2. Václav Remeš, rolník (čp. 25)

21. ledna 1916:
1. Josef Musil, rolník (čp. 32)
 2. Antonín Piskač, rolník (čp. 5)
 3. Josef Mužátko, rolník (čp. 21)
 4. Rudolf Ondráček, rolník (čp. 11)
 5. Jan Lankaš, rolník (čp. 34)

21. února 1916:
1. Jan Adam, rolník (čp. 22)
 2. František Horák, rolník (čp. 12)
 3. Václav Pavlík, rolník (čp. 38)
 4. Ignác Petr, rolník (čp. 47)

16. listopadu 1916:

1. Karel Kafka, pekař (čp. 23)
2. Josef Zpěvák, rolník (čp. 18)
3. Josef Bezouška, obuvník (čp. 26)

Odvod branců propuštěných dříve z vojenské služby, mimořádný odvod:
26. ledna 1916

Karel Smetáček, správce velkostatku, ponechán při správě velkostatku

Václav Málek syn starosty, čp. 28, nastoupil vojenskou službu 11. 5. 1916

Vojenští vysloužilci uznání schopnými vojenské služby 20. 6. 1916 a nastoupili vojenskou službu:

1. Jan Hospodka, rolník, nar. 1897 (čp. 39)
2. František Hospodka, rolník, nar. 1893 (čp. 39)
3. Václav Piskač, rolník, nar. 1896 (čp. 5)

Odvody v roce 1917, odvedeni a vojenskou službu nastoupili:

1. Jan Málek, svobodný, rolník – 18 let (čp. 17)
2. Josef Piskač, svobodný, zem. dělník (čp. 27)
3. Antonín Jindra, hajný na Stupníku (čp. 45)
4. Antonín Hospodka, svobod. zeměd. děl. (čp. 43)
5. Antonín Jindra, svob. syn hajného (čp. 45)

V roce 1918 byli uznáni způsobilými a nastoupili 18 letí:

1. Bohumil Blažek, rolník, svobodný (čp. 43)
2. František Petr, svobodný, rolník (čp. 43)
3. Josef Bělohlávek, svobodný, rolník (čp. 48)

Karel Smetáček, svobodný, hosp. adjunkt, ponechán při správě velkostatku

Samozřejmě v takovém množství mužů odvedených na fronty první světové války bylo i dost těch, kteří se již do rodné obce nevrátili ať už protože padli v bojích nebo zemřeli na nemoci způsobené nelidskými podmínkami na frontě. Podle dochovaných záznamů to byli:

Antonín Bulánek
Míchal Štátný
Antonín Šiška
Josef Blažek

František Bezouška
Karel Bělohlávek
Jan Karlík
Václav Piskač

Jan Lankaš
Václav Prchal
František Jindra
František Hospodka

Na památku padlých v první světové válce pak ve třicátých letech obec nechala nedaleko kapličky vybudovat malý památník obětem války (na vedlejším obrázku). Původně na něm byla skleněná deska s vyrytými jmény padlých, ta ale v šedesátých letech minulého století podlehla vandalismu, takže dnes je na pomníčku pouze nápis připomínající proč byl vlastně postaven.

Jako náhrada pracovních sil byli zdejšímu velkostatku přiděleni následující srbští zajatí vojáci, nastoupili práci 18. dubna 1916:

1. Michal Jaksimovič	6. Zdravka Paunovič
2. Milko Erič	7. Stojan Mitič
3. Miljutin Míranovič	8. Luba Štefanovič
4. Vuk Pesič	9. Vladimír Janjkovič
5. Jon Janovič	10. Dragomír Janovič

Jako stráž k zajatcům byli přiděleni dva polští vojáci a jeden Němec. V dubnu roku 1917 byli nahoře uvedení zajatci vystřídáni 12 novými zajatci Srby, jména těchto se nezachovala. Vedl je jeden rakouský voják. Po skončení války a rozpadu Rakousko-Uherska naši obec opustili a vrátili se do vlasti.

Hospodářské poměry za první světové války:

Rok 1914:

pořádaný sbírky pro Červený kříž, výnos: peněžní sbírka 14 korun, sušené ostružinové listí, odesláno 10kg do Zlína. Věcné dary: papírové počešve, ponožky a nátepníčky odeslány do Pardubic

Rok 1915 – sbírky kovů:

14. dubna sebráno 3,60kg mosazi, 0,92kg mědi, 2,11 kg cínu, vše odesláno c. k. dělostř. sklad. Praha. Červenému kříži do Pardubic odesláno 2,10 korun

6. prosince odesláno na vánoční dary pro vojáky 11,60 korun, pro osleplé 13,30 korun, pro Červený kříž 38,80 korun. Věcné dary (11 párů nátepníček, 2 páry ponožek, 1 pár nátepníček kožených vše zhotoveno školními dětmi a odesláno do Pardubic, tamtéž ještě odesláno 110 párů podešví (podle školní kroniky)

Na sbírku „Zlato za železo“ odesláno:

- 1 pětikoruna stříbrná
- 1 pár zlatých náušnic
- 1 medajlonek
- 1 zlatá náušnice
- 3 stříbrné hodinky
- 1 stříbrný řetízek
- 1 stříbrný prsten
- 1 pár zlatých a 1 pár stříbrných náušnic
- 2 stříbrné kroužky
- 1 kompas a 10 korun v hotovosti

Sbírka vlny a kaučuku vydala 19 q a 45 kg – odesláno do Vídně.

Sbírka kostí 3 kg – odeslána do Chotěboře.

Je nutno si uvědomit, že sbírky byly doprovázeny slibem vojenských úřadů, že dárci budou zbaveni jiných nepříjemností, jak je s sebou nesla doba. Peněz se nedostávalo stále více, a tak byly vypisovány válečné půjčky. První půjčka nebyla v obci provedena, na druhou bylo upsáno 900 korun, na třetí 100 korun.

Rok 1916 – sbírky:

3,5kg sušeného ostružinového listí, 12kg vlny, 18,20 korun pro Červený kříž, 6 balíčků vonné mářinky jako náhrada tabáku pro vojáky. V roce 1916 byla vypsána pátá válečná půjčka, v Jilmu na ni upsáno 4.600 korun.

Rok 1917

na šestou válečnou půjčku upsáno 1.700 korun.

Rok 1918

vypsána osmá válečná půjčka, která zůstala v obci bez odezvy, upsáno nebylo nic.

Revize a rekvizice zásob.

První revize zásob v obci byla provedena 26. dubna 1916. Rekvizice, čili násilné vymáhání zemědělských produktů bylo již provedeno v roce 1915, hospodářům byly odebrány následující kusy hovězího dobytka:

Františku Horákovi	1 kus
Matěji Blažkovi	2 kusy
Antonínu Hospodkovi	1 kus
Františku Smetáčkovi	1 kus

Téhož roku byla prováděna revize osevních ploch a slámy

Rok 1917

Dne 10. května zabavili němečtí vojáci bronzový zvonek na místní kapliče a odvezli 3 zvony z kostela v Čachotíně. V tomto roce byly konány revize a rekvizice za asistence vojska. Vojáci hledali zatajené zásoby ve slámě, v dříví a dokonce i ve hnojištích. Zabavovali mouku, cukr, sádlo a brambory.

Statistiku osevu provedli v tomto roce Jan Honsa, říd. učitel, dále rolníci František Smetáček, Václav Málek a Antonín Hospodka. Byl to rok velkého sucha, zvláště špatně se urodilo žito.

Rok 1918

byl to rok neúspěchu centrálních mocností, tedy Rakousko-Uherska a Německa. Prohloubila se bída. Čeští lidé se snažili pomoci obyvatelům měst svépomocnou akcí „České srdce“. Vliv Velké říjnové revoluce se projevoval hlavně po návratu vojáků, kteří byli zajati v Rusku a po uzavření míru Rakouska se sovětskou vládou se vraceli domů a byli zase odesíláni na frontu. Zde tito „navrátilci“ odpírali znovu bojovat a byli popravováni. Stejně byli popravováni ti z českých lidí, kteří vstoupili do armád Dohody a měli to neštěstí, že byli zajati rakouským nebo německým vojskem, jako na příklad Sobotka z Čachotína. Množilo se zbíhání vojáků od útvarů, zběhové pak tvořili takzvané zelené kádry – protloukali se v lesích.

V té době koupila obec pro místní kapličku litinový zvonek, který také zazvonil 28. října na uvítání míru a svobodné naší vlasti. Všude se těšili na nový život a v obci to oslavili ještě slavnostním spálením rakouského černě-žluto-červeného praporu.

Zvláště velikou radost měli srbští zajatci, kteří se mohli konečně odebrat do své vlasti.

Dějinná spravedlnost přinesla svobodu národu českému i slovenskému.

Školství

Druhá polovina 18. století je dobou vlády dvou významných panovníků – Habsburků, dobou vlády Marie Terezie (1740–1780) a jejího syna Josefa II. (1780–1790).

Marie Terezie nařídila zřizování škol při farních úřadech, škol, na nichž se mělo vyučovati čtení, psaní a počtům, říkalo se jim školy triviální, její syn odstranil tzv. člověčenství, čili nevolnictví a povolil tedy, aby poddaní směli dávat své děti na učení, na studie, vdávat je do druhých vsí mimo panství, kde poddaný žil.

Naše obec tehdy patřila ke škole v Chotěboři, ale když v roce 1788 byla zřízena v Čachotíně fara, byla při ní založena i škola. Prvním učitelem tam byl Melichar Havlíček, syn tkalce a kostelníka Jana Havlíčka, který tu dříve trochu vyučoval při svém řemesle a při kostelní službě. Vyučovalo se v kostelníkově domku. Pan Melichar Havlíček neměl zřejmě i při minimálních požadavcích na učitele při své práci úspěch a byl při vizitaci školy komisařem Jahnem z Čáslavi sesazen. To bylo 20. června 1797. Po něm přišel na školu první zkušený učitel František Kysela z Jičína, dosud školní pomocník v Lipnici. Ten si po třech letech služby v Čachotíně vyměnil své učitelské místo s Martinem Kafkou, rozeným v Chotěboři. Martin Kafka přišel do Čachotína 1. dubna 1800.

Roku 1803 obdržel Martin Kafka koledu z obcí Jilem a Rankov, náležejícím dosud učitelům chotěbořským a tím byla vlastně obec Jilem přiškolena k Čachotínu. Roku 1807 byla čachotínská škola nově upravena z kostelníkova domku, byla ale upravena neúčelně a chybně.

Dne 28. září 1821 zemřel Martin Kafka a na jeho místo přišel František Jeřábek, narozený ve svídnickém mlýně na panství Nasavrckém. Místní farář si při zápisu o jeho činnosti povzdechl: „Bylo by mnohem lépe, kdyby se nebyl dal na učitelství“. Tehdy vizitoval čachotínskou školu kanovník, vrchní biskupský školní dozorce pan Čeněk z Wartenberka.

Guberniálním nařízením ze dne 10. května 1825 krajského úřadu v Čáslavi a z 10. června 1825 č. 5472 biskupské konzistoře⁹⁾ královéhradecké byla obec Jilem přiškolena k Sedletínu. Posteskl si tehdy pan učitel, že tímto opatřením ztratil asi 25–30 zlatých školního platu od dětí školou povinných, naturalie mu však až do smrti zůstaly. K Čachotínu byla tehdy přiškolena obec Gerštejn (nyní Zálesí) a osada Lysá, což však panu učiteli ztrátu Jilmu nenahradilo, protože v obou jmenovaných místech bylo málo školou povinných dětí. Dodáváme jen, že po odškolení Jilmu měla ještě čachotínská jednotřídka 140 žáků.

Od roku 1825 byla tedy obec Jilem přiškolena k Sedletínu. Počátek 20. století znamená rozvoj venkovského školství. Na okrese vzniklo několik nových jednotřídních škol. Jednou z nich byla i škola v Jilmu. Byla povolena jako po zákonu nutná, když z nejzazšího místa obce (kterým byla pravděpo-

dobně hájovna u rybníka Stupník) bylo do školy v Sedletíně po schůdné cestě naměřeno více než 4 ½ km. Se stavbou začal stavitel Kruml z Chotěboře na jaře roku 1905 a 17. října téhož roku byla kolaudována. Kolaudaci provedli:

okresní školní inspektor T. Pelikán z Chotěboře,

Ing. Antonín Heyer z Čáslavi,

Mudr. J. Odstrčil, c. k. okresní lékař,

Jan Honsa, správce školy,

Frant. Rück, správce velkostatku a členové místní školní rady: Antonín Hospodka, V. Zezulák, Jan Málek, Jan Lankaš, Fr. Hospodka, V. Málek a Josef Včelák.

Škola byla vysvěcena 25. října 1905 za účasti Fr. Kottena, faráře z Čachotína, K. Sobotky, říd. uč. z Čachotína., Fr. Semráda, starosty z Jilmu, V. Zezuláka, správce školy J. Honsy a školních dítek z Jilmu.

Vyučování začalo 3. listopadu 1905 a od té chvíle se podle vyjádření prvního kronikáře stala škola a obec jednou z nejpokrokovějších na okrese, a to nejen díky vyučovacím výsledkům, ale především pokrokovou činností občanů, na niž měli učitelé především zásluhu.

Prvním učitelem na škole se stal Jan Honsa, na školu přišel z Příbrami, osobně byl postižen smrtí dvou chlapců, a proto, když se mu narodilo děvče, byl velmi pečlivým otcem. Děvčeti onikal a zůstalo po něm rčení: „Elinko, dívala se, koukala“. Byl výborným učitelem a se svou rodinou přečkal v Jilmu těžkou dobu první světové války. 1. března 1923 odešel na odpočinek a školní službu tu nastoupil Josef Mareš, ten tu učil jen do konce školního roku a od 1. září 1923 tu vyučoval Břetislav Dočekal z Uhelné Příbrami. Dne 30. 7. 1924 přešel Břetislav Dočekal na školu ve Stržanově a řídícím učitelem tu byl ustanoven Karel Kyjovský, vynikající učitel a organizátor. Ten začal psát obecní kroniku, hrál s dětmi loutková divadla, přednášel a pomáhal při zřízení místní lidové školy hospodářské. Kyjovský zde učil do července roku 1927 a po něm nastoupil Václav Mach, absolvent zemědělské školy, od 1. září se ujal vyučování a správy obou škol Jan Štěpánek, učitel z Oudoleně. Václav Mach odešel jako učitel do Leškovic. Jan Štěpánek se zase ujal psaní obecní kroniky po Karlu Kyjovském, kterou zodpovědně doplnil za předcházející léta od odchodu Karla Kyjovského. Jan Štěpánek byl výborným hudebníkem a měl určitý vliv na místní hudební kroužek. Netěšil se bohužel dobrému zdraví a tak 1. 7. 1937 ze školy odešel. Po něm zde rok vyučoval Antonín Veselý. Od 1. 7. 1938 přišel na školu Jaroslav Polívka, učitel z Kraborovic. Ten učil jilemské děti nepřetržitě až do roku 1964, kdy odešel do důchodu a z obce se odstěhoval. Potom ještě do Jilmu několik let dojížděla učitelka Klečková z Chotěboře a v roce 1967 byla škola v Jilmu zrušena. Tím také skončila jedna z významných kapitol historie obce,

Na následujícím obrázku jsou žáci jilemské školy při divadelním představení hraném v roce 1955.

Lidová hospodářská škola v Jilmu

Lidové školy hospodářské byly za první republiky zřizovány na základě zákona ze dne 29. ledna 1920, č. 75 sb. zákonů a nařízení. Jejich účelem bylo připravovat venkovskou zemědělskou mládež k jejímu povolání.

Lidová škola hospodářská v Jilmu byla na žádost obcí Jilem, Sedletín, Veselá a Čachotín a osady Lysá povolena výnosem ministerstva zemědělství ze dne 5. ledna 1926, č. 99667-1/b/1925.

Školní výbor lidové školy hospodářské v Jilmu byl schválen úřady takto:

Zástupce vlády: Josef Adam, rolník v Čachotíně

Zástupce země: Karel Smetáček, rolník v Jilmu

Zástupce šk. rady: Karel Kyjovský, správce školy v Jilmu

Zástupce obce Jilmu: Jan Málek, rolník v Jilmu

Zástupce obce Čachotína: Josef Pešek – starosta

Zástupce obce Sedletína: Jan Jecha – starosta

Zástupce obce Veselé: Jan Herlukš, rolník

Zástupce osady Lysé: Jaroslav Horák, rolník v Lysé

Zástupce učitelského sboru: Alois Pilař, učitel v Sedletíně

Zástupce kampeličky: Václav Krédl, rolník ve Veselé

Zástupce sdružených korporací: František Hospodka, rolník v Jilmu

Předsedou zvolen František Hospodka, rolník v Jilmu,
Jednatel Karel Kyjovský, učitel v Jilmu,
Pokladníkem František Hospodka.

Vyučováno bylo střídavě, jeden rok první běh, druhý rok druhý běh (ročník), vyučováno v zimě teorii, na jaře a na podzim praxi.

- 1925–26 zapsáno 22 žáků (8 chlapců, 14 dívek), učitelé – Karel Kyjovský, Alois Pilař, Božena Adamová
- 1926–27 zapsáno 13 žáků (5 chlapců, 8 dívek), učitelé – Václav Mach, Antonín Pilař, Vilma Málková
- 1927–28 zapsáno 31 žáků (16 chlapců, 15 dívek), učitelé – Václav Mach, Josef Pavlíček, Marie Rampasová
- 1928–29 zapsáno 27 žáků (13 chlapců, 14 dívek), učitelé – Václav Mach, Marie Rampasová
- 1929–30 zapsáno 27 žáků (12 chlapců, 15 dívek), učitelé – Václav Mach, František Rasocha, Marie Rampasová
- 1930–31 zapsáno 27 žáků, učitelský sbor beze změny, nevyučovala učitelka Rampasová
- 1931–32 zapsáno 15 žáků (6 chlapců, 9 dívek), učitelský sbor beze změny
- 1932–33 zapsáno 19 žáků (10 chlapců, 9 dívek), učitelský sbor: Jan Štěpánek, František Rasocha, Marie Petrlíková
- 1933–34 zapsáno 14 žáků (6 chlapců, 8 dívek), učitelé: Jan Štěpánek a František Rasocha. V tomto školním roce uspořádala škola zájezd na hospodářskou výstavu do Prahy a uspořádala výstavku ovoce
- 1934–35 zapsáno 25 žáků (15 chlapců, 10 dívek), učitelé: Jan Štěpánek, František Rasocha, Adéla Fialová
- 1935–36 zapsáno 17 žáků (7 chlapců, 10 dívek), učitelský sbor beze změny. V tomto roce byl obnoven školní výbor, funkcionáři byli zvoleni takto: Předseda Václav Málek, zástupce předsedy Václav Krédl, jednatel Jan Štěpánek, pokladník František Stýblo.
- 1936–37 zapsáno 36 žáků (18 chlapců, 18 dívek), učitelský sbor: Jan Štěpánek, Fr. Rasocha, Adéla Fialová
- 1937–38 učitelský sbor: Antonín Veselý, František Rasocha, Marie Vaňková
- 1938–39 učitelský sbor: Jaroslav Polívka, Fr. Rasocha, Marie Vaňková
- 1939–45 učitelé: Jar. Polívka, Fr. Rasocha, Marie Vaňková, Josef Slavík, Marta Slavíková, Josef Kadleček. Činnost školy podle možností, prováděny pokusy s osivy.
- 1945–48 učitelé: Jar. Polívka, Josef Bláha, školní pokusy, zájezd do výzkumného ústavu bramborářského v Keřkově, do Havlíčkova brodu, na zemědělskou výstavu v Praze.

Po zřízení lidové školy zemědělské v okresním městě (tehdy Chotěboř) byla zdejší škola zrušena, neboť obec měla s Chotěboří dobré autobusové spojení, pomůcky předány zčásti obci Jilem zčásti škole v Sedletíně – po zrušení školy národní v Jilmu, zčásti školám v Chotěboři (např. nový šicí stroj).

Významné osobnosti Jilmu

Jilem, i když má poměrně dlouhou historii, se nemůže chlubit tím, že je rodištěm některé významné osobnosti. V podstatě jediným občanem, který se stal obecně známým, byl těsně před druhou světovou válkou hudební skladatel – písničkář – Karel Veselý (své skladby vydával pod uměleckým jménem Karel V. Jilemský). Tento skladatel se sice narodil ve Spačicích u Běstviny (26. 8. 1915), ale prakticky celý život žil v Jilmu, kde byl kapelníkem, učitelem hudby a vedoucím chrámového sboru kostela v Čachotíně. Během svého velmi krátkého života složil více jak tři desítky tanečních písní v lidovém duchu a několik pochodů, které byly vydány na gramofonových deskách Ultraphon, notové party pak v některých hudebních nakladatelstvích. Aktivně také pracoval ve spolku divadelních ochotníků, který pod jeho taktovkou uváděl i náročné operety. Jeho život byl tragicky ukončen 24. 3. 1945 při partizánské akci u Horního Bradla, jak o tom píšeme v další části almanachu. Pro připomenutí tvorby Karla Veselého uvádíme část notového zápisu jedné z jeho písní s názvem „Přijď večer tancovat“. Z jeho další tvorby jmenujme ještě několik skladeb:

Mámina polka	polka
Když bývám sám	valčík
Mařenka z hospůdky	valčík
Cestička za humnama	pochod
Naše cestička	valčík
Já jsem mlád	polka
Vždy výš	pochod
Naše dudy	polka
Na našem bále	valčík
Ať si mě čerti vemou	valčík
Pod obrázkem	polka
Až valčík dohrajou	valčík
Nesmíš plakat	valčík
Už bílé mlhy jdou	tango
a další	

The first system of musical notation consists of two staves. The top staff is in treble clef with a 2/4 time signature. It begins with a series of eighth notes, followed by a half note, and then a series of eighth notes with a slur. The bottom staff is in bass clef and contains a whole note chord, followed by a whole rest, and then a half note chord.

The second system consists of two staves. The top staff is in treble clef and contains a series of eighth notes, followed by a half note, and then a series of eighth notes with a slur. The bottom staff is in bass clef and contains a series of eighth notes with a slur, followed by a half note, and then a series of eighth notes with a slur.

The third system consists of two staves. The top staff is in treble clef and contains a series of eighth notes with a slur, followed by a half note, and then a series of eighth notes with a slur. The bottom staff is in bass clef and contains a series of eighth notes with a slur, followed by a half note, and then a series of eighth notes with a slur.

The fourth system consists of two staves. The top staff is in treble clef and contains a series of eighth notes with a slur, followed by a half note, and then a series of eighth notes with a slur. The bottom staff is in bass clef and contains a series of eighth notes with a slur, followed by a half note, and then a series of eighth notes with a slur.

Ukázka z Veselého tvorby – část písně „Přijď večer tancovat“

Jilem – spolkový život – ochotnické divadlo

Ochotnické divadlo bylo v historii našeho národa velmi významným a mnohde jediným prostředkem šíření kultury v místech, kde nebylo stálé divadlo. Uvědomme si, že takové vymoženosti jako rozhlas a televize se začaly masově šířit až po druhé světové válce a dojíždění do větších měst na divadelní představení nebylo ve finančních možnostech většiny venkovanů. To si uvědomovali i jilemští občané a tak hned po skončení první světové války začali divadlo hrát i v Jilmu.

Spolek divadelních ochotníků v Jilmu byl založen roku 1919 a jeho členy byli:

František Dolejší, hospodářský adjunkt, předseda	
Marie Chlebcová	Anna Blažková
Josef Málek	Antonín Pavlík
Václav Málek	Antonie Machková
Marie Hospodková	Antonín Remeš
Antonín Málek	Josef Pleskač
František Stýblo	Antonie Klementová
Jan Lankaš	Karel Hospodka
Zdenka Jermanová	František Hospodka
Jiřina Nováková	Marie Potměšilová
Josef Žák	Josef Adam
Marie Prchalová	Josef Pavlík

V roce 1921 byly sehrány tyto hry:

- 30. 1. veselohra od Josefa Skružného – Naše Máňa (3. 2. repríza v Čachotíně)
- 1. 5. hra Františka Karase – Na rodné hroudě (29. 6. repríza ve Vepřikově)
- 31. 12. veselohra Karla Fořta – V českém ráji – a veselý silvestrovský program

1922

- 23. 4. hra Josefa Štolby – Staré hříchy
- 28. 10. hra Ladislava Stroupežnického – Pan Měsíček má obchod (5. 11. opakováno v Čachotíně)
- 31. 12. hra Josefa Skružného – Od devíti k pěti, sehráno v Sedletíně

1923

- 24. 4. hra Jakuba Rydvana – Princezna ze statku
- 22. 9. hra Karla Malínského – Tatínkovy juchty
- 31. 12 – Silvestrovský večírek

Z výtěžku předcházející činnosti pořízeno jeviště

8. 3. 1924 – valná hromada kroužku, volby, v nich zvoleni tito členové:

Josef Málek – předseda
Anastásie Blažková – zástupce předsedy
Antonín Pavlík – jednatel
František Stýblo – pokladník
Karel Smetáček – revizor účtů
Josef Pleskač – revizor účtů
Jan Smetáček – zapisovatel

V tomto roce byly jen přednášky doplněné diapositivy

11. 10. – přednáška „O Janu Žižkovi“
9. 11. – „Čína“, doplněno pohádkou „O Janíčkovi“
8. 12. – „Z Terstu do Dubrovníka“
14. 12. – „Draselné soli“, doplněno pohádkou „O Janíčkovi“

1925

Hra Ignáta Hermana – „Vdavky Nanynky Kulichovy“
Přednáška „Pravěk Země“

Od roku 1926 začala činnost ochotnického spolku upadat a proto jej přejal ke své činnosti hasičský sbor, byli zvoleni noví funkcionáři:

Josef Machka – předseda
Josef Pavlík – zástupce
Stanislav Adam – jednatel
Antonín Remeš, Marie Pleskačová – revizoři účtů

V tomto roce byly provedeny hry:

22. 4. – „Švejek táhne do boje“ (29. 4. opakováno v Sedletíně)
21. 10. – „Jan Skála, legionář“
9. 12. – „Pro zlatý poklad republiky“
31. 12. – Silvestrovský večírek s veselým programem

1929

Funkcionáři:

Josef Pavlík – předseda
Anna Lacinová – zástupce předsedy
Stanislav Adam – jednatel
Josef Šiška – pokladník
Marie Pavlíková, Bohumil Semrád – revisoři účtů
Václav Prchal – hospodář

17. 3. sehrána hra „Dědkové“

1930

Funkcionáři:

Stanislav Adam – předseda

Ludmila Pavlíková – jednatelka

Josef Šiška – pokladník

Marie Pavlíková, Bohumil Semrád – revisoři účtů

Václav Prchal – hospodář

23. 2. veselohra „Tak se chytají vrány“

fraška „Malá úslužnost“

6. 4. hra „Uzel“ – režie Josef Konečný, řídící učitel ze Sedletína, výnos na jeviště, kulisy

1931

Funkcionáři:

Josef Pavlík – předseda

Karel Veselý – zástupce předsedy

František Pavlík – jednatel

Josef Šiška – pokladník

Antonín Hospodka, Josef Šťastný – revizoři účtů

Václav Prchal – hospodář

Josef Málek – režisér

Josef Pleskač – nápověda

18. 1. hra „Němá z Poříčce“

12. 4. hra „Lešetínský kovář“

1932

Hra „Pojď na mé srdce“

1933

2. 4. hra „Já nebyl vrahem“

31. 12. Silvestrovský večírek

1934

Funkcionáři:

Karel Veselý – předseda

František Pavlík – zástupce předsedy

Karel Kolář – jednatel

Václav Šiška – pokladník

Antonín Hospodka, Václav Prchal – revisoři účtů

Jan Potměšil – hospodář

Jan Štěpánek – režisér

25. 2. hra „Ferda šéfem“

1. 4. hra „Její osud“

1935

Funkcionáři:

Josef Pavlík, předseda

Josef Šiška, pokladník

Marie Jáglová – jednatelka

Jan Štěpánek – režisér

hra „Nechoď tam, pojď radš k nám“

Kabaretní večírek

1936

Hra „Madlenka z kovárny“

1937

Funkcionáři: Josef Bezouška – předseda

Václav Pleskač – zástupce předsedy

František Pavlík – jednatel

Karel Kolář – pokladník

Václav Málek – režisér

Opereta „Vesnice zpívá“

Silvestrovský večírek

1938

Opereta „Z českých mlýnů“ – režisér Antonín Málek

1939

nacvičovány dvě hry, provedena veselohra „Poslední drožkář“, zastavená nacvičení operety „V tom našem kostelíčku“, činnost divadelního kroužku zastavena nařízením německých úřadů.

1946

spolupráce s místní organizací ČSM

Provedeny hry: „Paní ministrová“

„Zvíkovský rarášek“

„Jedenácté přikázání“

„Skapinova šibalství“

„Ženitba“

„Krkonošova medicína“ ve spolupráci se ZDŠ Jilem v režii Jaroslava Polívky

V padesátých letech byla činnost spolku postupně zastavena pro velmi malé možnosti nácvičku. Pracující odjíždějící za prací do choťebořských závodů nebo do JZD Kámen, s nímž bylo JZD Jilem spojeno měli různou pracovní směnnost, takže se těžko scházeli. Další příčinou, ztěžující práci ochotníků, byla i ta okolnost, že v Jilmu nebyla vhodná místnost pro práci s kolektivem, neboť hostinec zanikl a jevištní kulisy musely být nevhodně uloženy v hasičské zbrojnici. S rozvojem televize a moderního způsobu života přestalo ochotnické divadlo na vesnici plnit svou původní úlohu – šířit na venkov kulturu a být zdrojem zábavy – a i když se po vybudování kulturního domu podstatně změnily podmínky, nenašel se v obci už nikdo, kdo by dokázal obnovit slávu a nadšení divadelních ochotníků. Je to jen jedna ze světlých kapitol historie obce, která s odchodem pamětníků vymizí z povědomí jejích obyvatel.

Na následujících obrázcích jsou záběry z posledního představení jilemských ochotníků, z roku 1954, kdy se znovu hrála Skapinova šibalství pod režijním vedením Jaroslava Polívky.

Spolkový život – požárníci – sbor dobrovolných hasičů

Psal se rok 1911. Slibné jaro vystřídalo léto, léto s parny a nedostatkem vody, celý horní konec obce byl odkázán jen na vodu ze studny u školy, panovala obava z požárů a byla oprávněná, neboť denní teplota dosahoval 38 °C ve stínu. Požáry na sebe nedaly dlouho čekat, dne 10. srpna shořelo v Sedletíně 8 usedlostí, 31. srpna padlo obrovskému požáru za obět 59 domovních čísel ve Vepříkově a ještě téhož roku na podzim si vyžádal oheň další krutou daň v Sedletíně, shořely další tři domy. Tyto okolnosti uspíšily založení sboru dobrovolných hasičů obce Jilmu. Oficiální datum založení sboru je podle zápisů v matrice členů 30. listopad 1911.

Jeho zakládajícími členy byli:

Jan Adam (velitel)	nar. 14. 2. 1868	rolník z Jilmu čp. 22
Antonín Blažek	nar. 25. 6. 1892	hostinský z Jilmu čp. 1
Josef Blažek	nar. 24. 8. 1881	rolník z Jilmu čp. 43
Jan Honsa	nar. 16. 5. 1861	správce školy z Jilmu čp. 55
Antonín Hospodka	nar. 27. 1. 1859	rolník z Jilmu čp. 39
František Hospodka	nar. 28. 11. 1893	rolník z Jilmu čp. 39
Josef Hospodka	nar. 26. 1. 1877	cestář z Jilmu čp. 19
Karel Hospodka	nar. 25. 2. 1894	rolník z Jilmu čp. 54
František Jindra	nar. 6. 11. 1888	rolník z Jilmu čp. 6
Josef Joukl	nar. 25. 8. 1875	truhlář z Jilmu čp. 40
Jan Karlík	nar. 3. 12. 1887	kovář z Jilmu čp. 4
Antonín Kolář	nar. 10. 5. 1881	rolník z Jilmu čp. 14
Jan Lankaš	nar. 15. 10. 1893	rolník z Jilmu čp. 34
Antonín Málek	nar. 15. 6. 1892	rolník z Jilmu čp. 20
Jan Málek	nar. 11. 10. 1885	rolník z Jilmu čp. 17
Václav Pavlík	nar. 6. 8. 1886	rolník z Jilmu čp. 37
Václav Prchal	nar. 10. 9. 1879	rolník z Jilmu čp. 19
Antonín Šiška	nar. 4. 11. 1884	rolník z Jilmu čp. 16
Josef Včelák	nar. 19. 8. 1888	rolník z Jilmu čp. 9

Sbor se nevěnoval jen své profesní činnosti, ale byl i nositelem kultury v obci, jeho členové pracovali v kroužku divadelních ochotníků, starali se o pořádání odborných přednášek a měli hlavní zásluhu na zřízení místní veřejné knihovny.

Jako požárníci zasáhli již v roce 1911, a to při požáru v Rozsochatci 13. července a 14. září v Čachotíně, tedy ještě před oficiálním založením sboru. V roce 1914 založil sbor hasičskou knihovnu.

Během 1. světové války nemohl sbor žádnou činnost vyvíjet, protože dospělí muži museli do války. Obnoven byl až po válce v roce 1918. V roce 1919 měl sbor několik cvičení. Starostou sboru byl tehdy Václav Pavlík, jednatel Antonín Málek a velitelem Antonín Kolář.

V roce 1920 se sbor zúčastnil na likvidaci jednoho požáru. Hasičská knihovna měla tehdy 52 knih. V roce 1921 odstoupil pro onemocnění velitel Antonín Kolář a novým velitelem byl zvolen Antonín Blažek, starostou sboru zůstal Václav Pavlík.

V roce 1922 zasáhl sbor úspěšně při požáru v Miřátkách, knihovna měla v této době již 125 svazků. V roce 1923 dostal sbor jako zvláštní odměnu od banky Slavie za zábranu rozšíření požáru v Miřátkách 50 Kč. Byly věnovány na rozšíření knihovny, ta měla v tomto roce již 145 svazků.

V roce 1924 se sbor zúčastnil okrskového cvičení, knihovna se dále rozrostla na 168 svazků. Roku 1925 se sbor zúčastnil okrskového cvičení v Sedletíně. Bylo rozhodnuto předat knižní fond sboru veřejné obecní knihovně v Jilmu, roku 1926 je starostou sboru Václav Pavlík, velitelem Václav Málek. Sbor se zúčastnil okrskového cvičení v Rozsochatci. V roce 1927 se sbor zúčastnil okrskového cvičení v Čachotíně a župního cvičení v Nové Vsi. Místní veřejné knihovně věnováno 140 Kč.

V roce 1928 měl sbor 16 činných členů, zúčastnil se hasičského sjezdu v Nové Vsi a župního cvičení v Čachotíně. V tomto roce se spojil s kroužkem divadelních ochotníků. Obecní knihovně daroval 140 Kč a zakoupil knihu „Zdravověda“ za 140 Kč.

V roce 1929 měl sbor 17 činných členů, konal 3 cvičení a zúčastnil se okrskového cvičení v Sedletíně.

V roce 1930 Bylo ve sboru 15 činných členů, sbor přidělen do okrsku Příbram, zúčastnil se okrskového cvičení v Sedletíně a jedenkrát zasahoval při požáru, a to v Sedletíně, kde hořela usedlost pana Laciny. Byl proveden kurz účetnictví, který vedl učitel Václav Mach.

V roce 1931 měl sbor 15 činných členů, odstoupil dosavadní starosta sboru pan Václav Pavlík, na jeho místo zvolen pan Karel Smetáček, dosavadní předseda byl jmenován čestným členem sboru.

V roce 1932 měl sbor 14 činných členů, byly uspořádány 4 členské schůze a 1 valná hromada.

V roce 1933 měl sbor 15 činných členů, velitelem byl Václav Málek, starostou Karel Smetáček, provedena 4 cvičení, jedno okrskové cvičení. Sbor se zúčastnil župního sjezdu v Libici a pohřbu bývalého velitele Antonína Koláře.

V roce 1934 měl sbor 15 členů.

V roce 1935 bylo ve sboru 13 činných členů, sbor provedl 4 praktická cvičení, měl 1 valnou hromadu a 5 schůzí. V kulturní činnosti se spojil s místním kroužkem divadelních ochotníků.

V roce 1936 bylo ve sboru 13 činných členů, byla uspořádána 1 valná hromada, 5 schůzí a 5 cvičení.

V roce 1937 se členové sboru 28. října zúčastnili župního „Náhlého srazu“ v Krucemburku u příležitosti slavnosti odhalení pamětní desky T. G. Masarykovi, který v tomto roce zemřel. Doprava byla jízdními koly.

V roce 1938 provedl sbor 6 cvičení se stříkačkou, vykonal 2 členské schůze a jednu řádnou valnou hromadu.

Podobně i v roce 1939 byla vykonána 3 teoretická a 2 praktická cvičení se stříkačkou a žebříkem, dodány dvě požární hlídky při divadle a sbor vyjel i k požáru v Sedletíně, kde však nezasahoval. V dubnu sbor též organizoval

sběr cenných odpadových surovin pro národní pomoc. Sebráno 150kg železa, 100kg hadrů, 50 lahví, 20kg gumy, 10kg skla apod.

V letech 1940–1945 sbor činnost nevykazoval, neboť z nařízení proktorátní vlády byly veškeré činnosti spojené s požární a civilní ochranou převedeny do kompetencí obcí, takže členové museli veškeré vybavení odevzdat a svou činnost zastavit. Z této doby proto také nejsou zachovány žádné písemnosti týkající se hasičského sboru.

Činnost sboru byla obnovena hned po válce, ale první zápis ze schůze sboru je datován až 18. 1. 1946, kdy sbor opouštěl po 35 letech jeden ze zakládajících členů Jan Málek. Sbor měl v té době 17 činných členů.

V roce 1947 opustil činnou službu ve sboru po 28 letech Karel Smetáček, dlouholetý starosta sboru a stal se čestným členem, starostou sboru byl zvolen Frant. Stýblo. Velitelem sboru byl Václav Málek.

V dalších letech měl hasičský sbor v Jilmu stále kolem 15 činných členů a jeho činnost se soustředila především na preventivní protipožární akce – prohlídky komínů, žňové hlídky, hlídky při divadle, školení a cvičení. Každoročně také sbor organizoval hasičský bál, jehož výtěžek byl jedním z hlavních zdrojů příjmů do spolkové pokladny. Sbor zasahoval při požárech v obci Jilmu, a to při požáru usedlostí pana Jana Potměšila a pana Antonína Luncara a kolny pana Václava Koláře. V šedesátých letech získal sbor také první motorovou stříkačku (z dostupných dokladů není zřejmé přesné datum).

V roce 1968 vstoupilo do sboru 12 nových členů, převážně z řad mládeže a členská základna se značně rozrostla. Předsedou sboru byl zvolen Josef Uchytíl, velitelem František Semrád. Od roku 1969 se také datují snahy požárníků o přestavbu dosavadní požární zbrojnice (to se podařilo až při vybudování kulturního domu v roce 1987).

Ohromný kus práce vykonali hasiči při přestavbě bývalé školy na kulturní dům, kde jen v r. 1984 odpracovali 2590 brigádnických hodin, v roce 1985 pak 1390 hodin a v roce 1986 celkem 2450 hodin.

Sbor dobrovolných hasičů existuje v Jilmu dodnes. Protože se s postupem výstavby zděných objektů v obci a se zpříšňováním požárních předpisů prakticky přestalo k požárům docházet (poslední požár, kde se jilemští hasiči aktivně zúčastnili byl požár kravína ve Veselé v roce 1967 a kravína v Kameně v roce 1977), zaměřuje se práce jeho členů na provádění preventivních protipožárních prohlídek objektů v obci a na účast na soutěžích požárních družstev. Těch se jilemští požárníci se střídavými úspěchy zúčastňují dosud. Pravidelně také organizují hasičské bály a pouťové taneční zábavy. Novou tradicí v práci jilemských požárníků se také stalo pořádání společných poznávacích zájezdů, které se každoročně konají od roku 1981.

Hospodářské poměry po 1. světové válce

Zástupci českého i slovenského národa se dohodli na zřízení společného státu, republiky Československé. V novém státě oživily tvořivé síly potlačené v době války. Znovu začal pracovat sbor dobrovolných hasičů, ochotnický divadelní kroužek a začalo se s organizováním politických stran. Před válkou tu byla politická strana křesťanských demokratů, nyní tu byla založena agrární strana pod názvem „Republikánská strana zemědělského lidu“. Zakladatelem byl Josef Málek, syn místního starosty, druhou politickou organizací byla „Domovina, odborová organizace malozemědělců“ tu vedl Antonín Pleskač, rolník z čísla 13 a jako třetí politická organizace bylo „Místní sdružení republikánského dorostu“, jehož předsedou byl Josef Málek. Tato organizace odebírala časopis „Mladá republika“. Bývalý zemědělský časopis „Cep“ přestal vycházet.

Půjčka republiky

V roce 1919 byla vypsána slosovateľná půjčka československému státu, na ni přispěli:

Jan Honsa, řídící učitel	100 Kč
Antonín Hospodka, čp. 2.....	200 Kč
Antonín Hospodka, čp. 39.....	200 Kč
Matěj Blažek, čp. 43	400 Kč
Václav Hospodka, čp. 54	200 Kč
Františka Šišková	50 Kč
František Smetáček, lesní	100 Kč
Václav Musil, čp. 2	50 Kč
František Dolejš, adjunkt	100 Kč
Anastásie Smetáčková	50 Kč

Zřízením československého státu podle francouzského vzoru vzalo za své polofeudální zřízení bývalého Rakousko-Uherska. Byly zrušeny všechny výsady šlechty a její tituly a byla provedena pozemková reforma, tj. zabavení části pozemků bývalé šlechty a rozdělení těchto pozemků malozemědělcům, případně bezzemkům.

Významným opatřením nového státu byla měnová reforma. Obíhající bývalé rakouskouherské peníze byly odevzdány, polovina odevzdaných peněz byla potom bývalým majitelům vrácena, ale okolkována. Tím byly bankovky odlišeny od peněz bývalé monarchie. Hodnota československé měny tím stoupla. Československá republika se tím vyhnula inflaci, která postihla potom Rakousko a Německo, kde se platilo miliardami znehodnocených peněz.

V roce 1921 provedla vláda Československé republiky na nátlak západních spojenců demonstrativní mobilizaci proti maďarské republice rad, ale již po měsíci (v listopadu) se mobilizovaní vrátili zpět. Zdálo se, že nic nebrání novému státu v hospodářském rozkvětu.

V politickém životě mladé Československé republiky nebyly poměry zvlášť příznivé, byl to nahoře uvedený zásah československého vojska proti republice rad v Maďarsku, smlouvání o některá území ve prospěch Polska (slezské Těšínsko a tatranské Zakopané a hlavně první spory v poněmčeném pohraničí Čech a Moravy). Vše se však podařilo v prvních letech samostatnosti vyřešit.

Živelní pohromy

V roce 1921 se vyskytla v obci nakažlivá nemoc dobytka, slintavka a kulhavka. Bylo to těžké onemocnění, na něž hynul skot, uhynulé kusy byly zakopávány na mršníku v obecním lese u řeky Sázavky. Onemocnění bylo citelnou hospodářskou škodou. Další pohromou, která stihla zemědělství bylo rozšíření mûry „mnišky“. Její housenky ožíraly jehličnaté stromy, hlavně smrky a působily úplný holožír na těchto stromech, které potom hynuly. Tato žravá housenka ničila celá polesí našeho kraje, po ožráním jehličnanů se vrhly housenky i na listnáče.

Parcelace

V této době se začalo mezi zemědělci mluvit o parcelaci panských dvorů. Ve zdejší obci se parcelace týkala hlavně dvoru v „Hutích“. Byla to akce především strany agrární, která tím lákala venkovské obyvatelstvo do svých řad. Strana agrární prohlašovala, že je třeba spojit všechny politické strany na venkově do jedné politické strany, a tak se i ve zdejší obci spojily všechny tři agrární organizace v jednu, v „Republikánskou stranu zemědělského a malorolnického lidu“, důvěrníkem strany se stal Antonín Pleskač, rolník z čp. 13, jeho zástupcem Josef Málek, pokladníkem strany byl Antonín Blažek, hostinský z čp. 1.

Tito potom vystoupili s požadavkem provedení pozemkové reformy velkostatku bývalého hraběte Dobřenského z Chotěboře a uplatňovali nárok na rozparcelování jeho pozemků, pokud leží na katastru obce Jilem.

Včasným zásahem u pozemkového úřadu dosáhli zdejší zemědělci toho, že do záboru pro parcelaci byl pojat dvůr „Hutě“, jehož pozemky byly rozparcelovány a budovy s částí pozemků byly potom prodány panu Josefovi Jermanovi, který se sem přistěhoval v roce 1921.

Parcelace byla provedena ještě za počáteční konjunktury v prvních poválečných letech, a tak pozemky mohli ještě bez větších obtíží zemědělci zaplatit.

Na základě zákona o pozemkové reformě byla provedena v roce 1922 parcelace velkostatku chotěbořského dvora Hutě v Jilmu, katastrální území obce Jilmu. Dnem převzetí byl 15. únor 1923. Zemědělcům z obce Jilmu bylo přiděleno celkem 138 ha 32 ary 47 m² a to takto:

Jméno zemědělce		zaplatil:
Jan Adam	čp. 22	5 904 Kč
Jan Bělohávek	čp. 48	8 162 Kč
Antonín Blažek	čp. 2	8 471 Kč
Matěj Blažek	čp. 43	7 530 Kč
Josef Bulánek	čp. 36	7 721 Kč
Václav Hanus	čp. 24	8 093 Kč
František Hazuka	čp. 4	6 946 Kč
Jan Havlíček	čp. 46	2 662 Kč
Josef Hospodka	čp. 19	5 558 Kč
Karel Hospodka	čp. 54	20 568 Kč
Antonín Hospodka	čp. 39	5 265 Kč
Štěpán Jágl	čp. 10	8 276 Kč
Antonín Kafka	čp. 41	5 265 Kč
Antonín Kolář	čp. 14	3 627 Kč
Jan Lankaš	čp. 34	5 508 Kč
Antonín Luncar	čp. 26	5 135 Kč
Emanuel Kubát	čp. 51	7 687 Kč
Jan Málek	čp. 17	9 969 Kč
Václav Málek	čp. 20	8 678 Kč
Josef Matějka	čp. 49	6 454 Kč
Josef Mužátko	čp. 21	10 259 Kč
Rudolf Ondráček	čp. 11	5 890 Kč
Václav Pavlík	čp. 37	4 317 Kč
Václav Pavlík	čp. 38	2 205 Kč
Ignác Petr	čp. 47	10 863 Kč
Antonín Pleskač	čp. 13	20 993 Kč
Josef Pleskač	čp. 40	8 444 Kč
Antonín Piskač	čp. 5	13 328 Kč
Jan Potměšil	čp. 23	11 215 Kč
Jan Potměšil	čp. 31	8 455 Kč
Josef Remeš	čp. 25	5 945 Kč
Anna Říhová	čp. 44	12 244 Kč
František Semrád	čp. 7	3 212 Kč
František Stýblo	čp. 53	6 199 Kč

Františka Šišková	čp. 16	7 211 Kč
Jan Zpěvák	čp. 42	10 144 Kč

Budovy se zbytkem půdy ode dvora Hutě přiděleny nájemci panu Jermanovi. Obci Jilem přiděleny pozemky v ceně 8 217 Kč a veřejný statek – cesty v ceně 270 Kč.

Dále bylo přiděleno zájemcům ze Sedletína 4 ha 79 arů 47 m²
Čachotína 13 ha 91 arů 9 m²
Rankova 18 ha 81 arů 41 m²
Nejepína – panu Prchalovi – neudán přiděl
Okres. správní komisi v Chotěboři: pískový lom U jeřábu 22 arů 2 m²

Celkem bylo přiděleno půdy zabrané i nezabrané 176 ha 6 arů 39 m²
Přiděly se pohybovaly kolem 2–3 ha, cena vyměřeny podle bonity, 1 míra⁶⁾
400–900 Kč

Jilemský dvůr, čp. 3 a 50, zvaný také Alžbětín, podle majitelky, nespadal do záboru a koupil je „z volné ruky“ v roce 1923 od majitelky Alžběty Dobřenské z Chotěboře pan Karel Smetáček z Jilmu, budovy i s pozemky ve výměře 40 ha 90 arů stály 170 tisíc korun.

Zmařené plány

Po parcelaci dvora „Hutě“ zůstávaly nevyužité budovy, byla to obytná budova se dvěma byty, budova bývalé sklárny využívaná jako stáj, byly v ní ještě sklářské pece a vedl sem dobře pracující vodovod, patro budovy bylo využíváno jako seník, pak tu byl prostorný špýchar a velká stodola. Zemědělci hodlali těchto budov využít jako provozních budov lihovaru, který tu chtěli zřídit. K tomu účelu bylo založeno družstvo, jehož členy byli zemědělci obcí Čachotín, Jilem, Rankov, Sedletín, Veselá a osady Lysá. Základní práce byly již provedeny, stanovy družstva byly schváleny. K budoucímu lihovaru byly přiděleny pozemky bývalého dvora s názvy tratí „U špejchara“, „Zákoutí“, „Pod Hutěma“ a „Parachta“.

Když byly potřebné práce vykonány, vystoupili z připravovaného družstva zemědělci z Čachotína a Lysé a k podobnému kroku přemluvili i některé zemědělce z dalších obcí, a tak z družstevního podnikání sešlo. Pozemky pro lihovar vyčleněné z parcelace potom spolu s budovami bývalého dvora „Alžbětín“ zakoupil Jaroslav Jerman. Budovy stály 55 000 Kč, pozemky byly prodány podle bonity za 400–900 Kč za míru⁶⁾.

Budovu špýcharu potom zemědělci zbořili, podobně byla o padesát let později zbořena i chátrající budova sklárny.

Meliorace

Ve 20. letech se v mnoha obcích rozběhla akce zlepšování půdy melioracemi, především drenážováním zamokřených pozemků. Také v obci Jilmu se ustavilo meliorační družstvo. Jeho členy byli:

Antonín Pleskač	čp. 13
Karel Smetáček	čp. 3
Matěj Blažek	čp. 43
Jaroslav Jerman	čp. 30
František Stýblo	čp. 6
Václav Hospodka	čp. 2
František Semrád	čp. 7
Václav Pavlík	čp. 37
Jaroslav Böhm	čp. 3
Anežka Blažková	čp. 1
Jaroslav Růžička	čp. 50
Františka Šišková	čp. 35
František Hospodka	čp. 39

Funkcionáři družstva: Antonín Pleskač, předseda
 Václav Pavlík, zástupce předsedy
 Václav Málek, pokladník
 Karel Smetáček, jednatel

K meliorování bylo určeno 13 ha 49 arů a 43 m²

Jméno zemědělce	Výměra	Celkový náklad	Platební povinnost
Jaroslav Böhm	1,1240 ha	4 243,60 Kč	1 547,10 Kč
Matěj Blažek	1,0600 ha	4 001,95 Kč	1 459,00 Kč
Anežka Blažková	0,4260 ha	1 608,35 Kč	586,35 Kč
Obec Jilem	0,0240 ha	90,60 Kč	33,05 Kč
Frant. Hospodka	0,3380 ha	1 276,10 Kč	465,25 Kč
Václav Hospodka	0,1880 ha	709,75 Kč	258,75 Kč
Jaroslav Jerman	2,5160 ha	9 499,00 Kč	3 463,10 Kč
Václav Málek	0,6400 ha	2 416,30 Kč	880,95 Kč

Václav Pavlík	1,0400 ha	3 926,45 Kč	1 431,50 Kč
Antonín Pleskač	1,6640 ha	6 282,30 Kč	2 290,40 Kč
Jaroslav Růžička	0,7220 ha	2 650,35 Kč	966,25 Kč
Karel Smetáček	2,0883 ha	7 884,25 Kč	2 874,45 Kč
František Stýblo	0,5860 ha	2 212,40 Kč	806,60 Kč
Františka Šišková	0,9620 ha	3 631,95 Kč	1 324,15 Kč
František Semrád	0,1360 ha	513,45 Kč	187,20 Kč
Celkem	13,4943 ha	50 946,80 Kč	18 574,10 Kč

Životní úroveň

Začátky nového státu Republiky Československé byly slibné. Mírová smlouva stanovila hranice Čech a Moravy ve starých hranicích historických, část Slezska připadlo Polské republice, od bývalých Uher byla oddělena takzvaná Horní země obývaná převážně Slováky a na základě vyjádření jejího obyvatelstva spojena se zeměmi koruny české, a tak vytvořen stát Čechů a Slováků, k němuž byla ještě připojena tzv. Podkarpatská Rus. Hospodářsky byla Československá republika státem soběstačným a zpočátku po této stránce neměla obtíží, ty se dostavily, až když byl kapitalistický svět postižen hospodářskou krizí. Ta přepadla nejdříve průmysl nejvyspělejších zemí a mezi takové se počítala i naše republika. Dělnictvo ztratilo práci v důsledku ochromení světového obchodu nadvýrobou průmyslového zboží, dalším důsledkem pak byla krize v zemědělství, které nemohlo prodávat v takovém množství, v jakém mohlo a potřebovalo vyrábět, neboť snížená možnost nákupu nezemědělskými spotřebiteli podvázala odbyt zemědělských produktů. Začarovaný kruh se uzavřel a byl příčinou nespokojenosti sociální i národnostní.

Co mohl zemědělec získat ze svého drobného hospodářství, nám nejlépe ukáží nákupní ceny nejvíce zde pěstovaných produktů. Zároveň na nákupních cenách produktů můžeme sledovat, jak všeobecná krize kapitalismu dopadla na naše pracující. Dělníci ztraceli práci, zemědělce ožebračovaly nízké nákupní ceny produktů. Byl to začarovaný kruh kapitalistického hospodářství. Dělník si nemohl nakoupit, neboť byl nezaměstnaný, zemědělec nemohl prodat, protože dělník neměl peníze na nákup, nevydělal si je.

Podívejme se, jak se vyvíjely ceny zemědělských produktů, na jejichž odbyt byli obyvatelé vesnic odkázáni.

Rok (cena uvedena v Kč za 1 q):	Žito	Oves	Brambory	Len
1922	220	115	45	
1923	100	85	10–15	

1924	180	145	55	220
1925	205	154	32–40	
1926	108–145	120–140	56–65	
1927	215	147	60	
1928	220	150–183	27	
1929	170	159	14	
1930	86	90	10–12	
1931	150	90–120	17	
1932	75	60–90	16	
1933	70	50	20	
1934	120	110	33	
1935	109–120	100–106	20–40	150
1936	108	98	20–35	100
1937	120–135	90–98	35	
1938	126	95	35	

Z čísel poznáváme, jak prudce klesly ceny základních produktů za hospodářské krize. Počínaje rokem 1934 omezil stát volný obchod zemědělskými produkty – obilím – a vytvořil tak obilní monopol. Zaručil tím zemědělcům stabilnější vyšší ceny. Zásah státu přišel však již příliš pozdě – za předcházející zlá léta se drobní zemědělci obce stačili zadlužit, a tak mnohým z nich hrozila exekuce majetku. V roce 1938 ještě nad to zesílila propaganda z fašistického Německa proti Československé republice, stát provedl mobilizaci na svou obranu, mladí muži odešli sloužit k armádě, rok byl nepříznivý, nebylo možno včas sklídit, mandele žita porůstaly na polích. Tehdy nás naši západní spojenci obětovali a nechali nás tak zvanou „Mnichovskou dohodou“ Německu. O osudu naší vlasti bylo o nás bez nás na zlých šest let rozhodnuto.

Jilem za okupace – II. světová válka

Po roce 1918 se poměry v našem státě vytvářely celkem příznivě. Naše vlast byla vlastně jedním z vítězných států první světové války. Hospodářské poměry se rychle zlepšily. Měna byla díky rychlému zásahu ministerstva financí stabilizována (byly odebrány všechny peníze bývalého Rakousko-Uherska a majitelům z nich byla vrácena po okolkování jen polovina). Vláda zrušila všechny šlechtické tituly a výsady a provedla pozemkovou reformu rozdělením části velkostatkářské půdy drobným zemědělcům. Zdálo se, že republika má před sebou utěšenou budoucnost. Bohužel stát byl součástí západního buržoazního světa, byli jsme svázáni s kapitalistickým trhem, a tak když vypukla hospodářská krize, byli jsme postiženi začarovaným kruhem hospodářské nemohoucnosti. Průmysl omezoval výrobu, nebylo komu prodávat, dělník ztrácel zaměstnání a nemohl tedy nakupovat a byl odkázán na podporu státu v nezaměstnanosti. Zemědělec ztrácel možnost prodávat, nebylo komu. Ceny zemědělských produktů klesaly. Došlo to tak daleko, že za 1 q pšenice platili obchodníci 50 Kč, za 1 q brambor 5 Kč. Daně však zůstávaly stejné, rolníci upadali do dluhů a na vesnicích se začali objevovat exekutoři. Tuto neutěšenou situaci se republika nakonec snažila řešit zavedením takzvaného státního monopolu na výkup obilí a ceny obilí tím ustálila. Bylo však již pozdě, protože rolníci už byli zadluženi.

Do zhoršených finančních a hospodářských poměrů zasahovala nepřátelská propaganda ze sousedního Německa, která po násilném připojení Rakouska k Německu zaměřila svou činnost proti Československé republice s cílem republiku zničit a zabrat naše území tak, jako to udělala s Rakouskem. Je zbytečné líčit zlé poměry, kdy republika musela čelit fašismu ideově, budovat mohutnou obranu hranic a hledat pomoc u západních spojenců, kteří se k pomoci zavázali. Víme všichni, jak naše snahy skončily. Mnichovskou dohodou západních spojenců Československa jsme byli vydáni Německu, po zabrání pohraničních území v říjnu 1938 byla ČSR definitivně Německem rozbita, z Čech a Moravy zřídili Němci tzv. Protektorát Čechy a Morava, z okleštěného Slovenska republiku. President Československé republiky musel abdikovat a odjel do ciziny, pro naše země byl vybrán za presidenta bývalý rakouský právník dr. Hácha.

Podívejme se nyní, jak se tyto události zrcadlily na životě naší obce. Zde se pokusili fašisté využít staré zkušenosti všech dobyvatelů a rozdělit vesničany na preferované velké zemědělce a malé zavedením takzvaných statkových archů. Statkové archy dostali zemědělci, kteří obhospodařovali více než 5 hektarů zemědělské půdy. V Jilmu to byli následující rolníci:

Jméno hospodáře (vlastnictví půdy v hektarech)			
Václav Hospodka	12,49	Karel Smetáček	40,90
Rudolf Zachariáš	5,27	František Stýblo	6,57
František Semrád	13,86	Bohumil Blažek	14,07
Josef Včelák	7,89	Karel Petr	8,00
František Horák	11,65	Antonín Pleskač	17,18
Václav Kolář	5,91	Karel Hospodka	10,40
Jan Málek	7,44	Matěj Rasocha	5,68
Antonín Adam	8,08	Josef Potměšil	8,24
František Pleskač	5,03	Antonín Luncar	5,22
Jaroslav Remar	7,50	Václav Málek	10,95
Josef Klement	9,74	Jaroslav Jerman	27,77
Jan Lankaš	5,41	Václav Šiška	7,80
Albína Bulánková	6,17	Václav Pavlík	6,68
Josef Pavlík	7,34	František Hospodka	13,99
Josef Pleskač	5,39	František Blažek	14,16
Antonín Hospodka	10,42	Jan Havlíček	7,14

Dělení zemědělců na „malé“ a „velké“ se v obci minulo cílem, zemědělci drželi při sobě a hlavně za celou dobu okupace se všichni cítili Čechy.

Ovládnutí Československé republiky mělo být prvním krokem k ovládnutí světa. Dne 1. září 1939 se vraceli místní hospodáři od říčky Sázavky, kde sekali otavu a vyprávěli, že časně ráno byla slyšet od východu dělostřelba. Hitlerovské Německo začalo válku proti Polsku – začala druhá světová válka, válka, která si vyžádala 50 milionů mrtvých a živým přinesla nezměrné utrpení.

Druhá světová válka neprobíhala podle plánů svých iniciátorů a cíl, který si německý fašistický vůdce Adolf Hitler předsevzal, to bylo zničení Sovětského svazu, nevyšel. Naopak přepadením Sovětského svazu si Hitler podepsal vlastní rozsudek smrti, zatím však ještě věřil, že z války vyjde Německo vítězně a bude vládnout světu. Tomuto plánu podřídili Němci vše. Obsadili Polsko, Norsko, Nizozemí, Belgii a Francii, zmocnili se vojensky nebo ošidnou politikou Jugoslávie, Řecka, Bulharska, Rumunska, Maďarska, donutili Itálii, Španělsko a Finsko ke spolupráci na krvavém řemesle. Obsazením ostrova Kréty a pobřeží Severní Afriky prakticky ovládli Středozevní moře. Vybudováním mocného ponorkového loďstva a silného letectva chtěli diktovat světu svou nadvládu. V ovládaném území zavedli přísný hospodářský režim. Životní potřeby byly vydávány na lístky podobně jako v první světové válce. Válka, která se fašistům zpočátku zdála snadnou záležitostí, se jim po napadení Sovětského svazu stala osudnou. Po velkých porážkách svých vojsk zastavili fašisté veškerou kulturní činnost v okupovaných

územích. V Jilmu tento zákaz znamenal zastavení zkoušek na nacvičované operetě a zastavení připravované taneční zábavy. Mládež se potom scházela v soukromém bytě u paní Matějkové, kde se tancovalo a zpívala se populární píseň „Nám je to jedno...“. Píseň, která vyjadřovala důvěru v Sovětský svaz. U Matějků měl tehdy dílnu místní truhlář Pleskač, jako dělník tu pracoval syn Dvořáčka, který se sem do domovské obce vrátil, když Němci obsazovali po mnichovském diktátu naše pohraničí – Liberecko.

Zemědělství se v této době stalo váženým zaměstnáním, neboť mělo při svých klesajících možnostech uživit nejen český národ, ale pomáhat i německé válečné mašinérii. Heslem okupantů se stalo „Bitva o zrno“ a bylo to bitva těžká, neboť byl nedostatek anorganických hnojiv, proto německé úřady nařídili, že si zemědělci mohou pro samozásobení svých rodin ponechat na osobu jen po 150 kg chlebového obilí, na osev se počítalo po 35 kg na 1 míru pole. Ostatní mělo být dodáno na zásobování nezemědělského obyvatelstva. Zle bylo tomu, u koho kontrolní orgány našly více zásob, než bylo povoleno. Takový osud stihl ve zdejší obci vdovu paní Albínu Bulánkovou, byla odsouzena a do konce války vězněna v Německu. Doma zůstaly jen dvě dospívající děti. Horší osud stihl pana Pipka z Chotěboře, který byl pro nesprávnost v obchodě odsouzen k smrti a popraven.

Němci pořádali hony na příslušníky Komunistické strany Československa a na podezřelé a nepohodlné lidi. Tehdy se ztratil pan Smutek, kterého Němci hledali po celém území tzv. Protektorátu – zbytku Čech a Moravy. Zlou příhodu zažil i (nedávno zemřelý)jilemský občan pan Novák. Tehdy byl zatčen v Uhelné Příbrami jako údajně hledaný Smutek. Z té doby bylo potom žertovné rčení „Smutek utek, Nečas (bývalý ministr) se ztratil a zůstala nám jen Radost (nařízený odborový svaz) ze života“.

Začala být bída ve všech oblastech. Tehdy žil v Jilmu knihař pan Vodička, byl to ve svém oboru mistr, bohužel neměl materiál k provozování svého řemesla. Protože měl nějaké styky s dodavateli z předválečné doby, vypravil se pro materiál do Prahy a aby nebyl někde na dráze obtěžován, vzal si pro materiál trakař. Po několika dnech se se dvěma roličkami knihařského plátna vrátil těžce nachlazený, dostal zápal plic a zemřel. Jeho manželka si po jeho smrti zoufala.

Válka odčerpávala v Německu pracovní síly a jejich nedostatek řešili Němci nucenými pracemi válečných zajatců a zavedením povinné pracovní služby mládeže z Protektorátu. V roce 1942 museli nastoupit na práci do Německa z Jilmu Jan Janák, Jan Málek a Rudolf Zachariáš. Byla to doba, kdy Německo bylo bombardováno spojeneckými svazy anglického a amerického letectva a práce v jeho továrnách byla proto už nebezpečná.

Válka proti Sovětskému svazu pomáhala rozdmýchat odpor proti německým okupantům. Tvořily se různé odbojové skupiny zpočátku spon-

tánní, později uvědoměle řízené komunistickou stranou, pracující v ilegalitě. Na potlačení tohoto odporu vyslal Hitler do Čech a Moravy generála policie Heidricha. Jeho vláda začala popravami vlastenců. Byl obžalován a popraven i předseda vlády Protektorátu generál Eliáš. Národ odpověděl ještě větší nenávistí k okupantům. Výsledkem byl atentát na zastupujícího protektora Heidricha, jemuž Heidrich podlehl. Nato rozpoutali fašisté teror, jemuž denně padaly za oběť desítky lidí. Ten nakonec vyvrcholil zničením obce Lidice, jejíž muži byli postřeleni, ženy odvezeny do koncentračního tábora a děti předány na převýchovu do Německa.

V našem tehdejší okrese Chrudimi byla tehdy zničena osada Ležáky. Při prohlídkách po smrti Heidricha byla důkladně vojáky SS prohlédnuta i jilemská škola, SS hledali zbraně a obrazy prezidenta Beneše. U místních hospodářů se sháněli s dotazy „máš špek?“ po jídle. Vedle leteckých svazů, které bombardovaly německá průmyslová zařízení, skladiště, letiště a podobně se na našem nebi objevovaly takzvané kotlářky, stíhací letadla rušící dopravu, která ničila auta, a hlavně lokomotivy. Je samozřejmé, že přitom zahynulo mnoho lidí.

Nebezpečí na silnicích mohli znamenat i partyzáni. Tehdy totiž byl zákaz jezdit auty v noci. Toho nedbal jilemský občan Karel Veselý, nadaný hudební skladatel. Ten jezdil za děvčetem do Proseče u Bojanova. Jezdil s drožkářem panem Pavlíkem z Chotěboře. Přemluvil svou nevěstu a její sestru, aby s ním v noci jely do Jilmu, kde měly vdanou sestru. V té době čekali v lese u Lipky partyzáni na Němce z pardubické SS, kteří jezdili na Českomoravskou vysočinu pro cigarety na tabačenky odebrané zatčeným partyzánům. Partyzánská skupina Tůmy (Pichy) tedy čekala na Němce, a když velitel spatřil přijíždějící auto, spustili partyzáni palbu. Veselého, Pavlíka a sestru nevěsty Veselého zabili. Zůstala těžce zraněná sama nevěsta, o jejíž život svedli lékaři chrudimské nemocnice těžký zápas. Ta se potom uzdravila. Nešťastným řízením osudu bylo, že partyzáni, kteří přepad provedli, ještě před několika hodinami byli hosty rodiny postižených dívek.

V této době hlídkovali na silnicích vojáci zrádného generála Vlasova s úkolem pronásledovat partyzány. Hlídky moc nepřeháněli, báli se. Morálku v našich obcích měly pozvednout transparenty s nápisem „Říše vítězí na všech frontách“. Do Jilmu byl také dodán tento transparent, a i když byl proveden tiskařskou nesmytelnou barvou, ztratil se, byl nedostatek textilu.

Pro dělníky zavlečené do Říše vysílal český rozhlas zvláštní relaci hudby a písní. Protože učitel měl jediný výkonnější rozhlasový aparát, scházeli se místní obyvatelé ve škole k poslechu tohoto vysílání. V obci měli ještě rozhlasové aparáty pan Smetáček a lesní Remar.

V létě roku 1944 se několik německých důstojníků pokusilo spáchat atentát na svého vrchního velitele, Adolfa Hitlera. Hitler náhodou odešel

z místnosti, kde na něj byla puma nastražena a se strůjci atentátu se krvavě vypořádal. To již bylo každému zřejmé, že se blíží konec německé „Třetí říše“.

Cvičný letecký prostor u Jilmu

Hned na počátku druhé světové války zřídili Němci mezi obcemi Skuhrov, Veselá, Sedletín a Jilem cvičný prostor pro střemhlavě útočící letadla (Sturzkampfflugzeuge) takzvané „štuky“. Zde se učili němečtí letci střemhlavě útočit a svrhávat bomby. Bomby byly betonové atrapy. Několik německých letců tu při výcviku zahynulo. Zahájení každého cvičení bylo obcím oznámeno a do vyhrazeného prostoru nesměl nikdo vstoupit. Trvání cvičení bylo oznámeno vytažením barevně pruhovaného plechového bubnu navlečeného na stožár. Polí, u něhož byl stožár umístěn, se brzy začalo říkat „U bubnu“.

Konec „Tisícileté třetí říše“

V zimě roku 1944 se větrem nesl nezřetelný hukot od východu, poznali jsme, že si Rudá armáda probíjí cestu k západu, v časném jaru o Velikonocích se u nás objevili „národní hosté“. Byli to němečtí osadníci ze Slezska. Přijeli s velkými vozy taženými silnými koni. Vozy měly dehtové střechy, u nás se takovým vozům říkalo „fasuňky“. Ve vozech byli zpravidla příslušníci jedné rodiny, vesměs ženy, děti a staří muži. Tyto národní hosty byla obec nucena ubytovat a opatřit jim vše potřebné k životu, hlavně je vybavit potravinovými lístky a pokud neměli potřebné oděvy a boty, tedy i těmi. U nás se dlouho nezdrželi, rychle postupující Rudá armáda je donutila k další cestě na západ, kde však zatím již spojenecké armády americká, anglická a francouzská prorazily německá opevnění a rychle se blížily k našim západním hranicím.

Na území naší vlasti, na Slovensko, vstoupila Rudá armáda, a tak Slovensko, které 29. 8. 1944 povstalo proti své zrádcovské vládě a německé branné moci, mohlo již začátkem dubna roku 1945 uvítat v Košicích první poválečnou československou vládu. Ale to již udeřily poslední hodiny německé nadvlády i u nás. 5. května povstala Praha a všude se rozhořelo povstání, které Němci hasili krví, tak to bylo v Chotěboři, u Ždírcu a ve Slavětíně. V té době vysílal český rozhlas stále volání o pomoc, mnoho lidí riskovalo, ale mnoho zaplatilo životem pokus o proniknutí do Prahy. Dvěma z nich se dostalo úkrytu v Jilmu, jeden z takové skupiny rozehraných partyzánů našel úkryt ve škole, druhý v rodině Františka Blažka.

Ale to se již roznesla zpráva, že Hitler spáchal sebevraždu, přesto však se i v Jilmu našly letáky s nápisem „Kapitulation kommt nicht in Frage“ (kapitulace nepřichází v úvahu). Na ty však již německé vojsko nedbalo, a tak

jsme byli svědky dlouhých hodin pochodu unavených německých vojáků ustupujících k západu. Ukázněný ústup se druhý den změnil v bezhlavý útěk. Přes noc na 9. května téměř všechno vojsko z Jilmu a okolí zmizelo. Toho dne již český rozhlas vysílal slavnostní pořad o ukončení války z Londýna. Večer toho dne se ve vsi objevili první sovětští vojáci. Všude zavládla radost.

Zlé hodiny

Poslední dny druhé světové války byly velmi obtížné. Po odchodu národních hostí – tedy německých osídlenců ze Slezska – se v obci objevilo německé četnictvo, které pátralo po partyzánech a po německých zběžích. Pak přišel 5. květen, den Pražského povstání, bylo velmi těžko udržet mládež, aby se nepokusila jít Praze na pomoc. Kraj byl plný ustupujícího německého vojska a zle dopadli ti, kdo se v tomto zmatku angažovali v boji s okupanty. Tak došlo k masakru obyvatel Slavětína a občanů z Chotěboře a o několik dní později k vypálení části Rankova a zavraždění několika jeho obyvatel. Německé oddíly, které dorazily 5. května do Chotěboře se tu na pár dní zastavily, ale již 7. a 8. května po spálení spalitelných zásob ustupovaly k západu. Počátek ústupu byl klidný, vojsko ustupovalo ve dne v noci, pěší šli silnicí přes naši obec směrem na Habry, cílem jim byla Praha a pak západní Čechy, cestou se podle možností zbavovali výstroje, a tak v noci naše hlídky slyšely zbluňkání vody v rybníce, kam dopadaly pušky a přilby. Ty potom občané vylovili a spolu s ostatním válečným materiálem dopravili do skladiště v Chotěboři. Nejobtížnější den byl 9. květen. Toho dne se již německé vojsko valilo nejen od Chotěboře, ale i od Lysé, zpočátku to byla nějaká rota na koních, ale potom i osobní auta s důstojníky, všichni důkladně vylekaní s tím, že Rusové jsou již dva kilometry. Zmatek dosáhl takového vrcholu, že nakonec německá obrněná auta jezdila dokola v rovině mezi kopcem Podhořím a lesem Stříteží. Konečně motocykly a auta zůstaly opuštěné a vojáci beze zbraní odcházeli k silnici, aby odešli do zajetí. Mezi tím kolem deváté hodiny ranní bylo slyšet od státní silnice u Skuhrova veliký hluk, ustupovala tu motorizovaná vojska, pak na čas zavládlo ticho, ale asi po půl hodině se hluk ozval znovu a už neumlkal, to sovětská vojska se hnala za Němci. Odpoledne 9. května se situace v obci poněkud uklidnila, německé vojsko zmizelo a večer se tu objevilo několik vojáků Rudé armády. Byli srdečně s velikou radostí vítáni, ale hned zase ujížděli dále. Hlavní proud zásobování a vojáci na koních nebo na drobných vozících tu projížděli v následujících dnech. Nejslavnější byl 10. květen, vesničané se nemohli nabažít pohledu na naše osvoboditele, kolem silnice stáli všichni, kdo se mohli uvolnit z domu a nabízeli vojákům ze srdce, co měli doma, potraviny a pití. Rudoarmějci volali, ale nezdržovali se.

Pohyb směrem na západ trval několik dní, pak část vojska zůstala ve vesnici a okolí, čistila lesy od rozprchlých Němců a sbírala zbraně. Ty skládala v lomu „U jeřábu“, odkud je potom místní zemědělci odváželi do Chotěboře. U tohoto místa se zdržme, zde leží zakopán neznámý německý voják, kterého ustupující Němci přejeli, jak o tom svědčila rodina Jermanových, před jejichž domem k události došlo. Němci kamaráda zakopali v příkopu u silnice a jen lehce přikryli hlinou. Neznámému vojínovi nenechali žádné doklady. O tom jsme podali hlášení na okresní národní výbor v Chotěboři, referenti přijeli, přesvědčili se o udaném, ale nedoporučili, abychom se starali o přenesení ostatků, a tak tam pod lípou směrem k jihu leží člověk, kterého snad jeho rodina dlouho očekávala. Zůstal neznámým.

Po několika vzrušujících dnech nastal pohyb rudoarmějců zpět, události se uklidňovaly, Revoluční národní výbor, v jehož čele stál učitel Polívka se znovu sešel a na doporučení p. Polívky zvolil do svého čela zemědělce Františka Hospodka. Ten potom velmi zodpovědně zastával tuto náročnou funkci až do roku 1949.

Mezitím rudoarmějci ve spolupráci s vojáky naší armády vyčistili lesy, odpálili zbytky nebezpečné německé munice, zde to bylo u silnice do Sedletína na rozcestí, kde se tehdy říkalo „U ruky“ a vyklidili vesnici k největší lítosti dětí, které s nimi velmi rády besedovaly.

Období po druhé světové válce do ustanovení JZD

Druhá světová válka skončila definitivně kapitulací Japonska, které se v ní angažovalo vystoupením proti Spojeným státům a Anglii, skončila dnem 15. srpna 1945, téhož dne byla znovu po opravě otevřena místní kaplička, oprava byla pořízena za 12 000 Kč, na kapličce byla zřízena plechová krytina a provedeny drobné zednické práce. Oprava byla pořízena z drobných příspěvků místních obyvatel a vedl ji rolník Josef Pleskač.

Ke dni 28. října 1945 vyhlásil prezident dr. Eduard Beneš dekret o znárodnění, byly znárodněny doly, peněžní ústavy a průmyslové podniky s více než 100 zaměstnanci a dále statky s výměrou nad 50 ha. V naší obci podléhaly znárodnění jen lesy bývalého hraběte Dobřenského z Chotěboře.

Dohodou mezi velmocemi bylo stanoveno, že Němci, kteří aktivně bojovali proti Československé republice, budou odsunuti do Německa. S odsunem bylo začato již v roce 1945, na místa odsunutých Němců přicházeli do pohraničního území – dříve osídleného Němci – čeští osídlenci. Naši obec tak opustily rodiny: Petrlíkova, Kubátova, Zpěvákova a Jáglova. V obci byly na přechodnou dobu zaměstnány osoby německé národnosti, pracovaly u rolníků Horáka a Smetáčka.

Ještě v roce 1945 byla provedena peněžní reforma. Peníze vydané bývalou protektorátní vládou a německé peníze byly staženy a uloženy na takzvané vázané vklady. Každý občan dostal 300 Kčs nových peněz. Z peněz uložených na vázané vklady mohli občané něco vyčerpat na nejnnutnější nepředvídané výdaje s nemocí nebo při narození dítěte např. na pořízení dětského kočárku a podobně. Zbytek uložených peněz pak propadl při další měnové reformě v roce 1953. Nákup životních potřeb na potravinové lístky trval dále.

V roce 1946 byl v obci obnovován spolkový život. Byl založen „Jednotný svaz českých zemědělců“, předsedou byl zvolen rolník Antonín Adam a „Svaz české mládeže“, předsedou byl Stanislav Hospodka. V tom roce byl pokryt přístavek u školy eternitem, který škole věnovali František Semrád a František Hospodka předseda MNV.

V roce 1947 byla v obci prováděna elektrifikace. Zde musíme podotknout, že možnost zavedení elektřiny do obce mělo obecní zastupitelstvo nabízeno již na jaře roku 1931, kdy stát na elektrifikaci poskytoval vysoké subvence. V té době starosta, pan Václav Málek, vše vyjednal s Posázavským elektrárenským svazem v Německém (nyní Havlíčkově) Brodě a ten stanovil plán i rozpočet na transformátor a rozvodnou síť obce Jilmu (na částku 62.870 Kč). Jenže tehdy se místní radní báli pokroku, který by elektřina do obce mohla přinést, a tak byla velmi výhodná nabídka na zavedení elektřiny odmítnuta. Na zvedení elektrického proudu museli pak občané čekat dalších 16 let

Práci na zavedení elektrického proudu provedla firma Svoboda z Choťeboře, síť elektrovodu byla dána do užívání dnem 15. srpna 1947, přičemž předseda MNV pan Hospodka slavnostně zakopal pod transformátorem petrolejovou lampu.

Rok 1947 byl klimaticky velmi nepříznivý, zemědělce trápilo sucho. Nepršelo od počátku května do poloviny listopadu, studny vyschly a vodu dávala jen studna pod číslem popisným 3 (nyní Smetáčkovi), z jehož sklepa bylo vyvedeno potrubí do studny před číslem čp. 2 (Průšovi). Používání vody bylo omezeno, každá rodina si z této studny směla na vaření denně odebrat jen dvě vědra, užitkovou vodu pro dobytek čerpali občané z rybníka Rákosníka, a když i tento ztrácel vodu, jezdilo se pro vodu do „Hutí“. V tomto roce se začaly projevovat nepořádky v zásobování obyvatelstva textilem, lněné zboží, které bylo prodáváno bez lístků na textil, zmizelo z prodejních pultů a zásoby, které dodala „Unra“ (pomocná akce Ameriky pro válkou ochuzené obyvatelstvo Evropy), byly vyčerpány. Začala se projevovat nespokojenost.

Rok 1948 byl rokem politického zlomu. V únoru tohoto roku vyvrcholila nespokojenost lidu, někteří ministři buržoazních stran jí chtěli využít k porážce komunistů ve vládě a podali demisi. Prezident republiky jejich demisi sice přijal, ale zároveň jmenoval předsedu Komunistické strany Československa předsedou vlády a ten potom doplnil vládu ministry, kteří chtěli

pro republiku a socialismus pracovat. Byl to rok, kdy byly zřizovány akční výbory národní fronty a Lidové milice pro ochranu započatého díla socialistické výstavby v naší vlasti. V tomto roce byl v obci zaveden místní rozhlas, který po obci rozvedla firma Lebeda z Habrů.

Zemědělství zase podstatně zasáhlo do zásobování, žito mělo výnos pouze 17 q z ha, pšenice 15 q, ječmen 12 q, brambory jedlé 70q z ha. Dosud malé výnosy byly ovlivněny vyčerpáním zemědělské půdy za minulé války, kdy byl nedostatek umělých hnojiv.

V tomto roce podal demisi prezident dr. Eduard Beneš a dne 14. 6. 1948 byl prezidentem zvolen Klement Gottwald, dosavadní ministerský předseda, začalo období budování socialismu. Dvouletý plán obnovy hospodářství schválený národním shromážděním pro léta 1947–48 byl splněn a od 1. 1. 1949 měla začít 1. pětiletka a k tomu dni bylo zavedeno nové teritoriálně – hospodářské dělení státu na kraje.

Lístkové hospodářství – zásobování potravinami a textilem trvalo i nadále. Ve volbách v tomto roce konaných byl zvolen předsedou MNV Václav Hanus – dělník Chotěbořských kovodělných závodů, ale protože přesídlil do Chotěboře, byl za něho zvolen předsedou MNV zemědělec Josef Klement.

Výnosy obilí v roce 1949: žito 25 q, pšenice 25 q, ječmen 18q, oves 16q, brambory ranné konzumní 80 q, pozdní konzumní 170 q po 1 hektaru.

Rok 1952 byl rokem šíření infekční žloutenky, touto nemocí onemocněly děti Marie Petrová, Václav Pavlík a Petr Polívka. Z dospělých jí onemocněli Karel Petr, Rudolf Zachariáš a Stanislav Hospodka.

Inflace

Ceny zboží rychle stoupaly, to se týkalo hlavně zboží na volném trhu, dámské prádlo stálo 300 Kčs, pánské šaty 4 500 Kčs, televizor 30 000 Kčs, motocykl 80 000 Kčs, automobil osobní 300 000 Kčs.

Zničení chovu ryb v rybníce „Rákosníku“.

V roce 1952 se v rybníce Rákosníku usadily ondatry „pižmovky“. Ty provrtaly a zničily hráz natolik, že voda z rybníka odtekla a ryby zašly. MNV potom nechal rybník vyschnout a zarůst, ondatry se odstěhovaly a MNV rybník nechal napustit a znovu jej osadil rybami až v roce 1955.

Rok 1953

V únoru 1953 se prezident Gottwald zúčastnil pohřbu maršála Stalina, po návratu do vlasti těžce onemocněl a 14. 2. 1953 zemřel. Prezidentem byl

potom zvolen dosavadní předseda vlády Antonín Zápotocký. Jaro tohoto roku bylo velmi studené, dne 8. května napadlo tolik sněhu, že kvetoucí stromy se octly pod sněhem. Někteří hospodáři stromy oklepávali, ale stromy takto ošetřené potom neměly ovoce. Tam, kde stromy zůstaly po dobu chladna pod sněhem, ovoce bylo.

Druhá měnová reforma

Dnem 30. května 1953 byly zrušeny přídělové lístky na textil. Zároveň byla provedena měnová reforma. Každý občan si mohl vyměnit na okamžitou osobní potřebu za 300 Kčs starých peněz 50 Kčs nových, vklady v peněžních ústavech do 10 000 Kčs byly vyměněny v poměru 1:5, to je za 5 Kčs starých peněz dostal občan 1 Kčs novou, životní pojistky byly měněny v poměru 1:25, to je za splatnou nebo vypovězenou životní pojistku v obnose 1 000 Kčs, dostal občan 40 Kčs, hotové peníze byly měněny v poměru 1:50, tedy za 50 Kčs dostal občan 1 Kčs novou. Reforma těžce zasáhla rodiny s dětmi na učení nebo na studiích, tam byl zaveden plat za internát 360 Kčs. Ve stejném poměru byly přehodnocovány i platy dělníků a zaměstnanců.

Rok 1954 byl rokem zvýšené protičeskoslovenské propagandy, která byla proti tehdejšímu režimu prováděna balónkovou akcí ze západu. Na území republiky se snažely balónky plněné vodíkem a nesoucí štvavé letáky proti tehdejšímu režimu. Také na jilemsku se několik takovýchto letáků našlo, ale nikdo nebyl za jejich čtení nebo šíření potrestán.

Události v obci: Pan Formánek, místní hostinec, prodal svůj hostinec panu Prchalovi ze Sedletína a odstěhoval se. V obci propukla chřipka, toto onemocnění bylo tak záluďné, že musely být zavřeny i školy, aby se omezilo její šíření.

V roce 1955 se z obce odstěhovala Marie Havlíčková s rodinou své dcery. Rok 1956 znamenal obtíže pro MNV, z obce byl vystěhován rolník Jaroslav Jerman. Oficiálním důvodem k tomu bylo, že nemohl splnit předepsané dodávky zemědělských produktů. MNV nemohl zajistit obdělávání polí po panu Jermanovi, a proto jednal předseda MNV pan Antonín Hospodka se státním statkem v Chotěboři. Ředitelství st. statku mu slíbilo, že 30 ha pozemků pana Jermana vezme do své režie.

Podobné obtíže jako s pozemky po panu Jermanovi měl MNV s pozemky po Františku Horákovi, který odešel konat vojenskou prezenční službu. Pozemky byly uprostřed bývalého parcelovaného lánu a nebylo je možno nabídnout státnímu statku. MNV je tedy obdělával ve své režii a dal je zorat mladému traktoristovi ze STS. Ten nebyl dost zkušený, pozemky zoral tak hluboko, až vyoral spodinu, a tak potom MNV na dva a půl hektaru polí neskldil ani tolik, kolik bylo vyseto. Na podzim tohoto roku provedl MNV

zase výlov rybníka „Rákosníka“. Výlov byl zdařilý, ryb bylo hojně a byly velmi pěkné.

Spolupráce všech složek NF⁷⁾ v obci byla na velmi dobré úrovni, mimořádnou činnost vyvíjel Svaz české mládeže, v jehož čele stál agilní mladý pracovník Stanislav Hospodka, dobře pracoval Sbor požárníků i Rodičovské sdružení při místní škole. Rozvíjela se i práce pionýrské organizace, SRPŠ ve spolupráci se SČM zakoupilo ještě ve staré měně televizor pro školu, a tak měla škola k dispozici tuto moderní vyučovací pomůcku. Později byl pro školu pořízen promítací přístroj s ozvučením, magnetofon a gramorádio, vše ze stejných prostředků, ke kterým ještě škola přispěla z výnosu políčka, které místní JZD škole propůjčilo.

Horší poměry byly mezi zemědělci, zde začala nouze o pracovní síly, mladí odcházeli pracovat do průmyslu, a tak musel obdělávání půdy zajišťovat MNV. Jinde byla půda sice majiteli obdělávána, ale výnosy klesaly, začal se projevovat i nedostatek mléka, které měli zemědělci povinně odvádět k veřejnému zásobování. Byly tu i případy, že zemědělci hlásili dojivost krav pod 600 litrů ročně. Takovéto poměry v hospodaření s půdou nemohly trvat věčně, zemědělci museli hledat pomoc v kolektivizaci, a tu našli v Jednotném zemědělském družstvu.

Kolik půdy obhospodařovali jilemští zemědělci před združstevňováním

Václav Hospodka	12,49 ha
Karel Smetáček	40,90 ha
Rudolf Zachariáš	5,27 ha
František Formánek	0,69 ha
Antonín Piskač	4,82 ha
František Stýblo	6,57 ha
Stanislav Hospodka	5,20 ha
František Semrád	13,88 ha
Bohumil Blažek	14,07 ha
Josef Včelák	7,89 ha
Karel Petr	8,00 ha
František Horák	11,65 ha
Antonín Pleskač	17,18 ha
Václav Kolář	5,91 ha
Jaroslav Böhm	4,88 ha
Karel Hospodka	10,40 ha
Jan Málek	7,44 ha
Josef Zpěvák	3,61 ha

Josef Hospodka	0,90 ha
Matěj Rasocha	5,68 ha
Antonín Adam	8,08 ha
Josef Potměšil	8,24 ha
Josef Benák	4,85 ha
František Pleskač	5,03 ha
Antonín Luncar	5,22 ha
Jaroslav Remar	7,50 ha
Václav Málek	10,96 ha
Josef Klement	9,74 ha
Jaroslav Jerman	27,77 ha
Jan Potměšil	4,85 ha
Jan Lankaš	5,41 ha
Václav Šiška	7,80 ha
Albína Bulánková	6,17 ha
František Pavlík	6,68 ha
Josef Pavlík	7,34 ha
František Hospodka	13,99 ha
Josef Pleskač	5,39 ha
Antonín Kafka	4,83 ha
Jan Zpěvák	4,47 ha
Antonín Hospodka	10,42 ha
František Blažek	14,16 ha
Jan Havlíček	7,14 ha
František Bělohávek	4,50 ha
Anna Matějková	5,28 ha
Josef Uchytíl	3,08 ha
Anna Macháčková	0,25 ha
Vincenc Machka	5,02 ha
Josef Piskač	4,68 ha
Obecní pozemek	9,62 ha
<hr/>	
Výměra veškeré půdy	405,86 ha

1957 – Jednotné zemědělské družstvo

V roce 1957 bylo založeno Jednotné zemědělské družstvo. Nevstoupili do něho hned všichni zemědělci. Ti zemědělci, kteří ještě stačili silami a měli takové možnosti, že si ještě svým vzorným hospodařením dokázali v těchto dobách postavit nová obytná stavení jako hospodáři Antonín Adam, Karel Petr a Bohumil Rasocha, nebo provedli větší opravy jako Jan Málek, Václav Málek, František Pleskač, Josef Pleskač, Václav Průša a Antonín Hospodka

váhali se vstupem do družstva, báli se, že v družstvu budou muset pracovat i na druhé, méně schopné.

Dne 15. srpna 1957 vypukl v „Hutích“ požár, který zničil stodolu, se kterou se počítalo pro zřizované družstvo. Požár zničil část úrody mladého začínajícího zemědělce Stanislava Hospodky. Požár se nepodařilo uhasit a také nebyl objeven žhář, zdá se, že byl oheň založen náhodně někým, kdo se tam zastavil cestou ze zábavy a kouřil tam. Tehdy byl veliký vítr.

Ustavující schůze místního Jednotného zemědělského družstva se konala dne 23. srpna. Sešla se na ní celá členská základna. K shromážděným zemědělcům promluvil předseda ONV Pešek a seznámil členy se stanovami družstva. Potom byly čteny a schvalovány přihlášky jednotlivých členů, na to byla provedena volba předsedy JZD a volby funkcionářů. Předsedou byl zvolen Antonín Adam, pokladníkem Karel Link, úředník v. v. toho času bydlící v Hutích v domě po vystěhovaném Jaroslavu Jermanovi. Z celkové půdní základny zemědělské půdy v obci 350 ha, mělo JZD obhospodařovat cca 280 ha.

Do družstva zatím nevstoupili zemědělci: Antonín Hospodka, Jan Havlíček, František Bělohlávek, Vladimír Bulánek, Jaroslav Dvořák, Josef Zpěvák, Karel Petr, Josef Piskač, Václav Kolář a Karel Hospodka.

Dne 13. listopadu zemřel druhý dělnický prezident Československé republiky a novým prezidentem byl zvolen generální tajemník ÚV KSČ Antonín Novotný.

Rok 1958

V obci začaly první práce spojené se združstevňováním. Bylo rozhodnuto svést dobytek, a tak byly dojnice svedeny do stájí k hospodářům: Karlu Smetáčkovi, Františku Stýblovi, Františku Pavlíkovi, Růženě Blažkové, Františku Semrádovi, Václavu Šiškoví a Matěji Rasochovi.

Koně byli ustájeni u hospodářů: Bohumila Blažka, Růženy Blažkové, Bohuslava Halamy, Karla Smetáčka, Josefa Klementa a Antonína Pleskače. Pro prasata byla adaptována stáj Františka Horáka, který dal své budovy po odchodu z obce k dispozici státu. Část prasat byla ještě umístěna v chlévě u pana Františka Hospodky a něco prasat museli členové družstva ponechat ještě ve svých chlévech.

Začalo se se stavbou družstevních drůbežáren (ty byly postaveny na pozemku vedle silnice na Sedletín za Prchalovými). Výmlat byl toho roku prováděn společně, k tomu zapůjčila STS Maleč výkonnou mlátičku, mlácono bylo na poli za Potměšilovým stavením a v Hutích. Na podzim toho roku se začalo se stavbou družstevního kravína.

Rok 1959

Pokračovala stavba družstevního kravína. Bylo pro něj vyhlédnuto místo na východní straně obce, vzdálené asi 500m od jejího centra. Byla provedena stavba výkonného vodovodu pro stavěný kravín. Stavba kravína pokračovala tak úspěšně, že k 1. listopadu sem mohly být svedeny všechny družstevní dojnice.

Družstvo v tomto roce získalo 1 kolový a 1 pásový traktor a 1 samovaz, ten byl z výprodeje a byl příčinou mnoha svízelnů při provozu. Veliké potíže mělo družstvo v tomto roce se lnem, který byl naset 30. března, ale po vzejítí zmrzl, musel být set znovu, zbudel a byl deštěm zamlácen do země tak, že musel být předčasně vytrhán a nedal předpokládaný výnos.

Rok 1960

Byl to rok konsolidace družstva, v tomto roce vstoupili do JZD poslední dosud samostatně hospodařící rolníci. Hospodaření bylo výnosnější, porosty na družstevních lánech byly vyrovnanější, zvláště potom, když byly z polí odstraněny meze, které omezovaly pohyb traktorů, a když byly dostavěny drůbežárny a pořízeny dvě drůbežárny pojízdné k spásání jinak nevyužitelných porostů.

Počasí v tomto roce mělo opět nepříjemné výkyvy, v dubnu napadlo tolik sněhu, že musel být např. z budovy školy velmi obtížně odstraňován, jeho vrstva byla tak mohutná, že strhla i elektrický nástřešák. Dne 14. srpna byla zase nepohoda s přívalem deště. Půda na polích se rozbahnila tak, že samovaz uvízl v bahně a musel být vytahován pásovým traktorem. Na silnicích se utvořily „vývary“ jako po jarním tání. Silné vlhko poškodilo porosty brambor, rané brambory byly předčasně vyorány a protože výkup o ně neměl zájem, rozprodali je družstevníci ve výše položených obcích okresu.

Další léta

Krajské zřízení trvající od 1. 1. 1949, kterým bylo Československo rozděleno na 19 správních jednotek – krajů, bylo zjednodušeno, menší okresy byly spojovány ve větší celky, a tak z bývalých tří okresů Ledečského, Chotěbořského a Havlíčkobrodského byl vytvořen okres Havlíčkův Brod, z 19 bývalých krajů bylo ustaveno 10 krajů, bývalé obce Jilem, Sedletín, Veselá byly spojeny v jednu obec Sedletín. JZD Jilem, Veselá a Sedletín byly sloučeny a vytvořily jeden celek s názvem JZD Podhůří.

Sloučením tří bývalých obcí vznikl politický a hospodářský celek, který se mohl dát do díla, o němž předchozí generace ani nesnily – vybudování

společného vodovodu. Ten byl postaven spojenými silami všech tří bývalých obcí, studny byly vykopány a rezervoár vyzděn na bývalém katastru obce Jilem v místech nazývaných Chvalíkov, odtud je voda tlačena do rezervoáru na nejvyšším bodě katastru – na kopec Vizáb, odkud zase samospádem je rozváděna do jednotlivých obcí (schéma je na obrázku v jiné části almanachu). Rozvod v osadách si obyvatelé vykopali sami

Od 1. 1. 1976 byla sloučena obec Sedletín s osadami Jilem a Veselá s obcí Kámen, tím vznikl nejen nový politický celek správní, ale bylo vytvořeno i nové velké JZD s názvem „Rozkvět“, k němuž mimo obce a bývalé osady Jilem, Sedletín, Veselá, Kámen, Tis, Jiříkov, Miřátky, Proseč náležel i Vepříkov. Nové družstvo mělo velmi dobré podmínky ke své prosperitě, což se odráželo i na kulturním poli.

V tomto zvětšeném správním celku projevili občané bývalé obce Jilem zvláštní aktivitu. Budovy bývalé ZŠ využili pro zbudování kulturního domu. Celou záležitost nejprve projednali na MNV v Kameni při schůzi dne 28. 7. 1983, akce vytvoření kulturního domu z budovy bývalé školy byla zařazena do akce „Z“ jako součást volebního programu 7. pětiletky.

Změna v majitelích jednotlivých domovních čísel během posledních dvou staletí.

O své domovské obci Jilmu vypráví družstevnice
Filoména Kolářová

Přehled o majitelích jednotlivých popisných čísel domů obce Jilmu, jak je zachovala ve své paměti a podle vyprávění svých rodičů paní Filoména Kolářová, rozená Pavlíková z Jilmu čp. 38. Uvádíme obyvatele jednotlivých čísel v době přibližně od roku 1850 do roku 2004.

1. – Za doby roboty rychta, rychtáři bylo odměnou za práci spojenou s úřadem rychtáře povoleno čepovat. Rychtáři byli Bulánkové, viz Berní rula a Josefský katastr. V posledním 19. a nynějším 20. století tu žili: nájemce nějaký žid, pak byl majitelem Adam, vdova po něm se provdala za Václava Hospodku, syna Martina Hospodky z čp. 39, po něm tu byl majitelem Štátný, po jeho smrti se vdova Štátná provdala za Antonína Blažka z čp. 49, když i ten zemřel, provdala se za Antonína Remeše z Jilmu, čp. 25. Hostinec prodali panu Trtíkovi ze Světlé, od něj ho zase koupil pan Formánek a ten ho prodal panu Václavovi Prchalovi z Jilmu. Ten pohostinství zrušil a dům přestavěl. Nyní zde žije jeho syn Bohuslav s rodinou a bratrem Václavem.
2. – Majitelé Blažkovi (v době roboty Bulánkovi), paní Blažková se po ovdovění provdala za Antonína Hospodku, syna Josefa Hospodky z čp. 45, po její smrti se starší dcera provdala za Václava Hospodku, její dcera se provdala za Václava Průšu, nyní zde žije jejich syn Václav s rodinou.
3. – Byl to původní Bulánkův statek, nyní je pod číslem 50 prodán. Statek koupil hrabě Dobrzenský a vystavěl novou budovu, která má nyní popisné číslo 3, budova byla vystavěna na místě, kde je vydatný pramen, používaný jako studna pro obec. Při stavbě byla voda ze studny vyvedena na náves před číslem 2 do veřejné studny. Správcem dvora až do své smrti byl Karel Smetáček, po něm adjunkt Dolejší. Po rozparcelování dvora byl nájemcem pan Jerman. Zbytkový statek nakonec koupil pan Karel Smetáček mladší, pan Jerman koupil zbytkový statek Hutě. Nyní žije v čísle 3 vnuk Karla Smetáčka, Richard s rodinou a jeho rodiče Karel a Zdeňka.
4. – Bývalá budova obydlí panského dvora, koncem 18. století tu žil kovář Hazuka. Jeho schovanka, která stavení po jeho smrti zdědila se provdala za kováře Rudolfa Zachariáše. Nyní zde žije jeho vnuk Vít Zachariáš s rodinou.

5. – V druhé polovině minulého století tu žil Antonín Piskač s manželkou Josefou, po něm tu žil jejich syn Antonín s rodinou, Ten dům na původním místě zboural a postavil nový na místě bývalé stodoly. Po jeho smrti děti dům prodaly jako rekreační chalupu panu Stojanovi z Prahy, který tu nyní s manželkou žije.
6. – Po zrušení roboty tu žila rodina Adamova, ti prodali dům paní Anastásii Smetáčkové, vdově po správci dvora. Po parcelaci se Smetáčkovi přestěhovali do budov zbytkového statku čp. 3. Dům koupil pan František Stýblo, nyní tu žije dcera pana Stýbly Marie s manželem Stanislavem Hospodkou.
7. – V minulém století majitelé Piskačovi, sem se přiženil František Semrád, nyní tu žije manželka jeho vnuka s rodinou.
8. – Zde se říkalo „U Svobodů“. V minulém století tu byli majiteli Peškovi. Ti hospodářství prodali a odjeli do Ameriky. Hospodářství koupil nejprve Blažek z čp. 40, od toho zase Blažek z čp. 49 a znovu Matěj Blažek, který hospodářství rozdělil svým dvěma synům, po smrti posledního majitele Jaroslava Blažka zůstalo neobydleno.
9. – Má historii již od roku 1775, kdy tu žil Martin Machka, později tu hospodařili Pleskačovi. V domě byli v minulém století dva synové, jeden odejel do Ameriky, druhý se oddal pití a grunt propil. Hospodářství koupil pan Josef Včelák z Čachotína, oženil se s Marií, dcerou Václava Musila z Jilmu čp. 32. Oba již zemřeli a dům byl rozbořen. Na parcele po tomto domu má nyní postaven rodinný domek pan Ladislav Klement (syn Josefa Klementa z č. 29) a žije tam jeho syn s rodinou.
10. – V době Marie Terezie patřilo hospodářství Janu Kvasilovi, potom tu hospodařili Kvapilovi, po prvé světové válce tu žil Štěpán Jágl s rodinou, po jeho odchodu zde v padesátých letech nějaký čas žili nájemníci Bártovi, po jejich odstěhování zůstalo stavení opuštěno. Nyní patří panu Bohuslavovi Málkovi, synovi Jana Málka z čp. 17.
11. – V době Marie Terezie hospodářské stavení Josefa Tunhebra, potom patřilo rodině Ondráčkové, nakonec Karlu Petrovi, který je po výstavbě nového domu zboural.
12. – Tady hospodařili po několik století potomci Musilova rodu. Poslední dcera se provdala za Horáka. Jeho syn se ze vsi odstěhoval, stavení se rozpadlo, pozemek se zbytky hospodářských budov nyní koupil Zdeněk Smetáček, syn Karla Smetáčka z čp. 3.
13. – V době Marie Terezie tu hospodařil Václav Průša, v minulém století nechal toto stavení postavit Jakub Hospodka pro jednoho ze svých synů, ti měli losovat o to, komu bude patřit sad u čp. 39, sad vyhrál Martin Hospodka, druhý syn se rozzlobil, stavení prodal a odjel do Ameriky. Bydlél tam tedy v roce 1875 Václav Průša, později Ondráček, jeho dcera se provdala za Antonína Pleskače, jehož děti objekt

- prodaly Pavlu Hospodkovi, synovi Karla Hospodky z čp. 16, který dům zboural a na jeho místě vystavěl nový rodinný dům.
14. – V době Marie Terezie tu bydlel Václav Lacina, později Matěj Lacina, pak syn Jan Lacina. Jeho dcera Marie se v roce 1910 provdala za Antonína Koláře. Jejich syn Václav Kolář se oženil s Filoménou Pavlíkovou z č. 38. Filoména Kolářová tu po smrti manžela dlouho žila sama, pak se odstěhovala k jednomu ze svých synů. Je autorkou většiny zde zapsaných údajů. Dům s pozemkem pak koupil Karel Hospodka, syn Karla Hospodky z čp.16, zbořil jej a na jeho místě postavil dům nový.
 15. – Obecní stavení, bydlili v něm Tunhebrovi, jejich dcera se provdala za koláře Zezuláka, manželství bylo bezdětné, předali stavení své neteři, která se provdala za Antonína Blažka. Blažkovi pak stavení přenechali svému švagrovi Jaroslavu Böhmovi, po jeho smrti prodala jeho manželka obydlí rodině Fejfarově z osady Bída. Bydlel tady Ladislav Fejfar mladší s manželkou, nyní je stavení neobydleno.
 16. – V době Marie Terezie tu bydlela rodina Prokešova, pak rodina Šišková. po postavení nového domku bydlí rodina v čp. 35. Domovní číslo bylo přiděleno Karlu Hospodkovi.
 17. – V roce 1775 obydlí rodiny Vojtěcha Pleskače, nyní Málkovy, stavení je nyní neobydleno, patří Bohuslavovi Málkovi synovi posledního majitele Jana Málka.
 18. – Bývalé stavení rodiny Poulových, v posledním století tu bydlel Jan Zpěvák, pak jeho syn Josef, stavení bylo zbouráno a domovní číslo bylo přiděleno stavení Ladislava Fejfara. Nyní patří Tomášovi Fejfarovi.
 19. – Obytné stavení rodu Křivohlavých, pak tu žila rodina Prchalova, ten padl ve světové válce, vdova se provdala za Josefa Hospodku, cestáře, od jeho dědiců jej odkoupil Jaroslava Bělohávek, který jej přestavěl a žije tam s rodinou dosud
 20. – Bývalo rodovým stavením Synovců. V minulém století tu bydlela rodina Málkova. Václav Málek a po něm jeho syn Václav Málek mladší byli dlouhá léta starosty obce. Nyní je stavení zbouráno, jeho domovní číslo bylo přiděleno novostavbě Josefa Blažka.
 21. – V době Marie Terezie zde žila rodina Tomáše Fridricha. V minulém století rodina Mužátkova, od které chalupu koupil Matěj Rasocha. Nyní je stavení zbouráno, číslo přiděleno novostavbě jeho syna Bohumila. Od něho dům koupilo JZD, nyní ho koupil Jan Havlíček z čp. 46 a žije tu s rodinou.
 22. – V 18. století rod Machků, po něm rod Karlíků, kam se přiznil Jan Adam, jeho syn Antonín Adam stavení přestavěl, nyní zde žije syn Antonína Adama Stanislav s rodinou. Dům přestavěl znovu.
 23. – V 18. století rodina Karlíkova, později Bělohávkova, pekař Bělohávek odjel do Ameriky, budovu koupil pekař Karel Kavka, ten se

- v 20. letech odstěhoval do Chotěboře a obydlí koupil Josef Potměšil, který se vrátil z Ameriky. Po smrti jeho syna Josefa zůstalo neobydleno.
24. – Rodina Potměšilova, majitel Martin Potměšil zemřel ve stáří 102 let, později patřilo obydlí rodině Hanusových, když Václav Hanus zemřel, provdala se jeho vdova Kateřina za Antonína Benáka. Po ovdovění se Kateřina Benáková odstěhovala do Chotěboře a stavení bylo zbořeno.
 25. – V 18. století rodina Jakuba Svobody, 19. století rodina Remešova, dcera se provdala za Františka Pleskače z Vepříkova, nyní tu žije jeho syn Miroslav Pleskač s manželkou a jejich dcera Zdeňka Matysková s rodinou.
 26. – V 18. století tu žil Václav Kvasil, v 19. století rodina Bezouškova. František Bezouška byl tkalcem, po něm tkalcoval jeho syn, který padl v 1. světové válce. Vdova po něm se provdala za Antonína Luncara. když chalupa vyhořela, Luncarovi se odstěhovali. Chalupa nebyla znovu postavena. Na jejím místě stojí nový dům Vladimíra Hospodky, syna Stanislava Hospodky z čp. 6. Číslo přiděleno novostavbě Jaroslava Dvořáka, syna Jaroslava Dvořáka z čp.56.
 27. – Mlýn u rybníka „Mlejňáku“. Majitelem mlýna byl Martin Jonáš, později koupil mlýn hrabě Dobrzenský a změnil ho na myslivnu. Koncem 19. století tu bydlel nadlesní fořt František Smetáček, potom hajní Josef Tuhý a Jaroslav Remar. Po druhé světové válce byl mlýn zbourán. Číslo přiděleno novostavbě Vladimíra Hospodky.
 28. – Novostavba, v roce 1925 tu žila rodina Málkova, po přestavbě zde bydlel zeť Václava Málka s Bohumil Rasocha s rodinou, po jeho smrti zde žije jeho manželka Božena se synem a rodinou své dcery.
 29. – Dům patřil Josefu Machkovi z Čachotína, žila tam jeho příbuzná Františka Pleskačová. Marie Machková se provdala za Josefa Klementa, nyní tam žije jeho syn Josef Klement s rodinou.
 30. – Dvůr „Hutě“ – Nájemcem v minulém století byl Fišer, potom Antonín Kruml. Později dvůr jako zbytkový statek koupil Jaroslav Jerman, po jeho odstěhování tu v podnájmu žili Linkovi. V 70. letech dům zakoupila dcera Jaroslava Jermana Marie Svobodová jako rekreační objekt, po roce 1990 byly pozemky příslušné k tomuto statku vráceny synovi Jaroslava Jermana.
 31. – V minulém století tu žili Hospodkovi, od jejich dcery zakoupil Jan Potměšil, nyní tu žije vdova po jeho synovi Janovi.
 32. – Zde bydlela rodina Machkova, jejich dcera se provdala za Václava Musíla, syna Martina Musíla z čp. 12, měli tři děti, dceru a dva syny. Dcera Barbora se provdala za Josefa Včeláka z čp. 9, její bratři Václav a Josef zůstali svobodní. proto se jim říkalo hoši Machkovi, správně se jmenovali Musilovi. Chalupa jejich je zbourána.

33. – V roce 1925 tu žil Antonín Přenosil, po parcelaci dvora Hutě se odstěhoval. Stavení bylo zbořeno.
34. – V minulém století tu žila rodina Lankašova, počátkem 20. let tu žil Jan Lankaš s rodinou, potom jeho syn Karel s matkou Marií Lankašovou. Po jejich smrti zůstalo stavení neobydleno.
35. – Domovní číslo měla hájovna u rybníka Stupníka, nyní po rozboření hájovny má číslo novostavba Václava Šišky. V hájovně se vystřídali hajní Jindra, Kažmar, Kučírek, Radil a Tuhý, ten potom odešel do hájovny po Jaroslavu Remarovi. Hájovna byla zbořena.
36. – Zde bydlí třetí generace Bulánků, nyní Vladimír Bulánek s manželkou.
37. – Rodina Pavlíkova (horní), již čtvrtá generace, nyní Vladimír Pavlík.
38. – Historicky cenné. Zde bydlel povozník Pešout, odvázel ze sklárny v Hutích sklo do Jihlavy, jezdil s koňským potahem, od toho koupil budovu Václav Pavlík (dolní), ten byl kolářem, pak tu žil jeho syn s rodinou, věnoval se zemědělství stejně jako jeho syn Josef. Nyní tu žije jeho dcera Marta Bártová.
39. – Majitelem byl Jakub Hospodka, potom syn Martin Hospodka, zbořeno.
40. – Patřilo rodině Smetáčkových, v podnájmu tam bydlel krejčí Jindra, pak kolář Václav Šiška, po světové válce koupil hospodářství Josef Pleskač, po vyměření rodiny Pleskačovy koupil hospodářské stavení František Semrád, nějaký čas tam žila rodina jeho dcery, nyní neobydleno
41. – Stavení patřilo sklárnám „Hutě“ jako deputátní domek, po parcelaci je koupil Antonín Kafka, žije tam rodina jeho vnuka Pavla Berana.
42. – Také deputátní stavení bývalých skláren „Hutě“. Koupil je Jan Zpěvák, jeho syn se po druhé světové válce odstěhoval do pohraničí, stavení potom koupil Vladimír Beran a zboural je. Číslo přiděleno novostavbě Jaromíra Rasochy
43. – Patřilo Peškům, kteří odjeli do Ameriky, koupil Matěj Blažek, nyní neobydleno.
44. – Stavení patřilo rodině Bulánkově, dcera se provdala za Říhu, dlouhá léta byla vdovou, potom její vnuk Stanislav Hospodka stavení zboural a stavební místo prodal rodině Jaroslava Vonáška z Prahy pro zbudování chaty.
45. – Bývalý ovčín, po zrušení chovu ovcí zakoupil Martin Hospodka pro syna Josefa Hospodku, pak tu hospodařil syn Antonín Hospodka, po něm opět syn Antonín, nyní tu žije pravnuke Josefa Hospodky Stanislav Hospodka s rodinou.
46. – Bývalý špýchar, ten koupil od majitele Hospodky Jan Havlíček, pak tam žila rodina jeho syna Jana. Nyní je majitelem jeho syn Jan. Stavení je neobydleno.

47. – Žil tam Ignác Petr s rodinou, jeho syn Karel Petr si vystavěl nové obytné stavení, které má přiděleno popisné číslo 11, staré stavení bylo zbořeno.
48. – Zde žila rodina Jana Bělohávka, počátkem 20. století František Bělohávek, později Jaroslav Bělohávek, po koupi čp. 19, bylo čp. 48 zbořeno.
49. – Bývalá hospoda u panského dvora. Bydlela tam rodina Tesařova, později Blažkova, jejich dcera se provdala za Josefa Matějku, Matěj- kova dcera Marie se provdala za Bohumila Halamu, nyní tu žije jejich syn Pavel.
50. – Kdysi Bulánkův statek, sloužilo za panství Dobrzenských jako de- putátní domek. Bydleli tam přechodně deputátníci pro dvůr Alžbětin: Jan Zpěvák, Antonín Staněk, Antonín Potměšil, Josef Bergman, Vác- lav Chalupa a Marie Zpěvková. Po parcelaci svorů koupil čp. Karel Smetáček, od toho dům koupil kolář Růžička, po jeho smrti se vdova po Růžičkovi provdala za Josefa Uchytily, s ním se však rozvedla. Pan Uchytily se potom znovu oženil a jeho syn Josef tu bydlí dosud.
51. – Toto stavení patřilo také ke dvoru v Jilmu. Bydlel tam koncem sto- letí krejčí Macháček. Jeho dcera Marie Macháčková později stavení prodala Emanuelovi Kubátovi z Kraborovic. Po druhé světové válce se Kubátovi odstěhovali do pohraničí. Kubát sám se potom jako vdovec vrátil a žil v Úhrově. Stavení je zbouráno, stavební místo koupil Jan Havlíček a připojil ho ke své zahradě.
52. – Bývalá obecní suška nebo pazderna, pak sloužilo toto stavení jako obecní domek, bylo přestavěno, sloužilo pak na čas ve válce za okupa- ce jako přechodný domov pro Dvořáčkovu rodinu vystěhovanou sem ze Sudet. Současně tam žili Martin Piskač, Karolína Piskačová a Fran- tišek Pleskač. Na čas po válce sloužilo jako obecní úřadovna a knihov- na, pak zde žila rodina Míchalova. nyní tam žije Stanislav Míchal.
53. – Tady žila rodina Jindrova, na počátku století 20. rodina Stýblova, potom knihař Vodička, když za protektorátu zemřel, koupil stavení obuvník Rudolf Novák z Veselé, po jeho smrti zůstalo neobydleno, rekreačně ho využívá rodina jeho vnučky.
54. – Koncem 18. století patřilo rodině Prokešově, koncem 19. století tu žila rodina Šišková, nyní je zbouráno (v 18. století mělo čp. 16)
55. – Základní škola, nyní kulturní dům, prodejna potravin a hostinec. Přestavba v letech 1985–87.
56. – Novostavba Vincence Machky, nyní tam žije jeho zeť Jaroslav Dvo- řák s manželkou.
57. – Také novostavba po první světové válce, vystavěl Josef Piskač, bratr Antonína Piskače z čp. 5, nyní tam žije jeho zeť Josef Holub a jeho vnuk Robert Holub s rodinou.

Změny v bytovém fondu za období 1925–2000, tedy za 75 let

Zde jsou ještě přehlednou formou uspořádány údaje o majitelích jednotlivých domovních čísel za posledních 75 let.

Č.p.	Majitel 1925	změna, důvod	Nynější majitel
1.	Antonín Blažek	František Formánek	-koupí Bohuslav Prchal
2.	Václav Hospodka	Václav Průša	-zeť Václav Průša, vnuk
3.	František Dolejší	Karel Smetáček	-koupí Richard Smetáček, vnuk
4.	František Hazuka	Rudolf Zachariáš	-zeť Vít Zachariáš, pravnuk
5.	Antonín Piskač	Jiří Stojan	-koupí Jiří Stojan
6.	František Jindra	František Stýblo	-koupí Stanislava Hanoldová, vnučka
7.	František Semrád	František Semrád	-syn Jaromír Semrád, vnuk
8.	Matěj Blažek	Bohumil Blažek	-syn dcery Bohumila Blažka
9.	Josef Včelák	po smrti majitele zbořeno	-koupí přestavěno Ladislav Klement,
10.	Josef Musil	Štěpán Jágl	-koupí Bohuslav Málek dům k asanaci
11.	Rudolf Ondráček	Karel Petr	-koupí Karel Petr, vnuk
12.	František Horák	zbořeno – rozpadlo se	-koupí Zdeněk Smetáček
13.	Antonín Pleskač	Antonín Pleskač	-syn Pavel Hospodka, koupí, přestavěno
14.	Antonín Kolář	Václav Kolář	-syn Karel Hospodka, koupí
15.	Antonín Blažek	Jar. Böhm, sňatkem	-koupí Tomáš Fejfar
16.	Frant. Šišková	Karel Hospodka	-čís.přiděl. Karel Hospodka, vnuk
17.	Jan Málek	Jan Málek	-syn Bohuslav Málek, vnuk
18.	Josef Zpěvák	zbořeno, číslo přiděl.	-novost. Tomáš Fejfar
19.	Josef Hospodka		-koupí Jaroslav Bělohávek
20.	Václav Málek	zbořeno, číslo přiděl.	-novost. Josef Blažek
21.	Josef Mužátko	zbořeno, číslo přiděl.	-novost. Josef Havlíček, koupí
22.	Jan Adam	Antonín Adam	-syn Stanislav Adam, vnuk
23.	Karel Kafka	Jos.Potměšil	-koupí stát
24.	Václav Hanus	zbořeno	
25.	Josef Remeš	Miroslav Pleskač	-vnuk Zdeňka Matysková, pravnučka
26.	Frant. Bezoušková	zbořeno, č. přiděl.	-novost. Jaroslav Dvořák
27.	Frant. Smetáček	zbořeno, č. přiděl.	-novost. Vladimír Hospodka
28.	Václav Málek	Bohumil Rasocha	-zeť Bohumila Kubátová, vnučka
29.	Josef Klement		-syn Josef Klement

30.Jaroslav Jerman	převedeno na rekreační		Jaroslav Jerman, syn
31.Jan Potměšil	Jan Potměšil	-syn	Vlastimil Potměšil, pravnuke
32.Václav Musil	zbořeno		
33.Antonín Přenosil	zbořeno		
34.Jan Lankaš	neobydleno		Marie Kotenová, vnučka
35.Jan Kučírek	Frant.Šišková, čís.přid.novost.		Václav Šiška, vnuk
36.Josef Bulánek	přestavěno	-syn	Vladimír Bulánek
37.Václav Pavlík	František Pavlík	-syn	Vladimír Pavlík, vnuk
38.Václav Pavlík	Josef Pavlík	-syn	Marta Bártoová, vnučka
39.Antonín Hospodka	neobydleno		Zdeněk Smetáček, koupí
40.Václav Šiška	Josef Pleskač	-koupí	Marie Matiaszková
41.František Kafka			Pavel Beran, vnuk
42.Jan Zpěvák	Vlad.Beran,koupí,zboř., číslo přiděleno novost.		Jaromír Rasocha
43.Matěj Blažek	Růžena Blažková	-snacha	Hana Ježková, pravnučka
44.Anna Říhová	zbořeno		
45.Josef Hospodka	Antonín Hospodka	-syn	Stanislav Hospodka, vnuk
46.Jan Havlíček	Jan Havlíček	-syn	Jan Havlíček, vnuk
47.Ignác Petr	zbořeno		
48.Jan Bělohávek	zbořeno		
49.Josef Matějka	Marie Halamová	-dcera	Václav Halama, vnuk
50.Karel Smetáček býv.deput.stav. dvora Alžbětín	Růžička, kolář,koupí zemř.manžel vdovy Josef Uchytíl	-syn	Josef Uchytíl
51.Mar. Macháčková	Eman Kubát,koupí,zboř		
52.Obecní stavení		-nájemník	Stanislav Michal
53.František Stýblo	Vodička,knihař,koupí	-koupí	Pavel Novák
54.Václav Hospodka	zbořeno		
55.Budova školy	přestavěna		kulturní dům
56.Vincenc Machka		-zeť	Jaroslav Dvořák
57.Josef Piskač	Josef Holub	-zeť	Robert Holub, vnuk

Dále uvádíme přehled o majitelích obytných domů v Jilmu podle stavů z let 1775, 1925 a 2000. Číslování domů nařídila Marie Terezie, u každého obytného domu uveden majitel. S číslováním se začalo zpravidla u rychtáře, další údaje podle stavu z roku 1925 po provedení první pozemkové reformy a podle stavu z roku 2000, zde jsou uvedeny zároveň počty zapsaných obyvatel, v závorce uvedeno, kolik z nich je dětí do 14 let.

Č	Rok 1775	Rok 1925		Rok 2000	31.12
1.	Václav Bulánek	Antonín Blažek	7(3)	Bohuslav Prchal	5
2.	Jan Svoboda	Antonín Hospodka	5(1)	Václav Průša	4
3.	Martin Bulánek	František Dolejší	6(2)	Richard Smetáček	6(1)
4.	Panský dvůr	František Hazuka	5(1)	Vít Zachariáš	5(1)
5.	Martin Musil	Antonín Piskač	6	Jiří Stojan	-
6.	Byt pro flusáře	František Jindra	3	Stanislava Hanoldová	2
7.	Jan Piskač	Frant. Semrád	5	Jaromír Semrád	2
8.	Jakub Tunheber	-----		Jaroslav Blažek	1
9.	Martin Machka	Josef Včelák	4	Ladislav Klement	4(2)
10.	Jan Kvapil	Štěpán Jágl	3	Bohuslav Málek	-
11.	Josef Tunheber	Rudolf Ondráček	4	Karel Petr	7(1)
12.	Jakub Musil	František Horák	4	-----	-
13.	Václav Průša	Antonín Pleskač	8(1)	Pavel Hospodka	4(2)
14.	Václav Lacina	Antonín Kolář	6(2)	Filoména Kolářová	1
15.	Obecní stavení	Antonín Blažek	7(1)	Ladislav Fejfar	-
16.	Martin Prokeš	Františka Šišková	5(3)	Karel Hospodka	7(1)
17.	Vojtěch Pleskač	Jan Málek	5(1)	Bohuslav Málek	1
18.	Jakub Poula	Josef Zpěvák	7	Ladislav Fejfar	4
19.	vdova Křivohlavá	Josef Hospodka	7(1)	Jaroslav Bělohávek	6
20.	Matěj Synovec	Václav Málek	5	Josef Blažek	4
21.	Tomáš Fridrich	Josef Mužátko	6	Josef Havlíček	5(1)
22.	Václav Marek	Jan Adam	6(1)	Stanislav Adam, Ing	5
23.	Josef Karlík	Karel Kafka	6(2)	Josef Potměšil	1
24.	Martin Potměšil	Václav Hanus	4	-----	-
25.	Jakub Svoboda	Josef Remeš	4(1)	Zdeňka Matysková	5(1)
26.	Václav Kvasil	Frant.Bezoušková	2(1)	Jaroslav Dvořák	3
27.	Martin Jonáš, mlýn	František Smetáček	6(1)	Vladimír Hospodka	-
28.		-----		Bohumila Kubátová	6(2)
29.		-----		Josef Klement	7(2)
30.		Antonín Kruml	8(3)	-----	-
31.		Jan Potměšil	7(2)	Vlastimil Potměšil	2
32.		Václav Musil	2	-----	-
33.		Antonín Přenosil	2(4)	-----	-
34.		Jan Lankaš	4	Marie Kotenová	-
35.		Jan Kučírek	4(1)	Václav Šiška	5(1)
36.		Josef Bulánek	7(1)	Vladimír Bulánek	2

37.		Václav Pavlík	6(2)	Vladimír Pavlík	-
38.		Václav Pavlík	6(2)	Marta Bártová	1
39		Antonín Hospodka	5	Jan Miřácký	-
40.		Václav Šiška		Marie Matíásková	-
41		-----		Pavel Beran	5
42.		-----		Jaromír Rasocha	4(2)
43.		Matěj Blažek	4	Hana Ježková	-
44.		Anna Říhová	2	-----	-
45.		Josef Hospodka	6(1)	Stanislav Hospodka	3
46.		Jan Havlíček	7(2)	Jan Havlíček	-
47.		Ignác Petr	7(4)	-----	-
48		Jan Bělohávek	6(1)	-----	-
49		Josef Matějka	3	Václav Halama	1
50.		Jan Zpěvák Antonín Staněk Ant. Potměšil Josef Bergman	5(2) 4(1) 9(3) 3(1)	Josef Uchytíl	1
51.		Marie Macháčková	1	-----	-
52.		František Pleskač Václav Chalupa Marie Zpěváková Martin Piskač	3(1) 2 1 2	Stanislav Hospodka	1
53.		František Stýblo	3	Pavel Novák	1
54.		Václav Hospodka	5	-----	-
55.		Jan Honsa	3	Kulturní dům	-
56.				Jaroslav Dvořák	2
57				Robert Holub	5(2)
	nebydlící v obci učitelé	Frant. Kubátová Josef Mareš Břetislav Dočekal	1 1 1		

Poznámka k domovnímu číslu 50: v roce 1825 sloužilo ještě jako takzvaný deputátní domek pro zaměstnance statku Alžbětín.

Poznámka k číslu 52: jedná se o obecní domek pro chudé obce, většinou to byli občané, kteří celý život někde mimo obec pracovali a na stáří byli dopraveni do své domovské obce, která jim měla zajistit byt a stravu.

Ze seznamu dále vidíme, že obec měla za Josefa II – v letech 1780–1790 jenom 27 obytných domů, ve dvacátých letech minulého století pak už 51 domů. Ke dni 31.12.2000 měla 47 popisných čísel, z toho 35 obydlých, 10 neobydlých, 1 kulturní dům a 1 dům určený k asanaci. Kromě toho měla k tomuto datu obec v evidenci ještě dvě rekreační chaty a 1 rekreační domek.

Kulturní dům v Jilmu

Po sloučení obcí Jilem, Sedletín a Veselá s obcí Kámen byly začátkem devadesátých let vytvořeny poměrně příznivé předpoklady pro uskutečnění dávného přání jilemských občanů – vybudování kulturního domu. Ten měl sloužit jako centrum společenského života občanů spojených obcí. I když střediskovou obcí byl v té době Kámen, rozhodlo tehdejší zastupitelstvo (Místní národní výbor), že bude kulturní dům postaven v Jilmu.

Důvody byly tehdy ekonomické (výstavba KD v Jilmu vycházela relativně nejlépe ze všech místních částí příslušných ke Kamenu), lokálně zájmové (Jilem neměl žádnou obecní společenskou místnost a stejně by se nějaká akce tohoto typu musela uskutečnit) a konečně i lokálně patriotické (tajemníkem MNV v Kameni byl jilemský rodák p. Stanislav Hospodka z čp. 6). Díky shodě příznivých okolností bylo tedy v roce 1983 rozhodnuto o zahájení výstavby nového kulturního domu, který měl vzniknout adaptací budovy bývalé školy. Že provedení tak rozsáhlé akce nebylo vůbec jednoduché potvrdí dnes každý jilemský občan, který tuto akci pamatuje.

Výstavba totiž probíhala jako tzv. „Akce Z“ což zhruba znamená asi tolik: Peníze na materiál se nějak seženou (většinou urputným jednáním na okresních orgánech), mechanizaci poskytne JZD, něco zaplatí obec z rozpočtu a práci provedou občané svépomocí zadarmo. Jak taková akce probíhala v jilmu nejlépe vystihuje kopie zápisu z jednání MNV Kámen, kde se o provedení této akce rozhodovalo.

Z á p i s

ze schůze rady MNV v Kameni konané dne 28. 7. 1983 v 18 hodin v zasedací místnosti MNV

Přítomní členové: Fr. Ort, Hanoldová, K. Ort, Průša, Fanča, Pavlasová, Hospodka

Za OV : Vála, Preisler, Bárta, Ing. Adam, Plodík

Za MVNF: s. Málek

Program:

1. Zahájení
2. Plnění usnesení
3. Výsledky výchovně vzdělávací práce škol a podíl na činnosti SPOZ a plnění JPUVě
4. Projednání a schválení akce „Z“ (neinvestiční) – úprava školní budovy a prodejny v Jilmu
5. Oprava podlahy u pošty v Kameni

6. Pomoc složek NF a občanů při sklizni obilovin
7. Úprava prodejní doby v prodejně Kámen a Jilem
8. Požadavek OV v Sedletíně na vybudování vodní nádrže

Jednání:

1. Předseda MNV s.Ort zahájil schůzi a seznámil s programem.
2. Plnění usnesení: Oprava místních rozhlasů se zabezpečuje. Byl opraven místní rozhlas v Kameni, z Jiříkova byla odvezena ústředna na opravu do Pardubic (podnik – Kovopodnik Pardubice), přezkoušena ústředna v Sedletíně a pro Jilem 2 kusy reproduktorů. Opravy zabezpečuje Kovopodnik Pardubice.
3. O práci škol podal zprávu předseda MNV s. Ort. Práce ZŠ Sedletín je velmi dobrá. ZŠ se podílí při zabezpečování úkolů SPOZ. Kulturní program při vítání občánků pomáhají zabezpečovat pionýrské organizace SSM v Kameni s vedoucími skupin. Velmi dobře pracují pionýrské organizace v Kameni i v Sedletíně pod vedením schopných vedoucích. JPKVČ se plní podle plánu.
4. Předseda OV v Jilmu s. Ing. Adam se ve své zprávě zabýval opravou a rekonstrukcí školní budovy a úpravou prodejny, která je ve školní budově umístěna v akci „Z“ – neinvestiční. Přečetl souhlas ONV k zahájení prací, který je podmíněn projednáním v Radě místního národního výboru. Projekt je hotov. Práce byly začaty. Na veřejné schůzi OV v Jilmu konané v loňském roce byla tato akce projednána a schválena. Všichni občané se zavázali pomoci prací na rekonstrukci. Občané byli rozděleni do 8 skupin, každá skupina má svého vedoucího, který zodpovídá za organizaci a bezpečnost práce.

Seznam pracovníků v jednotlivých skupinách:

1. Vedoucí skupiny Josef Blažek - Pavel Prchal
Miroslav Pleskač
Pavel Hospodka
Josef Potměšil
2. Ing. Stanislav Adam - Václav Prchal
Karel Smetáček
Vít Zachariáš
Karel Hospodka Ml.
3. Václav Průša - Josef Uchytíl
Richard Smetáček
Jaroslav Bělohávek st.
František Semrád
4. Stanislav Hospodka č.6 - Stanislav Míchal
Bohumil Rasocho
Jaroslav Bělohávek ml.
Karel Hospodka st.
Milan Klement

5. Karel Petr - Bohuslav Prchal

Pavel Halama
Jaroslav Blažek
Jaromír Semrád

6. Josef Holub - Jaromír Rasocha

Bohuslav Bárta
Vladimír Bulánek
Stanislav Hospodka č. 45

7. Josef Klement - Josef Havlíček

Ladislav Fejfar
Jaromír Málek
František Bulánek
Pavel Beran

8. Vlastimil Potměšil (skupina rodáků jilemských, kteří bydlí v bytovkách v Sedletíně a dobrovolně se do skupiny přihlásili)

Vlastimil Šiška
Jaroslav Šiška
Bohuslav Málek
Vladimír Pavlík
František Pavlík
Václav Halama
Jan Havlíček

Hlavní vedoucí stavby : Václav Šiška ml.
Skladník : František Blažek

Vedoucí jednotlivých skupin zajišťují organizaci práce na staveništi, dbají bezpečnostních předpisů, vedou evidenci brigádnických hodin, zajišťují občerstvení a koordinují postup prací s vedoucím stavby. Veškerý materiál a nářadí vydává skladník.

Zde je k zápisu z jednání MNV přiložena kopie protokolu o schválení akce Okresním národním výborem v Havlíčkově Brodě:

Schválení zařazení akce ze dne 5. 7. 1983 pod čís. jed. výst. 1983-Mi jeho obsah: Schválení a zařazení neinvestiční akce „Z“ – oprava, rekonstrukce a modernizace bývalé školní budovy v Jilmu, je jako součást volebního programu 7. pětiletky.

Na základě žádosti a předložené dokumentace projektové schvalujeme a zařazujeme výše uvedenou akci do neinvestiční části akce „Z“.

Akce je zařazena k zahájení v roce 1983 za těchto podmínek:

1. Souhrnný rozpočet je dělen na tři části následovně:

a) Objem modernizace a rekonstrukce nesmí činit více jak 50% pořizovací hodnoty ZP (Po dokončení stavby bude o výši rozpočtových nákladů modernizace a rekonstrukce zvýšená hodnota základního prostředku – Z 23 odst. 3, vyhl. č. 162/80 sb.)

b) náklady na opravu

c) celkový rozpočtový náklad

2. Materiál musí být nakupován zásadně za maloobchodní ceny

3. Radou MNV bude jmenován pracovník odpovědný za vedení stavby a pracovník zodpovědný za evidenci a uskladnění materiálu

4. Stavba bude zahájena v červenci 1983, termín dokončení musí být nejpozději do 3 let ode dne vydání tohoto povolení

5. Stavba bude zajišťována v maximální míře bezplatnou prací občanů. Z celkové hodnoty 769 tis. Kč musí úspora bezplatnou prací činit 230 tis. Kčs.

6. V rámci schváleného rozpočtu lze proplácet mzdy do výše 30% finančních nákladů stavby po odpočtu nákladů za práce prováděné dodavatelsky ve fakturovaných cenách.

7. Schválení rekonstrukce, modernizace a opravy tohoto objektu podléhá závaznému projednání na úrovni rady NV, ve kterém musí být v zápise z jednání vyjádřena záruka, že akce bude v daném termínu a maximálně v rozsahu přidělených prostředků dokončena. Bez tohoto zápisu je vydaný souhlas neplatný

Vedoucí odboru výstavby

a územního plánování ONV

Josef Kadlec

Zápis pak pokračuje dalšími projednávanými body

Poněvadž nebyly připomínky k zahájení stavby, předseda MNV s. Ort dodal:

„Občanský výbor v Jilmu má dobře zabezpečeny podmínky pro povolenou akci a jsou předpoklady k zahájení i že stavba bude v termínu a řádně ukončena v rozsahu přidělených prostředků“. Nechal hlasovat o zahájení akce. Se zahájením souhlasili všichni přítomní.

5. Oprava podlahy u pošty Kámen – desky na podlahu se použijí z místní školy. Projedná se se s. Krontorádem a s. Fialou.

6. Pomoc pro místní JZD ve žňových a podzimních pracích se bude poskytovat podle potřeb a požadavků JZD ze složek NF a občanů.

7. Za účelem úpravy prodejní doby v prodejně Kámen a Jilem byl poslán požadavek na ústředí Jednoty v Havlíčkově Brodě. Poněvadž dosud žádosti nebylo vyhověno, bylo rozhodnuto žádost urgovat.

8. Požadavek OV Sedletín o vybudování vodní nádrže: Bude proveden předběžný průzkum vodních zdrojů.

9. Různé: Byl projednán došlý poukaz ze Staviv v Hradci Králové na 150 desek

vlnitého eternitu 250 × 90 cm včetně hřebenáčů a šroubů. Poněvadž požadavek na poukaz byl projednáván od pololetí 1982, byl eternit nakoupen ve stavebninách Čáslav. Využití poukazu zajistí předseda MNV s. Ort.

Usnesení:

1. Zahájení akce „Z“ – neinvestiční rekonstrukce a oprava školní budovy v Jilmu

2. Oprava podlahy na poště

3. Zabezpečení pomoci místnímu JZD ve žních

4. Projednání úpravy prodejní doby v Kameni

5. Průzkum vodních zdrojů pro vodní nádrž v Sedletíně.

Zapsal : Hospodka

Z příloženého zápisu je zřetelně patrné, jak náročnou a komplikovanou záležitostí bylo v té době provedení takové akce. Nebyly peníze, stavební materiál byl na poukazy, stavební firmy, které by stavbu provedly dodavatelsky neexistovaly, mzdy se mohly vyplácet jen velmi omezeně atd. Přesto se jilemští občané do stavby pustili a za cenu ohromného množství brigádnických hodin skutečně adaptaci bývalé školní budovy na kulturní dům, pohostinství a požární zbrojnici provedli.

Na obrázcích na následujících stránkách jsou záběry přímo ze staveniště z roku 1984.

Staveniště vnitřku velkého sálu

Staveniště – pohled od jihu

Velký sál – napojení na původní budovu školy

Západní strana původní budovy školy zůstala zachována

A takhle vypadá kulturní dům v současnosti

S výstavbou kulturního domu v Jilmu souvisela i likvidace původní hasičské zbrojnice z roku 1911, která stála v zatáčce silnice uprostřed vsi a byla spojena s přístřeškem, který sloužil jako autobusová čekárna. Umístění této stavby nevyhovovalo z hlediska bezpečnosti silničního provozu a její stav vyžadoval neodkladnou rekonstrukci. Proto bylo rozhodnuto, tuto budovu zbourat a novou zbrojnici začlenit do projektu KD. To se díky vtipně vypracovanému projektu architektem Röhrichem také uskutečnilo, a nová požární zbrojnice je v suterénu zadní části KD.

Původní hasičská zbrojnice, která byla po vybudování KD zbourána

Ekologie

Nutnost zúrodňování dalších a dalších kusů dosud nevyužitě půdy vedla k nepříznivým změnám v ekologii. Byly pokáceny ojediněle stojící stromy, vysekávány takzvané remízky, odstraňovány suché meze, pole byla spojena v lány a vydatně hnojena. Zvěř ztratila úkryt před škodnou i před nepohodou, některé druhy zahynuly vlivem jednostranné stravy z obrovských lánů, zanikly některé planě rostoucí rostliny. Na katastru obce Jilem to jsou rostliny:

Podbílek (hnilák) – rostlina tmavých smrkových lesů

Rosnatka – drobná masožravá bylina bažinatých luk

Vemeník – vřes a hořec dřive tu hojně rostoucí na kopci „Podhoří“

Vachta třílistá – rostla v potůčku tekoucím od „Hutí“

Zeměžluč – hojně se vyskytující na skalce „Opuce“

Moruše – jediný exemplář rostl u zdi nyní zbořených hutí

Z drobných obyvatelů polí téměř zmizeli skřivani, jejich hnízdečka bývala na úbočí hlubokých cest na „Prúhoně“ a „Umlří“ cestě k Čachotínu, z polí mizí dále koroptve a nejsou již vidět ani poštolky lovící hraboše.

Lesy zarůstají černým bezem a ostružiním, velmi málo se vyskytují hříby a dřive za vlhkých let velmi hojně houby lišky. V důsledku vysoce intenzivního zemědělství v osmdesátých letech a pravděpodobně i vlivem průmyslových exhalací se mimo jiné rozšířila i zhoubná choroba stromů – grafioza, které podlehy jilmové porosty téměř v celé Evropě. Epidemii této choroby tak koncem osmdesátých let podlehy také poslední exempláře jilmů na území obce, mezi nimiž byl nejvýznačnější jilm rostoucí osamoceně na návrší „U ložku“, který byl jako orientační bod viditelný až ze vzdálených Železných hor. Na jeho místě byla před několika lety vysazena malá lípa, která snad bude mít příznivější osud.

Jilem ve světle historie a ekologie, čili co zmizelo a co před našima očima odchází.

Jilem byl nejen dobře organizovanou obcí, ale dával možnost obživy všem svým obyvatelům. Panské dvory dávaly možnost obživy zemědělským dělníkům, kteří pracovali v zimě jako dřevaři, bylo potřeba připravit zásoby dřeva pro sklárnu, jiní zase pracovali jako cihláři. Živili se tu jako samostatní řemeslníci nebo malí podnikatelé: tkadlec, krejčí, obuvník, truhlář, tesař, kovář, zedník, krčmář, sklář, ovčák a dokonce i knihař. Samozřejmě, že měla obec i svého rychtáře a obecního sluhu. Tak vidíme obec ve světle dvou minulých staletí. Základním povoláním však tu bylo zemědělství, ať už pracovali zemědělci na svém nebo jako dělníci.

Ano, Jilem byl soběstačná obec, vždyt měl i svůj průmysl. Bylo to sklářství. Sklářství dalo také jméno té části obce, kde bylo provozováno, byla to Huť sv. Josefa (název podle kamenné sochy tohoto svěťce, která stála před jedním z deputátních domků sklárny a nyní je umístěna při silnici do Chotěboře u domku pana Berana). Kdy tato huť vznikla, nevíme, v „Berní rule kraje Čáslav“ z roku 1653 ještě o ní není zmínka, musela tedy sklárna vzniknout někdy během 17. století. Zřejmě byla na tehdejší dobu výnosná, když měla svého povozníka, který dovážel sklo do Jihlavy. Sklárna vyráběla barevné sklo, v kostele v Čachotíně ještě najdete lustr z tohoto skla, jinak snad jen tu a tam po vsi se najde nějaký předmět vyrobený v „Hutích“, jak se tato část obce se sklárnou jmenuje a po dešti můžete ještě nalézt úlomky skla na políčkách bývalých sklářských dělníků, deputátníků.

Sklárna již nestojí, pro značnou zchátralost byla rozbořena, aby tu někdo nepřišel k úrazu, když se zdi počínaly rozvalovat po vystěhování posledního majitele Jaroslava Jermana. Sklárna byla jednopatrové stavení, v přízemí byly pece, tam se přiváděla také voda z nedaleké studny trkačem. Ten pracoval velmi spolehlivě, a kdo tudy šel, slyšel jeho pravidelný kovový cvakot. Po združstevnění kdosi trkač odmontoval a odnesl. První patro sklárny bylo obydleno dělníky. U sklárny byl byt pro sklářského mistra, je to přízemní domek se dvěma byty, na domku je věžička, odkud zvonek svolával skláře do práce. Naproti vedle sklárny byl takzvaný „kontribučenský špýchar“, kam měli zemědělci odevzdávat část své úrody pro dobu neúrody, po případě jako zásobu na setí. Také tento špýchar již nestojí, byl zbourán ve 20. letech po parcelaci, kdy ztratil svůj účel. Budova byla prostorná, vždyt měla sloužit více obcím, byla pevně stavěná a z jejich trámů si místní občané dali řezat prkna. Jistě by byla dobře sloužila i JZD jako silo. Naproti sklárně u silnice je veliká stodola, je podsklepená. Stodola dlouho sloužila JZD, nyní byla v restituci vrácena synovi původního majitele, panu Jermanovi.

Písek do sklárny se získával drcením křemene z místních zdrojů, drcení bylo prováděno ve stoupách u rybníku na řece Sázavce. Když počínalo být křemene nedostatek, vozil ho podnikatel z Malče, na topení bylo získáváno dříví z místních vrchnostenských lesů. Zde jako nájemce pracoval také zakladatel známých skláren na Sázavě – Kavalír, jak nás o tom přesvědčuje vyprávění jeho ženy (kniha „Paměti babičky Kavalírovny“). Barevné sklo potřebovalo svého mistra pro sestavu „flusu“, přísady do taveniny. Tento „flusař“ bydlel v obci, jak se zdá naproti stavení povozníka Pešouta. Sklárna byla zrušena po roce 1853 pro nemožnosti konkurence se závody umístěnými blíže železniční dopravy. Rybník Stupník, kde stály stoupy na drcení křemene, sloužil po zrušení sklárny a stoup ještě po nějaký čas svou pohonnou silou pile na řezání prken. Nyní již není po tomto zařízení ani památky.

Asi 0,5 km dále po proudu říčky Sázavky je další velký rybník „Mlýnský“ obyvateli obce zvaný „Mlejňák“. Zde byl původně mlýn, který sloužil obyvatelům obce, ale protože dále po proudu Sázavky je další velký rybník („Jířkovač“) a u něho byl mlýn, kam se dalo dobře jezdit, zrušila vrchnost mlýn na rybníce „Mlejňáku“ a zřídila tu myslivnu, nedaleko u Stupníka pak postavila Hájenku. Obě stavení již nestojí, byla zbořena. Škoda je zvláště myslivny, která dosud mohla sloužit rekreaci. Myslivnu dal rozbořit Rybářský svaz.

Vraťme se ale od říčky Sázavky do obce Jilmu a jděme k jihu. Cestou mineme několik naspů – poznáme, že jsou to hráze bývalých rybníků a přijdeme k rybníku „Rákosníku“. Na jeho hrázi stojí bývalý obecní domek pro chudé občany, nyní tu bydlí bývalý cestář Stanislav Michal. O kousek dál je u rybníka malá zahrádka, kdysi tu bývalo stavení, říkalo se mu „Pazderna“, nebo jak se dále na Železných horách jmenuje „suška“. Jsme v obci, kde měli hospodáři smysl pro kolektivní práci, společně tu sušili a třeli len. Dále na Železných horách mívali hospodáři sušky jen pro sebe a sloužily často za nedůstojná obydlí výměnkářům.

Zaměříme nyní k Jilmu z jihu, směrem od Lysé. Jilemský katastr tu začíná lesem Stříteře. Zde stávala osada, která měla stejný účel jako osada Stříteře na Železných horách a byla částí střezeneho prostoru kolem obou větví Liběcké stezky, dalšími strážnými body byl kopec s kostelíkem v Borové a hrad Lipnice. Osada Stříteř (správně Střítež – od slova střeziti) byla zničena za třicetileté války a nebyla již nikdy obnovena. Ještě před padesáti lety tu byly v lese tarasy, které snad měly být její částečnou ochranou, byly tu zbytky budov a hromady srovnaného stavebního kamení, vše již nenávratně zmizelo, bylo upotřebeno při stavbách. Také místo, kde se říkalo „Na kamení“ a kde bývalo nejvíce borůvek, je bez kamene, ten odvozil Antonín Piskač na stavbu svého domku. Vše zakryl mladý les. Podíváme se ještě pod les u cesty, je tu louka, říkalo se tady „Na Americe“, byl to chudý travní porost a mezi trávou a mechem se tu a tam objevila „rosnatka“ drobná masožravá rostlinka. Jak se zdá, vzdala se tohoto místa, či lépe řečeno, hnojení luk ji vyhubilo. Chtěli bychom se ještě poohlédnout po podbílku, lidově „hnílačku“, jehož něžné nafialovělé stonky se stejně zbarvenými kvítky tu vyhlídaly z půdy postlané jehličím. Nenalézáme, les již není tmavý, ale je řídký a světlý, půda je porostlá keří černého bezu a ostružin, kde je vlhko, jsou koberce kyselého jetýlku – šťavele. Vyjdeme konečně z lesa Stříteři, kdysi tu vedla ke vsi hluboká úvozová cesta, z jejich svahů porostlých vonící trávou vyletovali v době vegetace skřivani. Skřivani se objeví jen velmi zřídka, jejich životní prostředí mizí. Zemědělci si udělali novou cestu rovným polem, nevešli by se s traktory do úvozu a postupně z ní udělali asfaltovou vozovku, která v současné době nejenže usnadňuje přístup k polím a lesům na jihu obce, ale též značně zkracuje jízdu do Havlíčkova Brodu.

Podívejme se ještě na nedaleké Podhoří, kopec ležící asi 250 m nalevo od naší cesty. Kdysi tu bylo několik meziček, kterými jsme mohli na Podhoří dojít. Dnes je tu družstevní lán od lesa až ke vsi. Musíme tedy k Jilmu a odtud teprve druhou cestou na Podhoří. Doufáme, že tu nalezneme po staru koberce růžového vřesu, stvolý bílého vemeníku, nebo fialové keříčky hořce, či veliké terče květních úborů pupavy. Zapomínáme, že zemědělci nelitují umělých hnojiv, a ta že zúrodňují i půdu kamenitého Podhoří. Všude se tu rozrostl černý bez, rostlina, o kterém kořenářky říkaly: „Před kamilkami (hefmánkem) smeknout, před bezem kleknout“, tak cenily bez jako léčivou rostlinu, ale zde vytlačuje a zastíňuje to, co hledáme. Jak dlouho bude trvat, než krásné rostliny horských stráni zmizí a naše děti se o nich budou dovídat jen z učebnic!

Pojďme nyní dále k severu. Obejdeme Jilem po západní straně, hledáme místo lidově tu jmenované „Na opuce“, rostou tam ještě léčivky, nejhledanější z nich zeměžluč. A jak se daří hořkému jeteli v potoce pod Hutěmi, vachtě třílisté? Bohužel i ta nenávratně zmizela. Rozhlížíme se kolem, ať se díváme odkudkoliv, všude veliké lány ošetřené proti plevelům a vyhnojené umělými hnojivy. Všude krásná úroda, ale něco ti schází, nečirikují tu koroptve, nad lány nevisí nepohnutě poštolka, nešvitoří tu vlaštovky, dříve nezbytné obyvatelky chlévů. Příroda nám odchází před očima. Podíváme se ještě k říčce Sázacce za chřástalem, tady jsme zle překvapeni, chřástala tu neuslyšíme, říčka je meliorována, porosty olší kolem byly vykáceny, koryto napřímeno, tak již se tu s chřástalem nesetkáme, ale ani jiní drobnější zpěváčci nebudou mít, kam usednout. Zmizeli i raci. Budeme umět nahradit škody, které někdy dost neuváženě na svém okolí napácháme? Je to náš dluh, měl by být splacen!

Vzpomínáme, jak to všechno začalo. Byli jsme těžce postiženi druhou světovou válkou. Bylo nutno živit národ, bylo třeba dovážet potraviny a suroviny. Za vše se muselo platit. Mohli jsme platit jen průmyslovými výrobky. Bylo třeba soustředit co možno nejvíce lidí do průmyslové výroby, bylo třeba obsadit pohraničí. Odkud bylo možno čerpat lidské rezervy? Jenom z venkova. Lidí na venkově přirozeně ubývalo, zemědělci museli sáhnout po industrializaci zemědělství, aby to mohli udělat, museli se ke společné práci spojit, zemědělská družstva se stala nezbytností. pro práci s těžkými mechanismy bylo potřeba vybudovat nové možnosti, vytvořit lány, kde by se dala zemědělská technika využít. Samozřejmě, že tento postup přinesl určité těžkosti a je jen na nás lidech, abychom vyvodili nové závěry z ekologických důsledků a škody na přírodě napravili.

Někde se to již daří, někde na to nepomyslili ke své vlastní škodě. Nová doba nabídla také nové možnosti, bylo jich třeba využít. Daly se splnit sny předků – jedním takovým snem v Jilmu bylo vybudování společného vodovodu.

Vodovod

O jeho výstavbě se začalo jednat na schůzích MNV už v roce 1969. Jeho plány byly v hlavách všech opravdových hospodářů dávno před tím, šlo však o to, kde vzít pro vodovod finanční prostředky. Teprve sloučení obcí Sedletín, Veselá a Jilem poskytlo řešení. Spojením finančních prostředků obcí i iniciativy lidí za aktivní pomoci tehdejšího MNV, obratně vedeného tajemníkem p. Hospodkou, byly vytvořeny předpoklady k dovedení takového díla do konce. Všichni občané si pamatovali, jak sucho v roce 1947 trápilo, tehdy vyschly obecní studny až na jednu a odběr vody na rodinu a den směl činit jen dvě vědra. Všichni se s chutí dali do práce. Nejdříve bylo nutno nalézt vydatný pramen. Ten byl hledán v Hutích, Na pastvišti pod Podhořím, na lukách u cihelny a jinde. Nakonec se jako nejlepší projevíly prameny ve Chvalíkově, to je místo, kde se stýkají severní hranice katastru jilemského a sedleckého. Po ověření, že vody bude pro všechna tři obce dost, podal MNV v Sedletíně žádost o povolení k výstavbě vodovodu v akci „Z“.

Žádost bylo projednána odborem lesního a vodního hospodářství na MNV v Sedletíně 2. dubna 1975 a povolení k výstavbě vodovodu bylo vydáno ONV v Havlíčkově Brodě 30. 5. 1975.

Stavba, vzhledem k tomu, že se jednalo o práce v akci „Z“, byla skončena za tři roky po zahájení a její kolaudace provedena 20. 6. 1978. Náklady na stavbu podle státní banky československé od počátku výstavby:

věcné – 1 276 264, 08 Kčs; osobní – 438 741,25 Kčs

Následuje opis zápisu o skončení stavby

Místní národní výbor Kámen, okres Havlíčkův Brod

Zápis o ukončení stavby prováděné v akci „Z“

Akce schválená 23. 9. 1974 radou ONV v Havlíčkově Brodě

Název akce: Veřejný vodovod Sedletín (Sedletín, Veselá, Jilem)

Akce zařazená do plánů ONV dne 28.12.1974 pod číslem 532

Stavební povolení vydáno ONV dne 30. 5. 1975 pod číslem jed. Vod. 986/75 - Ji

Plánovaná hodnota díla 2 688 000,– Kčs

Plánované náklady 1 747 000,– Kčs

Z toho plán. os. náklady 510 000,– Kčs

Zahájení akce 05/75

Dokončení 06/78

Vytvořená hodnota díla, hlava I – IX SR 2 688 000,00

hlava II – VIII SR 2 496 000,00

Skutečné náklady celkem 1 715 000,00

Náklady provedené dodavatelským způsobem -----

Z toho dodavat. staveb. organizací	-----
Proplacené osobní náklady	438 741,25
Počet odpracovaných hodin celkem	56 000,00
Z toho zdarma	15 000,00
Na skutečné náklady připadá z hodnoty díla v %	68,7%
Akce kolaudována dne 30. 6. 1978, předána do užívání dne 1. 9. 1978	
Vzata do evidence základních prostředků dne 6. 9. 1978 v hodnotě 2 688 000,- Kčs	
Stavba zůstává majetkem MNV v Kamení	
V Kamení 17. 5. 1978	Razítko, podpis MNV

Zápis o skončení stavby vodovodu prováděné v akci „Z“ byl proveden na místním národním výboru v Kamení, neboť se mezitím bývalé obce Sedletín, Veselá a Jilem spojily s obcí Kámen do velkého administrativního celku se sídlem v Kamení, kde bylo také sídlo společného JZD.

Že výstavba vodovodu v Jilmu, Sedletíně a Veselé byla velmi prozřívým počinem tehdejších zastupitelů se velmi příznivě projevuje v současné době, po více jak dvaceti letech. Vodovod slouží bez velkých nákladů dodnes, voda je stále velmi kvalitní a především její cena ve srovnání s ostatními obcemi je velice nízká.

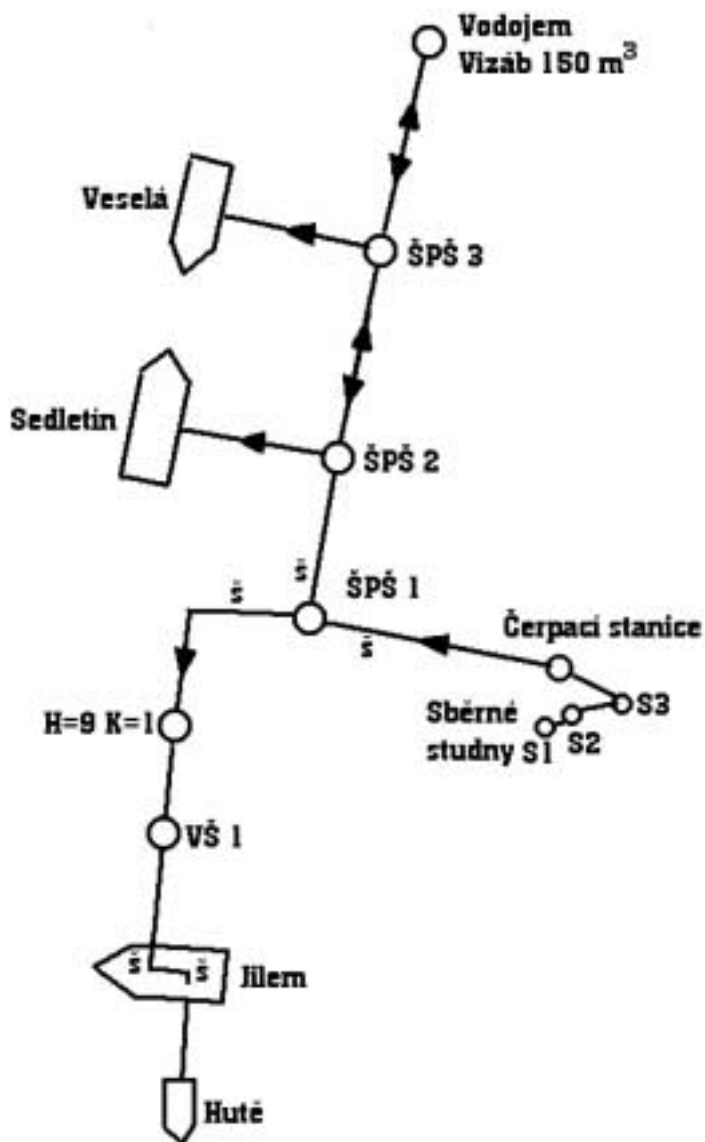
Schématický náskres uspořádání vodovodu je na následující stránce

Tak to je část splátky na dluhy životnímu prostředí. Druhou částí je plynofikace obce, o které píšeme v další části Almanachu.

Záběr z výkopu rezervoáru na kopci Vizáb

Vodovod Jilmu, Sedletina a Veselá

Rybníky, kaplička, socha sv. Josefa v Hutích, kulturní dům

Pomístné názvy pozemků jilemského katastru Ve světle historických záznamů a statistiky

Jilemské rybníky

Na katastru obce Jilem jich prý bylo třicet, do dnešních dnů se zachovaly jen 4. Jsou to počínaje od jihu k severu, v obci samé:

Včelákův rybníček (nyní již téměř zaniklý)

Hospodkův rybník

Židovna

Rákosník

Bývalá hasičská zbrojnice s čekárnou a částí Hospodkova rybníku a Nohavky

Hospodářsky je využíván Rákosník, toho času jej užívá Rybářský svaz. Mimo obec na toku říčky Sázavky leží rybník Stupník, kdysi vyžívaný pro pohon stoup při drcení křemene a rybník Mlejňák, jeho voda sloužila k poho-

nu mlýnského složení (mlýnských strojů), později mlýn ztratil možnost konkurence s dalším větším mlýnem v Jiřkově a budova sloužila jako lesovna.

Ostatní rybníky byly vypuštěny a jejich dna sloužila jako louky, bývalé hráze jsou ještě dobře zachované na louce a v lese v Bouči a na lukách Na dolech. V současnosti jsou zase na některých místech v okolí obce rybníky obnovovány. Jiný osud pak stihl ještě rybník Nohavku, ležící hned vedle silnice pod Hospodkovým rybníkem. Ten byl v devadesátých letech zavezen a na nově vzniklém pozemku bylo vybudováno hřiště s tenisovým kurtem.

Kaplička

Díváme-li se na Jilem z hlediska kulturně historického, nesmíme vynechat ani jilemskou kapličku. Její původ se nám bohužel nepodařilo v historických pramenech vystopovat, ale předpokládáme, že její základy pocházejí ze středověku. Do současné podoby byla přestavěna pravděpodobně někdy na přelomu 19. a 20. století. Je zasvěcena svátku Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.). V dochovaných písemnostech je zmínka pouze o zvonu v kapli, který byl za první světové války zkonfiskován pro válečné potřeby a znovu nainstalován ve dvacátých letech 20. století. Od té doby kaplička nedoznala podstatných změn. Dodnes slouží jako zvonice, odkud se zvoní „umíráček“ za zesnulé občany Jilmu a jako kaple při pouťových bohoslužbách.

Socha sv. Josefa

Socha sv. Josefa byla umístěna ve výklenku deputátního domku v Hutích při silnici do Chotěboře. Byla to barokní socha a majitel dvora Hutí ji po zavření sklárny v 60. letech minulého století dal převézt do parku u zámku v Chotěboři. V Hutích byla postavena nová socha, při přestavbě domku ji dal jeho majitel do upraveného výklenku na svém pozemku blíže k silnici. Nyní je silně poškozena

Čekárna

K bývalé hasičské zbrojnici z roku 1911, která stála v zatáčce silnice uprostřed obce byl v padesátých letech přistaven přístřešek, jehož jedna polovina sloužila jako sběrna mléka od soukromých zemědělců a druhá polovina sloužila jako čekárna na autobusy. Protože po vzniku JZD přestala sběrna mléka plnit svou funkci a přístřešek začal postupně chátrat, bylo v roce 1968 rozhodnuto o jeho zbourání. Tehdy byla za svépomoci občanů a z prostředků MNV vybudována nová autobusová čekárna nedaleko od silnice na okraji parčíku před čp. 2. Byla kolaudována v roce 1969.

Na vedlejším obrázku je stejný pohled jako na obr. str. 112, ovšem z roku 2000. Zde je názorně vidět, jak se změnila návěs za posledních více než 30 let (obrázek na str. 112 byl z roku 1966). Z tohoto pohledu je nová čekárna v dolní části obrázku.

Jilem ve světle historických záznamů a statistiky

Autor:

Dr. Antonín Profous

„Místní jména v Čechách“ – díl 2., strana 118

První zmínky o Jilmu:

1318 Marinus de Zgylma

1464 in Gylmie et in Gitkowie

1542 Mikuláš Štítný ze Štítného dědí v Gilmie tvrz, poplužný
dvuor a ves celú

1636 tvrz a město Chotěboř

Handwörterbuch der Landeskunde des Königreich Böhmen, Prag 1845

Překlad: Gilem se samotou Huť sv. Josefa, skelná huť Jilem, myslivna
s mlýnem, mlýn na drcení křemene. Vesnice s dvorem, šafářem a výčepem,
43 domy, 363 obyvatel, 1 židovská rodina

Zevrubný popis rozdělení země Království českého, oznámeno nařízením ze
dne 9. 12. 1854

Kraj Čáslav – Jilem, jiter 1 120, sáhů 1073, fara Čachotín, obyvatel 281

Václav Kotyška „Úplný místopisný slovník Království Českého 1895

Jilem, katastrální i místní obec 6,45 km², 53 domy,
325 Čechů

Aloidní dvůr 69,04 ha a mlýn s pilou svobodného pána
Dobřenského

Samoty: Hyláky, Kyspach a Stupník

Lomy na křemen

Statistická hlášení	Rok	Obyvatel	Domů
	1850	281	-----
	1869	311	43
	1880	305	52
	1890	325	53
	1900	311	52
	1910	300	55
	1921	303	54
	1930	250	55
	1960	201	----
	1970	174	39

Nahore uvedené záznamy jsou podle dokladů uložených ve státním archivu Praha, ostatní data lze vyčíst v kapitolách: Jilem za panství feudálů, berní rula, josefínská fassa, první světová válka a Jilem po první světové válce.

Ve dvacátých letech minulého století byl Jilem i na pohlednicích

Na následující stránce jsou dochované pomístné názvy tratí pozemků katastru obce Jilem v přibližných místech katastru. Jsou zde uvedeny jen proto, aby nebyly zapomenuty, dnes je katastr rozdělen zcela jinak, názvy odpovídají umístění jednotlivých lánů a nemají s bývalými názvy nic společného.

U řeky	Občiny	U řeky	U řeky	U Remara	Mlýnský rybník
U remízku	Široká	Občiny	Dymáky	U mlýna	
			U náhonu	Březiny	U mlýna
Kamenná	Březiny		Pod břízami		
			U březin	Klenek	Černovská Černovská
Les Chvalíkov	U březin				Les Liškovec
	Les Chvalíkov				Na pasekách
Privrata			Na přičce	Klenek	Na býkovce
	Chvalíkov	Párnice			Za Pavlíkovými
	U dubu	V loučkách			
	U svodnice	U kamene		Dola	Dola
	Opuka			Jičinka	Les Parachta
U	U marastu			Na jičince	Parachta
sedle	U ložku		Na přičce	Na Křižni	Hadovna
ckého				Okrouhlik	Louka zákouti
dvořa		Kočičina			
		Za humny		Na přičce	
		Za palouky		Dola	Pod Hutěmi
		Za humny	Jilem	Losa	U špejcharu
Pod zahrady		Za Průšovými		Rybník	Cebiny
				Rákosník	Za pastoušky
					Hutě Za Hutěmi
	Pod zahrady	Na přičce		U křižku	Na
				Pole Za sady	Stružnáku
	Na pastvišti	Podhoří		Louky Za sady	U Huti
				Za Včelákovými	
Les	U lopaty			U Chaty	U lipky
					Stříteře
					Ve Stejdochu
Pod horou				U vrby	Na Harfě
		Stříteře		U cihelny	Malá Harfa
	Boučí			Louky	Stříteře
Jandovky					Louka na Blažkovém rybníku

Jilem na přelomu tisíciletí

Politický a společenský vývoj v naší vlasti v devadesátých letech minulého století se poměrně hluboko dotkl i života v obci Jilmu. Se zánikem socialismu, rozpadem Československé socialistické republiky a nástupem nové vlády se i v malých obcích objevily nové možnosti jejich rozvoje. Občanům začal být vrácen vyvlastněný nebo násilně združeněný majetek, do majetku obcí se vrátil i bývalý obecní majetek, jako byly budovy, lesy a pole. Obce dostaly možnost nového správního uspořádání na základě svobodného rozhodnutí občanů.

Nejinak tomu bylo i v Jilmu. Občané se rozhodli odtrhnout se od společného správního celku Kámen spravovaného až do roku 1990 Místním národním výborem v Kameni a vytvořit znovu samostatnou obec Jilem s vlastní správou – obecním zastupitelstvem. Nový samostatný Jilem vznikl po komunálních volbách 24.11.1990 a do čela obce bylo zvoleno sedmičlenné zastupitelstvo, složené z těchto občanů:

Ing. Stanislav Adam – starosta
Stanislav Hospodka – zástupce starosty
Josef Uchytíl – hospodář
Marta Bártová – vedení evidence obyvatel
Jaroslav Bělohávek – člen
Josef Holub – člen
Václav Průša – člen
Václav Šiška – člen

Održení obce Jilem od Kamena předcházela řada jednání. Nejdříve proběhly dvě veřejné schůze s občany Jilmu (22. 12. 1989 a 8. 2. 1990), kde bylo osamostatnění Jilmu občany podpořeno. Dále k jeho uskutečnění dopomohlo i to, že mez Jilmem a Kamenem se osamostatnila obec Sedletín-Veselá a tím vlastně došlo i k faktickému odtržení obcí od společné hranice. Po několika jednáních na Okresním národním výboru v Havlíčkově Brodě i na Místním národním výboru v Kameni bylo osamostatnění obce odsouhlaseno ONV 17. 9.1990 společně s dalšími 38 obcemi okresu. Poslední volby do MNV samostatného Jilmu před sloučením se konaly v roce 1960. Tehdy byly do MNV zvoleni Miroslav Pleskač – předseda, Rudolf Zachariáš – tajemník, Václav Málek, Jan Potměšil, Josef Pavlík, Václav Průša, Bohumil Rasocha a Stanislav Hospodka, kteří řídili obec do r. 1963, kdy byl Jilem sloučen nejdříve se Sedletínem a později s Kamenem. Sloučení trvalo 27 let.

Před nové zastupitelstvo byly postaveny nové úkoly – vyrovnat se s administrativou samostatné obce, vyřešit optimální hospodaření s majetkem

obce a zajistit obci další rozvoj. Nové zastupitelstvo se své úlohy ujalo velmi zodpovědně. Největší rozvojovou akcí, která před něj byla postavena, byla plynofikace obce. Tato akce byla zahájena projektovou přípravou na podzim v roce 1997 a za necelý rok, na podzim 1998 byl plyn do jilemských domácností spuštěn. Akce se samozřejmě neobešla bez finančních prostředků, kterých obec neměla potřebné množství, a tak muselo obecní zastupitelstvo přikročit k půjčce od České spořitelny na částku 600000 Kč. Tyto prostředky společně s obecními penězi posloužily k vybudování redukční stanice a rozvodu plynu po obci. Obec má tak od roku 1998 všechny domácnosti plynofikované, což je jedna z dalších splátek na dluh životního prostředí

Redukční stanice plynu – je na konci obce směrem na sever u cesty k Vepříkovu

Jednou z dalších, velmi záslužných akcí nového obecního zastupitelstva bylo vyasfaltování původně polní cesty na jih, do Lysé, odkud již vedla silnice do Havlíčkova Brodu. Zprůjezdněním této komunikace se zkrátila cesta do Havl. Brodu nejméně o 7 km, což při současném způsobu cestování osobními automobily nejen zlevní dojíždění pro občany, ale také přispěje ke zmenšení zatížení životního prostředí. I tuto akci jilemských můžeme považovat za malou splátku na dluh životního prostředí.

Počet obyvatel obce a jeho vývoj za posledních 80 let

Z dostupných dokladů se zachovaly i některé zápisy a protokoly o počtech obyvatel v Jilmu od dvacátých let minulého století. První věrohodný záznam máme ze sčítání lidu k 15. únoru 1921. Zde jsou uvedena jednotlivá domovní čísla a jmenovitě i jejich obyvatelé. Uvádíme zde zkrácený opis tohoto záznamu:

Č.p.	Uživatelé	počet osob
1	Blažkovi, Štastní, Válová	7
2	Hospodkovi, Blažková, Klementová, Šrámek	5
3	Smetáčkovi, Dolejší, Machková	6
4	Hazukovi, Zachariášovi, Musilovi, Sýkora	8
5	Piskačovi	6
6	Jindrovi	3
7	Semrádovi, Motlová	5
9	Včelákoví	4
10	Štěpánovi	3
11	Ondráčkovi, Machkovi	4
12	Horákovi, Zvolánek, Eisenvortová	4
13	Pleskačovi	8
14	Kolářovi, Lacinovi	6
15	Blažkovi, Zezulákovi, Pešková, Kafka	7
16	Šiškoví, Fiedler	5
17	Málkovi	5
18	Zpěvákovi	7
19	Hospodkovi, Prchalovi	7
20	Málkovi	5
21	Mužátkovi, Eisenvort	6
22	Adamovi	6
23	Kafkovi, Kozáková, Benák	6
24	Hanusovi, Potměšilovi	5
25	Remešovi, Pleskačová	4
26	Bezouškovi	3
27	Smetáčkovi, Šupovi, Piskač, břízová	6
29	Pleskačová, Staněk	2
30	Krumlovi	8
31	Potměšilovi, Hospodkovi	7
32	Musilovi	2
33	Přenosilovi, Blažková, Pospíšilovi	13
34	Lankašovi	4
35	Kučírkovi, Pospíchalovi	4
36	Bulánkovi, Musilovi	7

37	Pavlíkovi	6
38	Pavlíkovi	6
39	Hospodkovi	5
40	Šiškoví, Dlouhý	4
43	Blažkovi	4
44	Říhovi, Bulánek	3
45	Hospodkovi, Klementová	6
46	Havlíčkovi	7
47	Petrovi	7
48	Bělohlávkovi	6
49	Matějkovi, Blažková	3
50	Zpěvákovi, Zezuláková, Staňkovi, Potměšilovi Bergmanovi	21
51	Macháčková	1
52	Pleskačovi, Chalupovi, Piskačovi, Zpěváková	8
53	Stýblovi	3
54	Hospodkovi	5
55	Honsovi	3
a dále jsou uvedeny 3 osoby bez udání pop. čísla		3

Celkem měl tehdy Jilem		288 obyvatel

Ve srovnání s pozdějšími údaji je na první pohled patrné, že těsně po první světové válce byl Jilem podstatně větší obcí. Pro zajímavost uvádíme ještě srovnatelné údaje získané ze sčítání lidu k 3. březnu 1991. Zde je navíc uveden i počet bytů v jednotlivých popisných číslech

Č.p.	Uživatelé	osob	bytů
1.	Prchalovi	5	2
2.	Průšovi	5	2
3.	Smetáčkovi	6	2
4.	Zachariášovi	6	1
5.	rekreační domek		
6.	Hospodkovi	2	1
7.	Semrádovi	3	1
8.	Blažek	1	1
9.	zbouráno		
10.	neobydleno, určeno k asanaci		
11.	Petrovi	7	2
12.	zbouráno		
13.	Hospodkovi	4	1

14.	Kolářová	1	1
15.	neobydleno		
16.	Hospodkovi	7	2
17.	Málkovi	3	1
18.	Fejfarovi	5	1
19.	Bělohávkovi	6	1
20.	Blažkovi	5	1
21.	Havlíčkovi	6	1
22.	Adamovi	5	1
23.	Potměšilovi	3	1
24.	zbouráno		
25.	Pleskačovi, Matyskovi	5	1
26.	zbouráno		
27.	zbouráno		
28.	Rasochovi	5	1
29.	Klementovi	6	1
30.	převедeno na rekreační		
31.	Potměšilovi	2	1
32.	zbouráno		
33.	zbouráno		
34.	neobydleno		
35.	Šiškoví, Tobešová	5	1
36.	Bulánkovi	2	1
37.	Pavlíkovi	2	1
38.	Pavlíková, Bártovi	3	1
39.	neobydleno		
40.	neobydleno		
41.	Beranovi, Kafková	6	1
42.	neobydleno		
43.	Blažková	1	1
44.	zbouráno		
45.	Hospodkovi	3	1
46.	Havlíčkovi	2	1
47.	zbouráno		
48.	zbouráno		
49.	Halamovi	2	1
50.	Chytilovi	2	1
51.	zbouráno		
52.	Míchal, Hospodka	2	1
53.	Novák	1	1
54.	zbouráno		
55.	kulturní dům		

56. Dvořákoví	2	1
57. Holubovi	4	1

Počet obyvatel celkem 135

Protože se nepodařilo zachovat starší údaje o počtu obyvatel obce, uvádíme zde alespoň stručný přehled o počtu obyvatel trvale hlášených k pobytu v Jilmu za posledních 40 let – to je od roku 1960 do roku 2000. Údaje jsou převzaty z evidence občanů obecního úřadu v Jilmu a jsou bez záruky. V této evidenci se uvádí počet osob přihlášených k trvalému pobytu v Jilmu k 1. 1. 1960:

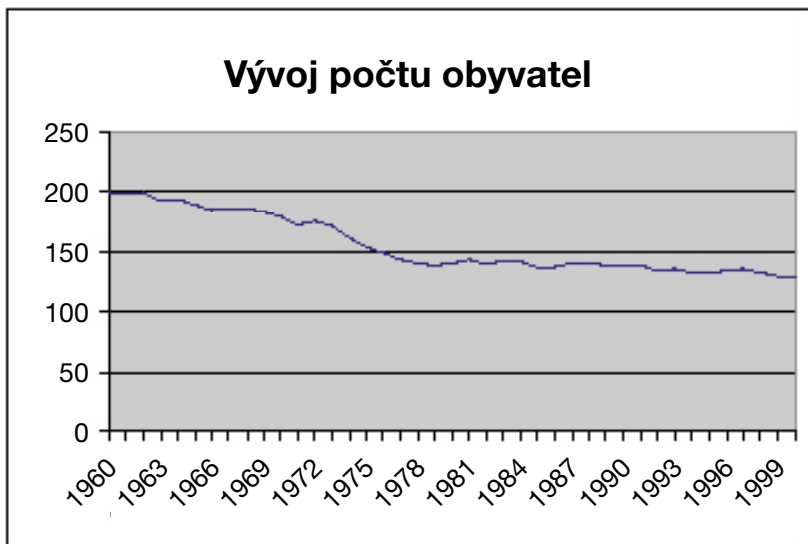
Č.p.	Osob	Č.p.	Osob	Č.p.	Osob
1	8	20	---	39	2
2	6	21	3	40	2
3	7	22	4	41	7
4	7	23	3	42	3
5	3	24	---	43	4
6	11	25	5	44	---
7	4	26	---	45	6
8	5	27	---	46	5
9	---	28	3	47	---
10	---	29	3	48	4
11	6	30	2	49	6
12	---	31	4	50	4
13	5	32	---	51	---
14	5	33	---	52	4
15	1	34	3	53	3
16	4	35	8	54	---
17	6	36	4	55	5
18	1	37	7	56	6
19	2	38	3	57	5
Celkem k 1. 1. 1960					199

V dochovaných údajích není bohužel zaznamenáno, kolik v uvedeném počtu obyvatel jsou muži, ženy a děti. Tyto údaje se zachovaly až z posledních několika let. Zajímavé ale je, že v populaci jilemských obyvatel za posledních 40 let vždy svým počtem převládali muži a chlapi, takže většina jilemských děvčat se velmi brzo vdávala a přebyteční mládenci si museli hledat partnerky v jiných obcích. Ti, kterým se to včas nepodařilo pak zůstali svobodní, takže Jilem na počet obyvatel měl nejvíce svobodných mužů v širokém okolí.

V následující tabulce uvádíme vývoj v počtu obyvatel od roku 1960 do roku 2000. Údaje jsou opět převzaty z evidence obecního úřadu – bez záruky – a jsou pouze jiným, zajímavým pohledem na vývoj obce.

Rok	Stav k 1. 1.	narození	úmrtní	změna stavu	přihlášení	odhlášení	Stav k 31. 12.
1960	199	4	3	5	3	5	198
1961	198	4	0	5	2	5	199
1962	199	2	1	3	1	9	192
1963	192	1	5	3	6	1	193
1964	193	4	2	0	0	6	189
1965	189	5	2	3	0	8	184
1966	184	2	1	3	3	2	186
1967	186	5	1	1	1	5	186
1968	186	2	1	3	2	6	183
1969	183	1	3	2	1	2	180
1970	180	2	4	1	1	6	173
1971	173	4	2	4	1	0	176
1972	176	4	2	8	1	6	173
1973	173	1	6	1	0	7	161
1974	161	3	4	1	0	6	154
1975	154	2	4	2	0	3	149
1976	149	0	3	6	1	4	143
1977	143	0	1	5	2	4	140
1978	140	5	4	1	1	3	139
1979	139	2	2	4	5	4	140
1980	140	2	4	2	9	4	143
1981	143	2	4	4	5	6	140
1982	140	3	1	5	2	2	142
1983	142	4	1	1	1	4	142
1984	142	2	4	3	1	4	137
1985	137	3	1	3	0	2	137
1986	137	3	1	1	2	1	140
1987	140	4	0	0	0	3	141
1988	141	1	2	2	2	4	138
1989	138	1	3	2	4	2	138
1990	138	2	2	2	2	2	138
1991	138	1	2	2	1	4	134
1992	134	2	1	1	0	0	135
1993	135	1	5	1	3	2	132
1994	132	0	3	2	4	1	132
1995	132	2	1	1	1	0	134
1996	134	2	1	2	2	1	136

1997	136	1	1	0	0	3	133
1998	133	0	3	0	0	0	130
1999	130	1	1	0	0	0	130
2000	130	0	2	0	0	1	127

Nakonec ještě slibované údaje o počtech mužů a žen v posledních letech

Rok	Stav k 31.12.	Z toho		do 18 let		18 – 60 let		nad 60 let	
		mužů	žen	chlapců	dívek	mužů	žen	mužů	žen
1993	132	73	59						
1994	132	75	57	22	14	36	29	17	14
1995	134	77	57	23	14	38	29	16	14
1996	136	78	58	22	13	40	31	16	14
1997	133	77	56	21	13	40	29	16	14
1998	130	74	56	17	12	44	30	13	14
1999	130	74	56	17	12	43	30	14	14
2000	127	73	54	16	11	44	28	13	15

Na závěr ještě několik obrázků

Mapa Jilmu

Pohled od jihozápadu

Stejný pohled s odstupem 35 let (1965 a 2000)

Stejný pohled s odstupem 35 let (1965 a 2000)

Stejný pohled s odstupem 35 let (1965 a 2000)

Vysvětlivky některých použitých pojmů

- ¹⁾ fasse = starší název pro daňové přiznání k přímým daním
- ²⁾ špejchar = dřívější název pro sklad obilí
- ³⁾ domkář = majitel domku a malé výměry půdy, která nestačila k obživě. Museli se živit řemeslem nebo námezdní prací
- ⁴⁾ berně = jedna z hlavních daní vybíraných šlechtou na poddaných
- ⁵⁾ podruh = zemědělský dělník bydlící v nájmu (podruží) u svého zaměstnavatele – sedláka
- ⁶⁾ míra = plošná výměra 20 arů
- ⁷⁾ NF = Národní Fronta – Pod tímto názvem se zahrnovaly společně všechny politické a společenské organizace, které se svým programem podporovaly tehdejší režim
- ⁸⁾ kontribuce = historický název pro všechny druhy dávek
- ⁹⁾ konzistoř = v římskokatolické církvi poradní sbor. Zde konzistoř biskupská = poradní sbor biskupa složený z duchovenstva příslušného diecézního kostela

Obsah:

Poznámka vydavatele	2
Úvod	3
Aby nebylo zapomenuto	3
Ráz kraje	3
Historie	6
Třicetiletá válka	8
Společenské poměry na vesnici za feudalismu	18
Poznámky k hospodářským a správním poměrům venkova ve středověku a počátkem novověku	18
Josefínský katastr, takzvaná Josefínská fassé	31
Jilem koncem 18. století	41
1. světová válka	43
Školství	50
Lidová hospodářská škola v Jilmu	52
Významné osobnosti Jilmu	54
Jilem – spolkový život – ochotnické divadlo	56
Spolkový život – požárníci – sbor dobrovolných hasičů	61
Hospodářské poměry po 1. světové válce	65
Jilem za okupace – II. světová válka	72
Období po druhé světové válce do ustanovení JZD	78
Inflace	80
Zničení chovu ryb v rybníce „Rákosníku“	80
Rok 1953	80
Druhá měnová reforma	81
Kolik půdy obhospodařovali jilemští zemědělci před združstevňováním	82
1957 – Jednotné zemědělské družstvo	83
Změna v majitelích jednotlivých domovních čísel během posledních dvou staletí	87
Změny v bytovém fondu za období 1925–2000, tedy za 75 let	93
Kulturní dům v Jilmu	97
Ekologie	105
Jilem ve světle historie a ekologie	105
Vodovod	109
Jilemské rybníky	112
Kaplička	113
Socha sv. Josefa	114
Čekárna	114
Jilem ve světle historických záznamů a statistiky	115
Jilem na přelomu tisíciletí	118
Počet obyvatel obce a jeho vývoj za posledních 80 let	120

Zpracoval: Jaroslav Polívka in memoriam
Ing Rudolf Zachariáš
Vydává: Obecní úřad Jilem, kraj Vysočina
© 2004